

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

**EN AGITATORS
ERINDRINGER**

A. C. MEYER

EN AGITATORS ERINDRINGER

II. DEL

**I KRIGSTID OG
FREDSTID**

**I KOMMISSION: J. CALBERGS BOGHANDEL, BRØNSHØJ
KØBENHAVN 1933**

PRINTED IN DENMARK
E. BRUUN & CO. BOGTRYKKERI
KØBENHAVN

INDHOLD I KAPITLER

	Side
Forord	7
1930. Krig og Rebellion. Den gule Fare. Lidt fra 13. Kreds	— 9
Med Piber og Trommer. Idrættens Internationale og Dannebrog paa Klippetoppen.....	— 16
Borgbjerg og Stauning. Patriotisme og Socialisme. Paa Tourné	— 29
Stormen paa „Social-Demokraten“	— 38
Med „Lusitania“ til New York. I Florida Park. 38 Møder i 40 Dage	— 44
Og det var i Aaret —. Da Socialdemokraterne ikke vilde være Ministre. Fra den gamle Kaserne	— 52
Et Fredsmøde i Kiel. Internationale i København	— 60
Vandrende Sangere. „Kender Du Danmark?“.....	— 66
Militærmusik, Kafémusik og Fremtidsmusik.....	— 75
Fra Talerstol og Tribune. Digteraftener paa Som- merlyst. Champagnekrigen	— 83
Valgkamp om Valgret. Sabroes Død	— 88
Verdenskrig, Grundlovs-kamp, Fredsmøder og Kvindevalgret. Rejsegilde paa Kristiansborg. En Tak til Georg Brandes	— 92
Da Brandes blev 75, og da han var vred	— 97
Naar man bliver 60. Den røde Fane i Hamborg. „Thalia“-Theatret	— 100

Da Nordslesvig vendte tilbage.....	Side 107
Af Emil Marotts Saga og under Statskup. Paa Dybbøl Banker	— 111
Povl Geleff's Hjemkomst. Louis Pio's Datter Sylvia	— 117
Arbejdersangen. Partijubilæum. „Fremtidsstaten“	— 123
Forsvar eller Afrustning. Arbejdsløshedens Pro- blem	— 130
Et splittet Virke og splittede Betragtninger. „Syng dig glad“. 40 Aar Journalist	— 136
Dansk Ungdom: sund, stærk, oplyst, glad og god. I Jubilæernes Solnedgang	— 140
1930. De Henfarne. Socialisme og Religion	— 147
Tilbageblik og Fremblik. En Undsigelse	— 155

FORORD

De her foreliggende Optegnelser forelaa færdige til Trykning allerede et Aarstid efter Udgivelsen af „En Agitators Erindringer“ (Woels Forlag 1929), men har først nu kunnet foreligge i Bogform. Det har derfor været muligt at medtage spredte Træk af de senere Aars Begivenheder, forsaavidt de har haft Tilknnytning til mit offentlige Virke.

Bogen bringer en Hilsen til alle gode Kræfter i vort Folks Tjeneste.

A. C. MEYER

1930.

Krig og Rebellion. Den gule Fare.

Lidt fra 13. Kreds.

Det 20. Aarhundrede var ringet ind under Folke-
raabet om Fred. Men bag dette Haab listede sig
Krigsfrygten og Krigsberedskabet.

Under et Ophold i Berlin havde min Ven og Vært,
Snedkermester og Kunstmæcen Laurits Lassen
indbudt nogle Repræsentanter for tysk Aandsliv og
Politik, og blandt dem gjorde den Opfattelse sig gæl-
dende, at det næste, nære Sammenstød vilde finde
Sted mellem Tyskland og England.

Jeg for mit Vedkommende tog med nogen Bitterhed
dette til Efterretning uden at slippe Haabet om Fred
paa Jord. Kunde det tyske Socialdemokrati ikke for-
hindre en ny Krig? Saa stærkt dette Broderparti
voksede, maatte det vel være i Stand til at bremse
Militarismen! Man opstillede dette som en næsten
sikker Formodning for i næste Øjeblik at lade
Tvivlen indtage dens Plads. Socialdemokratiet var
endnu Mindretal i Landene, og hvor den økonomiske
Konkurrence er voldsomst, staar Nationalraseriet
parat til at udfolde Krigsfanen.

I sin Vurdering af de politiske Forhold havde man fæstet sin Opmærksomhed altfor ensidigt paa de tyske Socialdemokrater. „Deres Sejr vor Sejr!“ hed det, og det var sandt nok. Marx', Liebknechts og Bebel's Socialisme havde sat stærke Spor baade i danske Partiprogrammer og praktisk dansk Politik. Men den Rolle, som Kolossen i Øst havde at spille i evropæisk Politik, tillagde man kun fjærnere Betydning. Czarriget var indtil videre Despotismens og Nihilismens store Gæringsfelt.

Saa udbrød Krigen. Ikke mellem England og Tyskland men mellem Japan og Rusland. Fra Februar 1904 til ind i det følgende Aar tørnede de to Magter sammen. Erobringen af Port Arthur, Kæmpeslaget ved Mukden og den russiske Østersøflaades Tilintetgørelse var de store militære Begivenheder, som fik den øvrige Verden til at spærre Øjnene op. Der blev talt og skrevet om „den gule Fare“. Naar Stødpuden Rusland gav efter, havde man Faren lige udenfor Havelaagen!

Men paa „Social-Demokraten“'s Redaktionskontor i N. Farimagsgade gik Journalist H. Lundbeck ganske stilfærdigt, bakkende paa sin Snadde, ordnede Krigstelegrammerne, satte det Hele i System og stillede Krigen's Horoskop. Han holdt stædigt paa Japans Sejr men benægtede den gule Fares Eksistens. Man vilde heraf kunne drage den Slutning, at Lundbeck var en hel Del militærkyndig, men han havde saamænd ikke en Gang været Underkorporal. Som Rekrut i Aarhus gjorde han sig bemærket ved at skrive i „Social-Demokraten“, og det blev han straffet for.

Døren til Bladet stod ham senere aaben, og han medbragte til sin Redegørelse for Krigens Gang en Del Viden, han havde fra Rejser i Orienten.

Paa den politiske danske Slagmark udnyttedes den russisk-japanske Krig og Frygten for den gule Fare af Venstres Krigsminister, General Madsen. Han fik Lov at lege saa meget Forsvar, at der byggedes et Par Skanser paa Saltholm. Det antoges at ville koste 6000 Kr., et beskedent Beløb af den samlede Udgift ved de militære Sikkerhedsforanstaltninger, ialt 116,500 Kroner. General Madsen brugte imidlertid 12,000 Kr. til Saltholmsskanserne, og det gav K. M. Klausen en velkommen Lejlighed til at rette stærke Angreb paa Ministeren. Ved den endelige Afstemning i Folketinget vedtoges Bevillingen med 65 St. mod Socialdemokraternes 12. Rigsdagssamlingen sluttede kort efter.

I den følgende Samlings sidste Halvdel, i Januar 1905, havde Venstres første Statsminister, Deuntzer, trukket sig tilbage, og I. C. Christensen tog Føreskabet. Aarsagen til Ministerskiftet var oprindelig Uoverensstemmelser mellem de to militære Ministre, den djærve Admiral Jøhncke og den snedige General Madsen. Statsministeren — eller som det den Gang hed: Konsejlspræsidenten — den tøvende Hr. Deuntzer, havde ikke Fasthed nok til at slaa i Bordet, og P. A. Alberti, Ministeriets stærke Mand, egnede sig ikke som Enhedsmærke. I December 1904 indgav Madsen sin Afskedsbegæring, og hans Saltholmskanser blev i Virkeligheden ogsaa Aarsagen til

Deuntzers Tilbagetræden og til I. C. Christensens Overtagelse af den fornemste politiske Magtstilling.

Men der stod ikke noget enigt Parti bagved ham. Hans store politiske Fortjeneste havde været at samle Venstredemokratiet i Halvfemserne. Og for en Gangs Skyld skulde man tro, at Hørup havde haft Ret, naar han ved en tidligere Lejlighed havde sagt om Venstre: „Dette Parti kan ingenting! Det kan ikke en Gang gaa i Stykker!“ Venstres Historie viser imidlertid det modsatte, hvad selv den store Organisator I. C. Christensen fik Bevis for, idet otte Mand af Venstrereformpartiets 70 stemte imod Tilslutning til den ny Regerings Program, paa hvilket der ikke fandtes væsentlige Nedsættelser af de militære Udgifter. Blandt de 8 var C. Th. Zahle, som blev „Rebellerne“ politiske Fører og sammen med sine Meningsfæller udelukkedes af Venstrereformpartiet. Det skete den 25. Januar 1905, og Gruppen kom til at udgøre 12 Mand, idet 4 sluttede sig til de 8. Blandt dem var Folkethingets Formand Herman Trier, som siden 1901 havde ledet Thingets Forhandlinger. Det nye Parti kaldte sig „Folkethingets Venstre“, en Betegnelse, som senere er ændret til „Det radikale Venstre“ eller i daglig Tale kort og godt „De Radikale“.

For Socialdemokratiet betød denne Sprængning af, hvad K. M. Klausen kaldte „Klumpen“, en Forøgelse af Oppositionen mod det famlende Venstredemokrati. Vejen banedes for en Politik, som har draget en skarpere Skillelinje mellem dem, der repræsente-

rer de Besiddende heri Landet, og dem, der taler Underklassens Sag. Med den stadig fremadskridende Teknik og Kapitalmagts Indflydelse i By og paa Land former Politik sig i Hovedsagen som et Spejlbillede af økonomiske Forhold. Og som Udviklingen forceres, kommer Kampen til at staa mellem de forenede Konservative og de forenede Fremskridtsmænd, selv om Mellemstandpunkter jævnligen skifter Karakter og Kulør.

En Agitators Virke var vanskeligere i hin Tid end nu, fordi der skulde tages politiske Hensyn til baade Per og Povl. Folkerepresentationen sammensattes ikke efter Partiernes forholdsvise Vælgerstyrke saaledes som nu. Den Folkethingskandidat, som fik de fleste Stemmer, var valgt, selv om 2 eller 3 af hans Modkandidater tilsammen havde langt flere Stemmer, og der var ingen Suppleringsmandater. Noget Spejlbillede af Partiernes Styrkeforhold afgav denne Ordning ikke, og det var derfor tvingende nødvendigt, at de Partier, der stod hinanden nærmest, forud for Valgene søgte Forhandling om Samarbejde. Her krævedes en Resignation, til hvilken ogsaa Agitatoren maatte tage fornødent Hensyn.

Jeg mindes adskillige Tilfælde, hvor socialdemokratiske Organisationer vægrede sig ved at støtte de Radikales Kandidat og energisk krævede at opstille en Partifælle. Det har næppe været lettere for radikale Venstremænd at stemme paa en Socialist, men det var jo rigtignok hyppigst Socialdemokraterne, som forsagede. Valgkompromis'er maatte finde Sted,

dersom man skulde have Haab om at slaa de fælles Modstandere.

Selve Valgkampene var interessante, fordi Kandidaterne mødtes, i al Fald ved selve den offentlige Valghandling. Der klarlagdes Programmerne, og Interpellationer fulgte. Det danske — specielt københavnske — Humør fik Lov at udfolde sig frit. Men selve Afstemningen var oftest skriftlig. Vælgeren maatte opgive, hvem han stemte paa, hvilket let kunde føre til Valgtryk. Først i Rigsdagssamlingen 1900—1901 gennemførtes den hemmelige Afstemning, men samtidig bortfaldt Kaaringen, d. v. s. den efter Valg handlingen foretagne Haandsoprækning, der kunde overflødiggøre skriftlig Afstemning, dersom denne ikke udtrykkelig forlangtes af Modkandidaten eller Modkandidaterne.

Ved Forholdstalsmaadens Indførelse i 1915 gik ganske vist Valgdagens Røre tabt og dermed et interessant Stykke Folkeliv, men til Gengæld skabtes større Retfærdighed for Partierne, idet hvert af dem indkasserede, hvad der saa nogenlunde tilkom dem. For hvert Parti gjaldt det herefter om at faa sine Stemmer talt indenfor paagældende Afstemningsomraader.

Ved en enkelt Lejlighed deltog jeg i 13. Kreds' Søndagsagitation for „Social-Demokraten“s Udbredelse. Jeg har ikke nogen klar Opfattelse af, hvor vidt jeg egnede mig til denne specielle Form for Agitation, under hvilken man risikerede at rende Næsen mod Gangdøren. En Medarbejder i Søndagskorpset

fortalte mig, at han ved et Besøg i en af de bedre Ejendomme havde ringet paa hos en Rentier og lagt „Social-Demokraten“ i Brevkassen, da ingen lukkede op. Han vilde just til at gaa, da han hørte Skridt i Entreen. De nærmede sig Døren, men der blev ikke lukket op. Mon Rentieren var saa forhippet paa at læse Bladet, at han blev staaende i Entreen? Men saa fjærnede Skridtene sig igen, og Agitatoren gik langsomt ned ad Trappen. Da hørte han paany Skridt i Entreen og vendte tilbage i Haabet om at vinde en ny Abonnent.

Døren gik op, og dér stod Rentieren blussende af Vrede. I Haanden havde han en Ildtang med hvilken han hev „Social-Demokraten“ ud paa Trappen, idet han arrigt udbød:

„Vil De øjeblikkelig tage det infame, beskidte Blad med Dem!“

Hvorefter han smækkede Døren i for Næsen af den ulykkelige Agitator.

Den vrede Rentier er formentlig senere — under Indtrykket af forskellige Bankaffærer og Svindlerier — bleven en ivrig Læser af „Social-Demokraten“.

Med Piber og Trommer. Idrættens Internationale og Dannebrog paa Klippetoppen.

Paa de aarlige Finanslove stod Tilskud til Idrættens Fremme tidligere med meget smaa Beløb, i 1905 kun med 3000 Kr. Som Forkæmper for, hvad jeg vil kalde „fysisk Moral“, talte jeg adskillige Gange om forøgede Tilskud. Den hjemlige Idræts Vækst har jo da ogsaa i Tidens Løb paavirket Lovgiverne til større Rundhaandethed, selv om vi endnu staar tilbage for de andre skandinaviske Lande.

Jeg opfordrede ved given Lejlighed selve mine Kolleger i Folkethinget til at dyrke Legemsøvelser, og paa Initiativ af I. C. Christensen forsøgtes der en Gang at starte et 15 Mands Hold, som skulde gaa til Gymnastik hos den kendte Lærer N. H. Rasmussen. Af Thingets 114 Medlemmer i den gamle Rigsdagsbygning i Fredericiagade var der dog kun 13, som meldte sig, og dermed faldt Sagen væk. Den naaede altsaa ikke til „anden Behandling“.

Saa fortsatte jeg mine hjemlige, private Øvelser med Jernstænger og Haandvægte, til hvilke Øvelser jeg føjede andre, delvis hentede fra I. P. Müllers System. Vor berømte Landsmand, som jeg havde

kendt fra Københavns Athletklubs Dage, forekom mig dog for doktrinær. Jeg afveg navnlig fra ham med Hensyn til det meget Vandpjaskeri. En Gang, da vi boede sammen i Horsens, hvor han skulde give Opvisning, hældte han fire Gange i Dagens Løb Kroppen over med Vand og tog desuden Søbade to Gange. Det forekom mig dog at være ikke saa lidt for overdrevent.

For mig stod Vandringen i Naturen som den festligste og sundeste Idræt af alle, og jeg havde i Rigsdagen dristigt paastaet, at man ved at gaa lange Ture — naturligvis tilpas suppleret med gymnastiske eller idrætslige Øvelser — kunde forebygge de fleste Sygdomme og spare det offentlige for mange Udgifter. Friluftslivet var i hin Tid kommet godt i Gang blandt de Unge, og der var stiftet Drengeløberforening, som stod under kristelig eller militær Paavirkning og Kontrol.

Saa kom der en Dag i Efteraaret 1905 en Ungsocialist ved Navn L o u i s F l o r i n op paa Kontoret og forklarede med Indignation, at „de andre“ tog Arbejdernes Børn fra os og opdrog dem i Drengeløberforening med arbejderfjendtlig Tendens. Hvad skulde vi stille op mod det?

Jeg trøstede ham med, at vi jo selv kunde stifte et Arbejdernes Drengeløberforening, og nogle Dage efter skrev jeg til „Social-Demokraten“ en Artikel om Opgaven og dens Betydning, idet jeg navnlig paapegede det værdifulde i, at Børnene fra Rønner og Kaserner kom ud til den fri Natur for at aande dybt

og skue vidt. Naar man betænker, at alene en enkelt Gade i min gamle Valgkreds (Saxogade) har ca. 6000 Beboere, af hvilke mindst de tre Femtedele er Børn, vil det staa klart, at mange af disse Børn i høj Grad kan trænge til Friluftsliv og Udture under organiseret Ledelse.

Her indskyder jeg dog den Bemærkning, at jeg ikke blot var — og er — mod en Indsnævring af Børnenes Legefrihed, idet jeg betragter Legen som det væsentligste Moment i Barnets Liv, men at jeg tillige absolut ikke ønskede Børn politisk organiseret. „De Unges Idræt“ — som Arbejdernes Drengeforebund kaldtes — traadte da ogsaa ved sin Start den 10. November 1905 frem som et Led i den danske Idrætsbevægelse.

Den unge Forening samlede snart saa mange Medlemmer, at den maatte decentralisere. Hver Bydel fik sin Afdeling for Drengene fra 10 Aar til Konfirmationsalderen og fik Lokaler i Skolernes Gymnastiksale. En særlig Afdeling, som jeg kaldte „Garden“, bestod af Ungdom fra Konfirmationsalderen til ca. 16 Aar. Den fik Øvelsesplads i det nu nedrevne Gothersgades Ekskercerhus. D. U. I.'s Program var Gymnastik om Vinteren og Marchture om Sommeren. Hertil er i Aarenes Løb føjet en Række Idrætsøvelser, ligesom der ogsaa er oprettet Pigeafdelinger.

Paa Marchturene trængtes der til Musik, men fra første Færd maatte man nøjes med Piber og Trommer. Senere hen har næsten hver Afdeling baade i København og i Provinsen faaet hele Musikkorps, og

med Stolthed saa jeg mangan Gang de smaa Idrætsmænd drage ud ad Vejen eller mødte dem under deres Rast i den grønne Skov.

„De Unges Idræt“ har fostret mange fortræffelige Idrætsdyrkere og vordende Musikere. Den har været en Pædagogikens Højborg for Tusinder af Arbejdsbørn. —

I Foraaret 1906 fandt de olympiske Lege Sted i Athen under Protektion af Kong G e o r g. Danmark repræsenteredes af over 70 aktive Deltagere. 6 Dommere og en Snes Venner af dansk Idræt fulgte. Staten rev sig med et ekstraordinært Tilskud paa 3000 Kr., og en Del Private traadte til og sikrede Togets økonomiske Gennemførelse, saa dette i Forening med Idrætsorganisationernes Tilskud reducerede hver Deltagers Ydelse til et Minimum. Jeg deltog som mit Blads Repræsentant og vil vidne, at Turen blev den skønneste og interessanteste, jeg hidtil havde deltaget i.

Alle de andre Deltagere aflagde hver for sig det samme Vidnesbyrd for deres Vedkommende, og vi der er tilbage fra Færden, mindes den med inderlig Glæde.

For mig havde de olympiske Lege i Athen den særlige Tiltrækning, at jeg skulde besøge den berømte By, hvis Historie jeg læste de hundrede Gange under min Skoletid. Dette maatte i Sandhed blive en Oplevelse!

Under Ledelse af Idrætsforbundets Formand, Kap-
tajn F r i t z H a n s e n gik Turen over Gedser—War-

nemünde til Berlin og videre sydpaa over Wien til Triest. Da Færgen gled bort fra Sjællands Kyst bragte jeg den danske Idræt min Hilsen i et Digt med følgende Optakt:

Hørte I et Hurra runge,
 da en Hær drog over Bølge?
 Det var Fædrelandets Unge
 med vort bedste Haab i Følge,
 Mod og Manddom er dens Tale,
 vaabenløs den gaar i Slaget,
 Idræts Internationale
 fylket under Verdensflaget.

Rejsens livligste Afsnit var vel nok Turen over Adriaterhavet med Kæmpedamperen „Amphitrite“. Der gik 4 Dage og 4 Nætter, før vi naaede Piræus, men der var altid Liv om Bord. Jeg havde startet „Adriaterhavets Varieté“, som gav Forestillinger hver Aften og bidrog til at holde Søsysten i Skak. Og saa havde vi jo femten danske Kvindegymnaster med i den danske Trup. De gav Selskabeligheden det Skær af Poesi, som altid er til Stede, hvor de to Køn samles i sand Festglæde. Det var Amatøraftener, hvor vi bl. a. lærte Sømmensang, Indøvelse af den græske Nationalsang, med Løjtnant (nuværende Gymnastikinspektør) Holger Nielsen som Dirigent. Sangen blev sunget mange Gange under Opholdet og vakte vild Begejstring hos Grækerne.

Der var ogsaa fremmede Sportsmand med paa „Amphitrite“, og ved den første Soiré, hvor norske

Stammebrødre deltog, fremsagdes en Prolog til Ære for Hellas. Den sluttede med følgende Ord:

Og Ungdom, naar Du stævner mod Athen
 som Arvetageren til Hellas Dyder,
 da mind Dig, hvad der gav dets Frihed Værd,
 dets Kunst, som selv vor Tid fandt stor og sjælden,
 dets Folkelykke og dets Heltefærd,
 thi, Idrætsmand, til det var Du Modellen.

Disse Sammenkomster med Sang og Underholdning og Feststemning vakte naturligvis Opsigt blandt Sportsmændene med andet Tungemaal, og en af vore havde bl. a. fra tysk Side faaet en Forespørgsel om, hvem jeg var, og det spøgefulde Svar lød paa, at jeg var „Feldprediger“. Spasmageren havde endogsaa ved Hjemfarten faaet udfærdiget en Søfartsbog, undertegnet af „Mønstringsbestyrer“ L o h m a n n, vor Athenertrops elskværdige Kasserer. Skibsførerens Navn opførtes som „Galimathias“.

Da disse Optegnelser ikke skal være en Rejsebeskrivelse, vil jeg af Enkeltheder kun notere, at de danske Kvindegymnaster, hvis Leder var M a g d a l e n e P a u l P e t e r s e n, erobrede Førstepladsen om Bord. Det udæskede da ogsaa en Spottefugl, som oplæste nogle „Blade af en kvindelig Deltagers Dagbog“. Den skulde være tabt paa Dækket og indeholdt bl. a. følgende:

T i r s d a g : Vi spiser to Gange til Middag hver Dag, og Kaptajnen siger, at jeg skal have mit pæne

Liv paa til Middagen om Aftenen, for der skal være Forskel. Om Aftenen dansede vi paa Dækket, og jeg var ikke Spor af søsyg.

O n s d a g : — — — — jeg synes vældig godt om Nordmændene, de er kønne allesammen, og saa har deres Stemme saadan en smuk Klang. Om Aftenen var vi sammen med dem til et rigtigt Sold. De siger allesammen, at jeg ser saa godt ud.

T o r s d a g : Jeg er saa underlig i Dag. Jeg er slet ikke søsyg, men jeg tror alligevel, at jeg vil vente med at skrive Dagbog til i Morgen.

Paa den overordentlig behagelige Sørejse blev der taget adskillige Fotografier af Juncker-Jensen, som udnævntes til Mørkekammerjunkeren Jensen.

Den 21. April Kl. 7 Morgen naaede „Amphitrite“ Piræus, og et Mylder af Baadeførere kæmpede indbyrdes om at entre Skibet og føre os i Land. Og saa stod vi da paa den „hedensk-hellige“ græske Jord, Idrættens Fædreland.

Nationernes unge Hær fik en begejstret Modtagelse ved Indmarchen i Athen, og navnlig de danske Damer kunde glæde sig ved Hyldest. „Cito“ (hilset!) lød fra alle Sider, og Blomster kastedes fra Vinduer og Altaner. Marchen gik til det prægtige Industri-museum Zappeion, hvor de fleste af Idrætsmændene fik anvist Herberg. Her var tillige Spisesal, og kneb det end for Opvarterne at klare sig under den babiloniske Sprogforvirring, ordnedes alt i Gemytlighed. Hvad den gamle Opvarter ved vore Pladser hed, fik

vi aldrig rigtigt Rede paa. Vi kaldte ham Habakuk, hvilket ikke syntes at fornærme ham.

De danske Damer var af Kong Georg indbudt til at bo paa Slottet og være hans Gæster. Fra det Øjeblik fik de Tilnavnet „Prinsesserne“.

Alle herlige Indtryk af Grækenlands Hovedstad, Solbyen med dens mægtige Minder og brogede Folkeliv, blev dog overtruffet den Dag, da der marcheredes ind paa Stadion, det aabne Marmorpalads, som flankeredes af et Par høje Klipper. Tilskuerne, der fyldte Stadions 45000 Pladser fra øverst til nederst, virkede som et broget Tæppe over Marmoret, hvor elegante Dametoiletter og militære Uniformer gav det mere borgerlige Lys og Farve. Og over Premièrepublikum'et gød Sydens skarpe Sollys sit blanke Guld. Man saa og bedaaredes og havde helt glemt Marmorpaladsets Omgivelser med skrigende Program-sælgere og Drengene, som med Vandkrukken paa Skulderen raabte deres evindelige „Kria-nero“. Eller de mange Forhandlere, som solgte „Portugalias“ fra store Kurve, læssede paa smaa skrydende Æsler, og andre Forhandlere, som selv bar deres Kurve og ved Hjælp af Fingersproget meddelte, hvor mange Drachmer man havde at betale. I Forbigaaende sagt lykkes det næsten altid disse Sælgere at tage Folk ved Næsen. Der skal jo to Jøder til for at snyde en Græker og fire for at rende om Hjørnet med en Armenier.

Ved Indmarchen paa Stadion var det navnlig „Prinsesserne“, som gjorde Lykke, og som senere ved deres Optræden overbeviste Grækerne om, at kvin-

delig Gratie og Gymnastik rimer fortræffeligt paa Dyd og gode Sæder. Det havde hidtil været græsk Opfattelse, at en virkelig anstændig Dame ikke kunde optræde offentligt og „vise Ben“. Men disse nordiske Ungmøer i deres klædelige mørke Kjoler, som lige naaede ned over Knæet, — de var jo som selve den nordiske Snevinter i Mørkets Klædebon.

Danskerne havde idrætslig talt, gode Dage paa Stadion. De delte Nr. 1 Prisen i Gymnastik med Nordmændene og erobrede Verdensmesterskabet i Brydning ved Søren M. Jensen. Da fløj Dannebrog til Tops paa Klippespidsen og vore Hjærter bankede af Stolthed. Søren blev baaret i Guldstol, og der afholdtes om Aftenen en lille Fest for ham paa den illuminerede Place de la Constitution. Holger Nielsen og jeg talte for Grækerne og deres store Fortidsminder, og den i Athen bosiddende danske Billedhugger Wulff (kaldet Thorvaldsen) takkede paa græsk. En Mængde Mennesker samledes om de Danskes Bord, vældige røde Roser tilkastedes Sejrherren, og et stort Dannebrogflag udfoldedes. Vi jublede, og vi sang, og Navnet Jensen, som Grækerne nu havde faaet fat paa, lød over Pladsen. Til Slut kom den sydlandske Begejstring rigtig til Udbrud. Da vi drog af Sted til Zappeion, fulgtes vi af en tusindtallig Folkemængde, som havde tvunget Pladsens Orkester til at stille sig i Spidsen for Toget. Under Vejs lød Navnet Jensen uafsladelig. Det blev som en Fanfare, et Oprørets Løsen, der lettede de til daglig saa rolige Sydlændinges Hjærter. Festligt

maa det gode danske Navn have lydt, endnu mere sjældent og vel derfor højbaarent som et Maurokordatos eller Kolokotronis for danske Øren. Og saa er der dog 35 Spalter Jensen i Kraks Vejviser.

Raabet „Jensen“ var ogsaa steget op mod Slottet, og under en Samtale, jeg Dagen efter havde med Kong Georg, kom vi til at tale om Forskellen paa græsk og dansk Temperament. Jeg forstod, at han under Tiden havde Mas nok med sine kære Hellenere. Samtalen drejede dog hurtigt ind paa danske Forhold, til hvilke han havde indgaaende Kendskab. Kong Georg var en indtagende og intelligent Mand med en altid levende Sympati for gamle Danmark.

Athenrejsen 1906 skaffede sportsligt set de Danske en hæderfuld Plads blandt Nationerne. Foruden Sejre i Gymnastikkonkurrence og Brydning vandt vi første Prisen i Fodbold, og vore Officerer gjorde sig smukt gældende i Fægtning ved Løjtnanterne H. Sander, Holger Nielsen og Wilckenschildt.

Det festligste paa hele Turen var vel nok den af Byen arrangerede Sammenkomst paa Akropolis, den mægtige Ruin, som fortæller om svunden Storhed, da den var det stolte Athens Borg, men som nu præsenterede sine Oldtidsrester i moderne elektrisk Belysning. Jeg følte næsten Trang til at knæle ved min Entré i Borgens Ruinhob. Fra Held & Corvin havde jeg jo læst om Hellas' Historie, der i saa høj Grad fængslede mig. Heroppe havde Veltalenheden haft sit Hjemsted og udfoldet sig til Ære for Folkefrihed og Skøn-

hedsdyrkelse. Nu drak Idrætsfolkene Øl eller Champagne og tænkte maaske mere paa Dionysos end paa Pallas Athene.

Til daglig drev Idrætsmændene gruppevis rundt i By og Omegn. Sammen med Robert Behrens, der havde vundet en 3. Præmie i Mellemvægtsbrydning, tog jeg en Tur til Lycabetos Top og glædede mig over, at der dog findes Athletsportsmænd med Sans for Fodsport. Naar de glade Københavnerne var paa Udture, gjorde de ofte Forsøg paa at fravryste en eller anden af de højbarmede men lavbenede hellenske Ungmøer et Smil, men det lykkedes ikke. De var tilsyneladende marmorkolde. Kun i et Tilfælde, da de gav en Husassistent, som pudsede Vinduer, en Serenade, kunde den Skønne ikke bevare sin Ro men gemte Smilet bag Gardinet.

Saa drev vi ind i en Restaurationshave og splejsede til en Flaske Landvin, hvis Alkoholprocent vel svarede til en skattefri Porters. Vi snakkede og sang med Ungdomshu, og saa skete det, at Tjeneren kom med en ny Forsyning Landvin. Vi søgte at gøre ham begribeligt, at vi ikke havde bestilt Varerne, men han lo og gjorde en Gestus mod en ældre Gentleman, som just forlod Haven og tog Stade udenfor dens Gitterværk.

„Kammerater!“ udbrød En. „Det er naturligvis denne ædle Hellener, som giver Omgangen. Lad os takke ham ved at synge en af vort Fødelands skønneste Sange. Jeg foreslaar „I Lille Kongensgade, dér bo'de Biskop Absalon“. Det skete.

Og saa raabte vi Hurra for Giveren.

De danske Idrætsmænd livede overhovedet op i Landskabet og blev meget populære i Athen. Man forbavsedes blot over, at disse Folk fra et Land med Is og Sne kunde være saa livsglade.

Men saa slog endelig Afskedens Time. Vi entrede paany „Amphitrite“ og satte Kursen over Patras og Korfu til Triest. Søndag den 6. Maj 1906 var sidste Rejsedag til Søs. Ved Mørkets Frembrud var der Fyrværkeri om Bord, og om Aftenen havde Nordmændene indbudt til en Soiré i Salonen, hvor jeg fremsagde et „Farvel til Havet“, hvis sidste Vers lød saaledes:

Farvel, farvel! ud i Livets Blæst,
langt borte os Dagen vinker.
Farvel til de tavse Nætters Fest,
hvor Sydlandets Stjerne blinker,
og er det for sidste Gang maaske,
Du brunede dog vore Kinder
og vejrede bort et Hjertes Ve,
holdt frisk vore bedste Minder

Men sidder vi mangan stille Kvæld
og husker hvad Hjærtet rører,
blandt Mindernes stærke, brusende Væld
Dit Bølgeslag end vi hører,
Du lærte os mest at være fro
og glemme, hvad tidt os smærter,
Du mægtige Hav, Du har slaet Bro
imellem Mennskehjærter!

Efter tolv Timers Dvælen i Triest, „Adriaterhavets Dronning“, gik Rejsen videre til Wien, Habsburgernes Hovedsæde, Johan Strauss' Musikby. I fire Mail-coaker kørtes der til Schönbrunn, langs „Ringens“ og op og ned ad Prateren. I de senere Eftermiddagstimer deltes man i Grupper, som gik hver sine Veje. Bryderne aflagde Besøg i den kæmpestore Vægtløfter Josef Steinbachs Beværtning og bagefter i en Athletklub, hvor de dekoreredes med Klubbens Æresemblem.

Endnu en Nats Ophold i en Storby, Verdensstaden Berlin, hvorfra den sidste Del af Rejsen hjemefter foregik følgende Dags Formiddag. Kl. 6⁴⁴ rullede Toget ind paa Københavns Hovedbanegaard og modtoges af en begejstret Menneskemængde. Verdensmesteren S. M. Jensen blev fejret, lavrbærkranset og baaret i Guldstol.

Athenerturen havde den Betydning for dansk Idræt, at der skabtes forøget Sympathi for Legemskulturen. Jeg tog da ogsaa Anledning til i den følgende Rigsdagssamling paany at slaa til Lyd for mit Kælebarns Interesse og har haft den Tilfredsstillelse, at Folkerepræsentationen er gaaet med til forøgede Bevillinger.

Borgbjerg og Stauning.

Patriotisme og Socialisme. Paa Tourné.

I Foraaret 1906 kom det til en hæftig Valgkamp, under hvilken navnlig Vilhelm Lassens Toldforslag diskuteredes. Valget fandt Sted den 29. Maj og skaffede Socialdemokratiet en Forøgelse af Folkethingsmandater fra 16 til 24, medens Venstrereformpartiet sank fra 74 Mand til 57.

Blandt de nyvalgte Socialdemokrater var Cigarsorterer Thorvald Stauning, som erobrede Faxekredsen. Han havde faaet sin første politiske Opdragelse som P. Knudsens Medhjælper og viste sig som en betydelig og alsidig Arbejdskraft. Efter Knudsens Fratræden som Partileder og kort efter følgende Død i 1910 valgtes Stauning og opnaede herved den mest fremstaaende og ansvarsfulde Stilling, som et politisk Parti kan give en Mand.

Paa den Tid, da Stauning, nogle og tredive Aar gammel, tog Sæde i Folketinget, var Borgbjerg Socialdemokratiets stærkest engagerede Ordfører. Vilde man den Gang have stillet sig en Fremtid for Øje, hvor Partiet var kaldet til at danne Regering, havde man sikkert tænkt sig et Ministerium Borgbjerg. Men

Arbejderen Stauning fik Forspringet, hvilket ikke udelukkede, at han og Akademikeren Borgbjerg har suppleret hinanden paa det bedste i Arbejdet for den fælles Sag.

Staunings første Fremtræden i Rigsdagen var præget af en Tilbageholdenhed og Alvor, som fik Tilhørerne til at forestille sig ham som en politisk Puritaner, og for saa vidt viste han sig som en god Elev af gamle P. Knudsen. Men Stauning havde det Held at naa frem i en Tid, hvor der var stærkere Medvind, og hans personlige Egenskaber føjede sig gunstigt til dette Plus i Avancement. Hertil maa vel føjes, at det danske Socialdemokrati siden Pios Tid uafbrudt har sat Arbejdere paa de fremtrædende Poster og derved heldig bevaret sin Karakter af Arbejderparti.

Saa meget mere tjener det til Ære for Borgbjerg, at han straks gled ind i Samarbejdet med „Haandens Mænd“. „Bondestudenten“, som han kaldtes og kaldte sig, havde let ved at forstaa Byproletaren, hvis Tænkemaade og Klassefølelse han søgte at bringe i Samklang med Grundtvigs demokratiske Idéer.

Saa interesseret i det offentlige Liv, som Borgbjerg var, udpræget Realist med pletvis Romantik, og momentvis med lidt af Akademikerens Aristokratisme, blev han hurtigt Wiinblads Medredaktør og gjorde „Social-Demokraten“ til et politisk Organ i baade Dybde og Bredde. Han levede, aandede og drømte i Politik. Man skal heraf ikke drage den

Slutning, at han var uinteresseret i Sager, der laa Politik fjærnere. Naturglæde og Poesi passede godt sammen med hans Afstamning og Livssyn. Slap han først ind i den politiske Diskurs, var det imidlertid yderst vanskeligt at faa ham ud igen.

Stauning og Borgbjerg blev dansk Arbejderpolitiks to store Navne.

*

Det staar vel i vore Dage Enhver klart, at man kan være baade en god Patriot og sand Internationalist. Men hvad mere er — man kan kun hævde Patriotismen ved Hjælp af Internationalismen. Det lyder som en Paradoks, men Kendsgerningerne beviser, at det enkelte Lands Uafhængighed og Selvudvikling maa have Nationernes Fredsvilje og Samvirke som Forudsætning.

Der kan imidlertid forekomme Tilfælde, hvor det ingenlunde er let at faa Fædrelandsfølelsen og Verdensborgerskabstanken til at falde sammen. Hurra for Sejren paa Stadion med Dannebrog paa Klippetoppen, og Hurra for Arbejderklassens Fredsmanifestationer med det røde Flag i Fronten. Det er en Begejstring, som kommer af sig selv. Naar der derimod f. Eks. er Tale om at anbefale Landsmænd at stemme ikke-nationalt men i Henhold til internationalt, antikapitalistisk Program, hvad saa?

En Situation af denne Art forelaa netop i Efteraaret 1906. Et „borgerligt“ Blad meddelte, at der

skulde afholdes et socialistisk Møde i Frederikshøj Kro, som ligger ved Landevejen fra Tyrstrup til Kolding, og det var saa Meningen, at jeg, den danske Folkethingsmand, skulde holde en Tale, hvori jeg opfordrede danske Sønderjyder til at stemme paa det tyske Socialdemokratis Kandidater. Jeg skulde, fortsatte Bladet, faa dem til at „glemme deres egen Styrke, deres Sammenhold, den høje Idé og den brændende Tro, der var deres Flag, og lægge deres fattige Skæbne i Hænderne paa et tysk Parti, der slaas med andre Partier om Magten.“

Selv om man nu i det foreliggende Tilfælde kunde henvføre det harmdirrende Udbrud til, hvad Georg Brandes kaldte „Sønderjyderi“, var Mødets Afholdelse varslet, men Betæneligheden rejste sig umiddelbart, og jeg meddelte mit Partis hæderkronede Formand, Peter Knudsen, der ønskede mig som Taler ved Mødet, at jeg ikke vilde. Og P. Knudsen, som saa havde besluttet selv at tage til Frederikshøj, opgav ligeledes, da Sagen var diskuteret af Rigsdagskollegerne.

Naturligvis er der intet urigtigt i, at en dansk Socialdemokrat overfor Landsmænd under fremmed Aag, fremsætter sine Tanker om de socialistiske Idéer og anbefalede at stemme socialistisk, rent bortset fra, om Kandidaterne taler det ene eller det andet Sprog. Men under Hensyn til den Kamp, et Mindretal eller en undertrykt Befolkning fører for sin „nationale Individualisme“, maa den selv udpege Re-

præsenterer for den Politik, den finder tjenligst for sine baade social- og nationalpolitiske Interesser.

Der stillede sig dengang til Rigsdagsvalg i Sønderjylland 3 Kandidater, af hvilke, som det hed i en Korrespondance til „Berl. Tid.“, Dr. H a h n repræsenterede det nationalistisk maskerede kapitalistiske Undertrykkelsesprincip, H. P. H a n s s e n det ligeoverfor Kapitalismen værgeløse nationale Princip og M i c h e l s e n (Socialdemokraternes Kandidat) det kapitalistfjendtlige, det socialistiske Princip. „Ligesom den røde Fane vajer over Berlin og København, saaledes maa den ogsaa vaje ved Kongeaaen, hvis der i Nordslesvig skal herske Frihed, Kultur og Orden.“

„Man kan“, skrev et københavnsk Eftermiddagsblad, „vist ikke gaa ud fra, at en Korrespondent til „Berl. Tid.“ mødte med en Anskuelse, der i Frejdighed og Radikalisme gaar et Skridt foran Befolkningens — —“ De historiske Begivenheder siden 1914 har jo imidlertid vist, at denne Befolkning dyrker Politik efter de samme Grundsætninger som Befolkningen i det gamle Danmark, og disse Grundsætninger bestemmes nu i særlig Grad af økonomiske Forhold.

I Stedet for at tage til Mødet paa Frederikshøj rejste jeg til Athletopvisning i Aarhus og var Dommer der ved Mesterskabskampene. Med de olympiske Lege i Athen som Baggrund var det let at holde en begejstret Konference om Legemskulturens Betydning og specielt fremhæve Jyden S. M. J e n s e n s Sejr. „Jylland, du er Hovedlandet —“. Med megen Inter-

esse har jeg ofte kigget efter sværlemmede og bredbringede Mænd fra Havets og Hedens Land og i Tankerne indrulleret slige Kæmper i Athleternes Garde. „Jyden han er stærk og sej“. Selv jyske Politikere hører som Regel til Sværvægtsklassen.

For at blive ved Jylland vil det være paa sin Plads at fortælle lidt fra 1907 om en ung, lovende Sangerindes Tourné med mig som Impressario. Sangersken var min Datter Kate. Seks Aar gammel havde hun ved en Familiefest hos Bech Olsen „debuteret“ med Restaurantens brede Vindueskarme som Scenegulv. Hun fik sin første Undervisning i Sang hos Kammersangerinde Ida Møller, optraadte for 5 Kroner pr. Aften hos Adolf Jensen paa „Sommerlyst“ og fik sin Træning i Provinsen ved nævnte Tourné, som strakte sig over en Uge og med Besøg i en Del større Byer. Vi var fire om Arbejdet, idet den fhv. Skuespiller Marx Gerhard og gamle Krigsraad Jens Ferdinand Vater deltog. Lille Kate optraadte under Navnet Ida Rantzau, hvilke Navne hun med Rette bærer, Efternavnet efter sin Morfar, en brav Haandværker af den gamle Skole. Jeg vilde ikke, at hun skulde præsentere sig som min Datter, Kate Meyer, fordi jeg ønskede en Kritik, der var ganske uafhængig af Hensynet til mig. Det lykkedes nu ikke helt at tilsløre Faderskabet, men da hun var ægte nok i baade Sang og Væsen o. s. v., gjorde hun Lykke. „Og gamle Krigsraad Vater“, skrev „Aalb. Amtstid.“, „spillede med en Energi, der fik alle hans Miniaturordner til at rasle“. Marx Gerhards

Repertoire strakte sig ligefra „De sønderjyske Piger“ over Drachmanns raske Viser til Revyens branderfyldte Sange, medens jeg holdt mig til Konferencen og Deklamationen. Det var altsammen, Rejsen, Koncerterne og Samværet, fornøjelige Dage, i hvilke den lille Kate da ogsaa fik den Træning, som i ikke ringe Grad hjælper til Frygtløshed. Hun kendte ikke til „Lampefeber“, og hendes Energi sammen med en frodig Naturbegavelse hjalp hende frem ad Kunstens Vej. Den førte fra „Det ny Theater“ („Dollarprinsessen“) til Wieneroperetten og derfra til Operaen.

*

Paa Holger Drachmanns 60 Aars Dag i Oktober 1906 festedes der i Raadhuset for Digteren, og blandt Sangene til hans Ære var ogsaa en Hilsen fra Arbejderne, i hvilken det hed:

Du danske Skjald, Du isengraa,
i Ungdomslag Du sidder,
vor Frihedstrang Du kan forstaa,
den slog Dig selv til Ridder;
her høres ingen Dissonans,
kun Hjærtets rene Klange,
vi fletter Dig en Hæderskrans
og synger Dine Sange.

Den entreprenante Marx Gerhard syntes nu, at disse 60 Aar kunde give Anledning til at holde Drachmannfester i Arbejderkredse baade i og uden-

for København. Vi naaede endogsaa over til Sverrig, hvor „Frøken Rantzau“ var med. Sangfuglen fløj imidlertid snart sin Vej, bort fra Triumviratet, tilvinket af sin Fader.

Har en senere Tid end stillet den Drachmannske Digtning noget i Skygge, er i al Fald Tournéerne fra hin Tid omstraalet af Mindets Glans, og endnu genlyder Salen af larmende Bifald, naar den farende Svend deklamerer „Engelske Socialister“.

*

For at holde mig til Begivenhedernes Rækkefølge, nævner jeg Rigsdagssamlingen 1906—07, hvor saa vigtige Lovforslag som Oprettelse af Hjælpekasser og anerkendte Arbejdsløshedskasser forelaa. Samme Rigsdagsaar behandledes ogsaa det metriske System, og i Debatten herom var jeg mit Partis Ordfører. Assisteret af den altid slagfærdige Alfred Christensen, Folkethingsmanden for 3. Kreds, gik vi løs paa Forslagets Modstandere. Naar Klavs Berntsen beklagede, at man ved det ny Systems Gennemførelse f. Eks. ikke godt kunde sige at „sætte sit Lys under en Hektoliter“, søgtes han beroliget med, at de gamle Udtryk nok fik Lov at staa. Man vilde vedblivende sige, at „Ingen kan lægge en Alen til sin Vækst“ o. s. v. Men skønt jeg holdt saa stærkt paa det ny System, maa jeg endnu den Dag i Dag paa Ture ad Landevejen omsætte Kilometerne til Mil. Gammel Vane bider bedst.

Denne Rigsdagssamling var overhovedet meget frugtbar, idet der af 120 forelagte Lovforslag gennemførtes 91. I politiske Kredse var man dog mest af alt spændt paa, hvad Forsvarskommissionens Betænkning vilde indeholde. Den ventedes hvert Øjeblik, og man vidste foreløbig, at den indeholdt ligesaa mange Forslag, som der var Partier.

Da Betænkningen forelaa — i Juli 1908 — var jeg paa Agitationsrejse i de forenede Stater, indbudt af socialdemokratiske dansk-norsk-svenske Foreninger i Unionen.

Men nogle Maaneder forinden, endnu inden Rigsdagssamlingens Slutning, indtraf en dramatisk Begivenhed indenfor den københavnske Arbejdersverden.

Stormen paa »Social-Demokraten«.

Den 26. Marts 1908, kort efter at Folkethingets Møde var aabnet, kaldte Redaktør Wiinblad mig sideværts og meddelte, at han pr. Telefon var bleven sat i Kundskab om en Begivenhed, som havde rystet ham stærkt: De Arbejdsløse var marcheret fra et Møde i Salonen „Kæden“ og havde stormet „Social-Demokraten“s Bygning i N. Farimagsgade. De havde simpelthen sat sig fast i Kontorlokalerne og stillede bestemte Krav, før de agtede at gaa. Stormen havde ingen Modstand mødt, og der var ligesaa selvfølgelig ikke rekvireret Politi. Men Bladet maatte frigøres for denne Invasion, og Wiinblad bad derfor P. Sabroe og mig om at tage afsted til Kontorerne for at tale de Arbejdsløse til Rette.

Jeg spurgte, om det ikke var nok saa passende, om han og Bladets Medredaktør F. J. Borgbjerg tog Affære, men Wiinblad mente, at Sabroe og jeg egnede os bedst til Opgavens Løsning. Vi fulgte derfor Opfordringen.

Baggrunden for dette Oprør af Arbejdere imod Arbejdere kendte vi tilfulde. Det var en sørgelig Tid for Erhvervene. Byggefagene fik i en Periode over

65 pCt. Arbejdsløse, og den samlede Arbejdsløsheds Omfang holdt sig to Vintre i Træk omkring 25 pCt. Syndikalismen profiterede af Nødtilstanden, og efter en Række bevægede Møder kulminerede Røret i Stormen paa „Social-Demokraten“.

Man saa straks, at der var noget ekstraordinært paa Færde. Det var ikke begejstrede Vælgere, som var kommet for at yde Bladet Hyldest. Udenfor Bygningen stod tavse Mænd med mørke Miner, fordi der ikke var Mulighed for flere at slippe op i Lokalerne. Og Arbejdsløse stod sammenpakkede helt op ad Trappegangen. Vi banede os dog uden Besvær Vej og hilstes endogsaa med Hurraraab. Jeg drog deraf den Slutning, at det inden længe skulde lykkes at bringe Orden i Sagerne.

Men vi havde gjort Regning uden Kvinden. Hun hed Sophie Falck og var arbejdsløs Cigararbejderske.

Fru Falck dirigerede de Arbejdsløse i Redaktionssekretærens Værelse. Her sad Oskar Jørgensen, fattet men afmægtig. Paa hans noget barske Tiltale havde man svaret med at ville smide ham ud af Vinduet. Saa kom I. P. Brochmann og forsøgte ved milde Ord at faa Folkene til at forlade Bygningen. Men man brød sig fejl om Venligheden.

Mens Peter Sabroe tog Stade i Fagforbundenes Lokaler, blev jeg hos Fru Falck og hendes Skare. „Tal til os!“ kommanderede hun.

Jeg parerede Ordre, stod op paa en Stol og indledede med et Citat af „Engelske Socialister“:

Hvad hjælper os Taler,
hvad gavner os Løfter?

Men her blev jeg straks afbrudt af et brølende „Hold Kæft! Sæt Dig ned!“

Og pligtskyldigst fulgte jeg Opfordringen, satte mig ned og saa aandsfraværende ud.

Der gik et halvt Minut. Saa raabte Fru Falck til sine Tropper:

„Kom her ind i Budstuen! Dér er Plads til os Alle. Saa holder vi Møde.

Og henvendt til mig tilføjede hun:

„Dersom De ikke gør det med det gode, saa ta'er vi Dem med Magt!“

Jeg gjorde en lidt dristig Hentydning til, at Kvinden dog ikke plejede at bruge Vold. Men naturligvis gik jeg med ind i Budstuen, der fyldtes indtil Trængsel, og stod op paa den lave Forhøjning. Den blev min Talerstol i ca. fire samfulde Timer.

Jeg vil nu lade et Blad, hvis Referent fulgte Begivenhedernes Gang, fortælle:

„Der holdes nu Møder tre Steder i „Social-Demokraten“s Bygning. Inde hos Oskar Jørgensen, paa De samvirkende Fagforbunds Kontor, hvor Masserne trænger sig sammen om Sabroe og Sekretær C. F. Madsen og i „Social-Demokraten“s Budstue, hvor A. C. Meyer rager op over den bølgende Folkemasse.

Det gaar haardt nok til alle Steder! Intet Angrebsmiddel spares. Sabroe interPELLERES om sin høje Hat, om Pølsefabriken*), om Middagsmaden paa Prins Christians Slot. Han søger at bevise Angriberne, at en høj Hat er den billigste Hovedbeklædning, og at hans Kones Vælling er bedre end Prinsesse Alexandrines hjemmebagte Gaaseleverpostej med Trøfler.

Men i de første Timer var der langt fra nogen Udsigt til Forstaaelse. Man krævede Redaktør Wiinblad til Stede. Dog blev det mere og mere klart, at „deres egen Forvalter og Skriver“ ikke vilde vise sig for dem, og man stillede en Række andre Betingelser: at de Arbejdsløse skulde deltage i De samvirkende Fagforbunds Møde, at deres eget Møde skulde refereres i Bladet, og at Arbejdsløshedsudvalget skulde have optaget Artikler i Bladet uden Censur!

Disse Emner drøftedes nu paa de tre Møder. Gesandter bevægede sig frem og tilbage mellem dem for at meddele, hvad der var vedtaget, og hvorledes Stemningen var de forskellige Steder.

Men endnu var der langt fra Enighed — og de Arbejdsløse erklærede kategorisk, at Blokaden først ophævedes, naar de var helt tilfredsstillede.

— Vi har Tiden for os! Vi kan godt blive til i Morgen!

Saaledes trak Belejringstilstanden ud Time efter Time.

---

* Sigter til Sabroes Meddirektørstilling i et aarhusiansk Arbejderforetagende.

Efter nogle Udtalelser om mig som Deltager i Stævnet fortsætter Bladet:

„Man har jo ellers haft det Indtryk, at denne Fører efterhaanden var gledet mere og mere tilbage i andet Plan fra at være en af de mest brugte og yndede politiske Agitatorer gaaet over til at blive Varietéreferent. Men i Gaar fik man Vidnesbyrd om, at han endnu sidder inde med sin gamle Folkepopularitet, og at han endnu raader over de agitatoriske og fængende Egenskaber, der saa hurtigt skabte ham et Navn i Arbejderverdenen.

A. C. Meyer var den af Førerne, man hørte i størst Ro. Han var den, der maatte taale de værste Ukvemsord — har var den eneste, som formaaede at faa Bifaldet til at bølge op imod sig — og han var utrættelig. Han talte i Timevis ad Gangen.

Og naar man saa var trætte af at diskutere, lød det til ham:

— Giv os en lille En, A. C.! Den om „Hundene bider“.

A. C. Meyer deklamerede „Hundene bider“ og andre af sine egne Digte — for saa igen at tage fat paa de Bebrejdelser og Beskyldninger, der paa en frisk udslyngedes mod Førerne.

— Lad os mindes vor store Digter Holger Drachman! faldt han pludselig ind.

— Frem med „Engelske Socialister“!

Lydløs Opmærksomhed fulgte under Deklamations-

numret. Kun paa de allerstærkeste Kraftsteder i Digtet lød det fra Hundrede af Struber:

— Hør! Hør! Bravo Drachmann!

„Okkupationen“ ophørte først, da Fru Falck gav Tilladelse til Afmarch, og da var de Arbejdsløses Fordringer godkendte. Jeg satte mit Rigsdagsmandat ind derpaa. Men inden Masserne forlod Bygningen, lød det truende:

„Opfører I Jer ikke ordenligt, kommer vi igen, og saa bliver det meget værre! Saa ta'er vi Sætteriet i Besiddelse!“

Det var en drøj Dag, men den frembød en Situation af største Interesse, et Studie i Folkepsyke, hvor dyb Alvor nu og da prægedes af københavnsk Gemyt. Djærve, modne Mænd, forkomne, løse Eksistenser og hidsige unge Fanatikere mødte op i broget Flok, men for dem alle gjaldt det at søge Raad mod Tidens Forbandelse — Arbejdsløsheden. De søgte „deres eget Blad“ og deres egne Mænd, som mente de, at der i Nørre Farimagsgade 49 fandtes den Tryllestok, der kan tvinge Forbandelsen i Jorden.

Kunde man sige disse Mennesker, det kæmpende Proletariats Arriergarde, andet, end at de ikke maatte falde deres Kammerater i Ryggen! At Arbejdsløsheden som Samfundssygdom kun kan endelig besejres ved Solidaritet og Udholdenhed!

Trods „Oprøret“ bundede denne Erkendelse dybt i deres Sjæle.

**Med »Lusitania« til New York.
I Florida Park. — 38 Møder i 40 Dage.**

I Sommeren 1908 afholdtes de olympiske Lege i London. Jeg tog med derover som Sportsreferent og i Tilslutning til Kammerater fra vore Athletklubber. Rejsen faldt godt sammen med et Trip, jeg foretog til de forenede Stater efter Indbydelse af Socialistpartiet, som satte stærkt ind paa Agitation i Anledning af det forestaaende Præsidentvalg. Partiet opstillede Eugene V. Debs, en fremragende Agitator og Organisator, for hvem det imidlertid gjaldt at finde Hjælpere, som kunde tale til Vælgerne i disses Modersmaal og derved hovedsagelig bidrage til socialistisk Samling. Jeg havde faaet den Opgave at tale for Skandinaver i en Række af Unionens Byer.

Partiets Hovedsæde var i Chikago, hvor de skandinaviske Organisationer stod bedst og herfra udgik ogsaa Indbydelsen til mig. Der havde været nogen Uenighed om hvilken nordisk Taler, man skulde formaa til at komme. Der var da ogsaa sket Henvendelse til Hjalmar Branting i Sverig og Pastor Eriksen i Norge, men førstnævnte havde ikke fornøden Tid til Raadighed, og for Pastor Eriksens Ved-

kommende forelaa andre Vanskeligheder. Jeg fik altsaa Hvervet.

Da de olympiske Lege i London var forbi og med et mindre glansfuldt Resultat for de Danske end ved Kampene i Athen, fartede jeg med Lynekspressen til Liverpool for at entre Cunardlinjens Kæmpedamper „Lusitania“, det stolte Skib, som Tyskerne sendte til Bunds under Verdenskrigen. Jeg imponeredes af denne Gigant og maalte under Rejsen, som varede 4 Dage 20 Timer fra Liverpool til New York, ogsaa Skibets „indre Væsen“. Da Vejret var godt, opholdt man sig dog mest paa øverste Dæk, hvor hjemvendende amerikanske Sportsmænd hver Dag satte fornøjelige Arrangementer i Scene, en Slags Lege, hvori Damer ogsaa deltog, og hvor f. Eks. et Løb fra og til Plads røbede Mandens fatale Kejtethed, naar han skulde traade en Synaal, overrakt ham af en medfølede eller spydigt smilende Dame.

En Begivenhed om Bord var det at møde en anden Atlanterhavsdamper, og ærbødigst hilste man selvfølgelig Frihedsgudinden ved Indsejlingen til New York. Et Blik til Vejrs, hvor Skyskraberne melder om den himmelstræbende amerikanske Forretningsnilde, og saa i Land. Her stod en Del danske Venner, blandt hvilke jeg straks opdagede Redaktør Emil Opffer fra Bladet „Dansk Amerikaneren“, tidligere Redaktør af det konservative Blad i Nyborg, Kirketaarnsbestiger og Globetrotter, lyst Hoved og god dansk Mand. Endvidere genkendte jeg fhv. Hattemager B. Ludwig, Redaktør E. Wiinblads Svo-

ger, som en kort Tid i Midten af Firserne var Ansvarshavende ved „Social-Demokraten“.

Det var den Gang, da det gamle estrupske Højrestyre lod Bøder og Straffe regne ned over Oppositionspressen, og Ludwig havde samlet saa meget, at han foretrak Amerika for Vridsløse. Han var alle sine Dage yderliggaaende Socialist. Men hvad Rolle spiller vel det politiske Standpunkt i den Stund, da Landsmanden kommer og bringer med sig et Pust fra Danmarks skovbekransede Kyst, en Hilsen fra Barndomshjemmet! Varme Haandtryk, maaske en Taare i Øjet og saa af Sted for at høre Nyt hjemmefra.

Ti Timer efter at jeg var landet, stod jeg paa Talerstolen i Arlington i New Jersey, hvor Chr. Larsen, fhv. Løjtnant i den danske Armé, nu Fredsdommer i Harrison, bød Velkommen. Det var den 31. Juli, altsaa i Sommerens hedeste Tid, og Varmen var saa stærk, at jeg frygtede for ikke at kunne føre Foredraget til Ende. Men der var end ikke Stunder til at tage den med Ro bagefter. Turen gik til Perth Amboy, hvor Forsamlingens Flertal var emigrerede Jyder, medens jeg i Arlington havde truffet Folk med uforfalsket Saksogadejargon og Grønnegadedialekt.

Den følgende Søndag hører til et af de uforglemeligste Minder fra den store Rejse. Der holdtes Møde i Florida Park, som ligger nogle faa Kilometer fra New York. Den talrige Forsamling Danske, som var mødt frem længe før min Ankomst, kom mig

bogstavelig talt i Møde ved Indgangen. Hundreder af Hænder ræktes frem til Hilsen, og Hurraraab løftede sig mod Parkens Træer. Det var Danmark, der var Genstand for Ovationen, jeg var kun Fædrelandets Udsending. Og da jeg efter endt Foredrag om Arbejderbevægelsen forlod Parken var Begejstringen endnu stærkere. Mændene flokkedes om mig, idet de frembar deres Ønsker om, at jeg ved min Hjemkomst vilde hilse saa den og saa den. Hvor hang deres Hjærter dog ved Fædrelandet med dets magtfulde Minder! Jeg fik ofte dette bekræftet under min Rejse, men spurgte man saa disse Mennesker, om de vilde tilbage til Danmark, blev Svaret som Regel et bestemt Nej. De vilde blive, hvor der var mest Albuerum, og hvor Børnene hørte hjemme under Stjernebanneret. Men længes mod Danmark maatte de, og i Længslerne steg Hjemlandet frem i den skønneste Belysning, skønnest just fordi „den store Dam“ skiller.

Fra Brooklyn gik Rejsen mod Nordvest. Jeg talte i første Omgang i Milvaukee, Cleveland og Chikago. I denne, Nordvestens Kæmpeby, boede jeg hos en Nordmand, hvis Hustru var svensk og deres 4aarige Søn Amerikaner. Nu kom jeg med i Sprogensemblet og fik bl. a. Lejlighed til at agere Pædagog overfor den lille Svend, som fra første Færd ikke paa nogen Maade vilde vide af mig at sige. Men da jeg lod mig glide ned af en Stol og laa paa Gulvet, lo han af et godt Hjærte og forlangte „mer“. Ad denne Vej introduceredes jeg hos Drengen, og vi blev de bedste Venner

gennem Spøg og Skæmt. Jeg henstiller til alle Fædre, om det ikke vil være formaalstjenligt af og til at „falde om paa Gulvet“ etc., naar Gutten er vrissen. Leg og Spøg er fortræffelige Opdragelsesmidler, og lille Svend sluttede sig til mig i barnlig Glæde.

Under mit andet Besøg i Chikago, som fandt Sted efter Afstikkere til en Række af Nordvestens Byer, kom min norske Vært en Dag og læste for mig en Opsats i et konservativt Blad, hvis Redaktion mente at der burde sættes en Stopper for min samfundsfarlige Agitation. Bladet stillede det Spørgsmaal: Hvem er denne A. C. Meyer? Og Svaret lød, at han var en bortrømt Svindler, som havde gjort sig skyldig i forskellige Misligheder i sit Hjemland og nu var kommen til Amerika, hvor han eftersøgte paa Grund af Hotelbedragerier. Jeg tog blot dette til Efterretning under Hensyn til, at der forud for amerikanske Valgkampe fremsættes en Masse grove Injurier, som ikke kan paadømmes, før Valgkampen er endt. For Resten tror jeg ikke, at det paagældende Blads Opsats skadede min Agitation i mindste Maade. Jeg var jo da bleven mere anbefalende karakteriseret i andre Blade, f. Eks. i „Norden“, der udkom i Racine og i „Revyen“, hvis Redaktør, Hr. Bøtker kendte mig og min Virksomhed hjemmefra.

Jeg holdt 38 Møder i de 40 Dage, Amerikaturen varede, og der var adskillige Ejendommeligheder ved Færden, som fortjener at nævnes. I Council Bluffs, Omahas Nabo, maatte jeg ikke tale Politik. Redaktør Neble, som var Demokratkandidaten Bryans Ven,

har formodentlig ment, at det var heldigst, om jeg blot præsenteredes som Dansker, ikke som socialistisk Politiker, og saa rettede jeg mig saadan nogenlunde efter Recepten. Bagefter var jeg Gæst i Nebles Hjem, hvor han og den statelige, mørke Frue gjorde det korte Ophold til en ekstra behagelig Oplevelse.

I Byen Sioux City talte jeg i et mægtigt Lokale, hvor der var Plads til ca. Tusind Mennesker. Der kom siger og skriver — 11. Mødet var arrangeret af en Ikke-Landsmand, en indvandret Englænder. Han havde glemt Annoncering i Bladene og kom for sent i Gang med at sørge for Løbesedler til Byens Skandinaver. I Rockford talte jeg Socialisme fra en Frikirkes Prædikestol, og i Des Moines, hvor det hed sig, at jeg vilde holde „föreläsning i svenska sproget“, var over 100 af de godt 150 Tilhørere Danske. For dem havde jeg altsaa talt svensk. Gud bedre — det var nok hverken svensk eller dansk. Men det blev i alt Fald forstaaet og gjorde Virkning.

Ved de 38 Møder havde jeg ialt talt for ca. 10,000 Mennesker. De bedst besøgte Møder holdtes i Chicago. Her kom efter et af mine Foredrag en ung, høj og kraftig bygget Mand hen til mig og præsenterede sig som Louis Pios Søn. Han var ægte Yankee og talte med noget Besvær sit Modersmaal. Han stillede mig et Spørgsmaal: „Kan De i et Par korte Bemærkninger og paa staaende Fod sige mig, hvad Socialisme er?“ Spørgsmaalet overraskede mig. Havde jeg nu ikke staaet i over 1½ Time og forklaret en stor

Forsamling, hvad Socialisme og Socialdemokrati var! Der var imidlertid ingen Mulighed for at overveje og saa svarede jeg:

Socialisme er en Kulturbevægelse, hvis Krav er, at alle de i Tidernes Løb gjorde Opdagelser og Opfindelser skal udnyttes til Fordel for hele Menneskeheden.

Han smagte lidt paa det, men erklærede sig tilfreds med Svaret, som var et af de mange Svar, han havde faaet af socialistiske Foredragsholdere.

Det var nærved, at jeg skulde have holdt det 39te Møde, men til Debs' Sekretær, Mr. Barnes i Chikago, erklærede jeg at ville stoppe op med Møder og se Niagaravandfaldene, før jeg tog Afsked med Amerika. Det lakkede mod Rigsdagstid, og forud for denne afholdtes en interparlamentarisk Konference i Berlin, hvor jeg gjerne vilde være med. Og efter en Festaften i Brooklyn, hvor jeg modtog de mest uskrømte Taksigelser for min Agitation i Staterne, tog jeg af Sted med den franske Damper La Provence.

Under Vejs til le Havre havde jeg rig Lejlighed til at tænke tilbage paa de Dage, jeg havde tilbragt i Unionen. Mit Indtryk var, at dette vældige Kapitalist-samfund havde det som Kolossen, der stod paa Lerfodder. Her maatte vel en social Omvæltning fuldbyrde sig før noget andet Sted! Men de nye, opbyggende Kræfter, samlede i et enigt, oplyst og stærkt Socialdemokrati, var endnu baade svage og splittede. Løvrigt var jeg klar over, at de forenede Stater for saa vidt var et Frihedens Land, som der var flere

Muligheder for den arbejdssøgende, uafhængige Mand eller Kvinde, medens de i de gamle Lande har ringere Raaderum og derfor maa underkaste sig den strænge Organisations Vedtægter.

At Amerika ikke passede mit Temperament, behøver jeg kun lige at notere. Jagten efter Dollar'en laa ikke for min Sportsinteresse.

Jeg har imidlertid holdt mig til mine Indtryk af Amerika. De er undergaaet adskillige Forandringer og vilde omstyrte adskillige Betragtninger fra 1908.

Amerika var for mig de store Modsætningers Land. Her mødes den største, vældigste Rigdom med den usleste Armod, den fornemste Kunst med tarveligste Adspredelser. Og under Fanen med Motto'et „Hjælp Dig selv!“ udføres de største Opgaver og — gaar mangfoldige Mennesker til Grunde.

Og det var i Aaret — —.
Da Socialdemokraterne ikke vilde være Ministre.
Fra den gamle Kaserne.

Rigsdagsaaret 1908-09 har faaet en særlig frem-skudt Plads i dansk Politik. Sommeren bød paa For-svarskommissionens Betænkning, og I. C. Christen-sen dannede sit andet Ministerium med Udelukkelse af P. A. Alberti, hvis Stilling som Retfærdig-hedens øverste Vogter Udentings var stærkt rokket ved de Angreb, der var rettet imod ham i Folkethin-get, navnlig fra Borgbjergs Side.

Jeg opholdt mig i Brooklyn, da Meddelelsen om Albertis Fald publiceredes i New Yorkerpressen. Saa var det altsaa forbi med den fhv. saa myndige og slagfærdige Justitsministers politiske Virke! Han fik aldrig den Bom færdig, som han vilde rejse mod Socialismens Fremtrængen. Hans Skæbne maatte iøv-rikt baade smærte og overraske. Endnu i Foraaret 1908, under Rigsdagssamlingen, havde han Humør nok til at spøge. Vi sad ved samme Bord i Snaps-thinget, og den store Mand syntes ganske uberørt af sine Modstanderes Angreb. Personlig satte jeg

megen Pris paa Alberti. Han var en jovial Herre og en yderst forekommende Embedsmand.

Han rev ved sit Fald I. C. Christensen med sig, og allerede den 12. Oktober 1908 fik Danmark en ny Regering med N. Neergaard som Statsminister eller Konsejlspræsident, som det hed den Gang. Bag sig havde han sin egen 11 Mands Gruppe, Moderationens Veteraner, Officerer uden Hær, og Tilsagn om Støtte fra I. C. Christensens 27 Mands Venstregruppe.

Det rumlede videre i det politiske Krater. Den 12. Februar 1909 fremsatte Neergaard Forslag til en ny Militærordning. Det vakte stor Opsigt baade i og udenfor Folkethinget, da han, den gamle Venstremand og Socialradikaler fra Provisoriets Aar, saa at sige afsvor sin Tro paa Militærudgifternes Nedsættelse. Neergaards Militærprogram indeholdt Udvidelse af Hær og Flaade, forstærket Søbefæstning og Anlæg af en Række fremskudte Forter udenfor den gamle Bahnsønske Landfæstning.

I hans Tale hed det:

„Naar man staar paa den Plads, hvor jeg i de to sidste Maaneder har staaet, ser man mangt og meget, som før var skjult for ens Øjne — — —“

Neergaards Tale ved denne Lejlighed var en udstrakt Haand til Højre, men fra Venstre blev der vinket af. I. C. vilde ikke gaa med til de fremskudte Forter, et nyt Stykke Landbefæstning. Forslaget herom forkastedes med 96 Stemmer mod 35.

Derefter fulgte et nyt Stormvarsel — Folkethings-

valg paa Forsvarssagen. Den 25. Maj 1909 udtalte Vælgerne sig mod Neergaards Landbefæstning. Der blev kun valgt 11 Moderate, medens Socialdemokratiet opnaaede 24 Mandater, I. C. Christensens Venstre 38, Højre 21 og de Radikale 20 Mandater — alt i Henhold til en uretfærdig Valglov.

Uroen fortsattes. Neergaard demissionerede, og efter en Del forgæves Søgen efter Statsminister, gled Grev Holstein Ledreborg ud af den Ubemærkethed, hvorunder han havde levet siden de store Debatdage i Provisorietiden. Flankeret af I. C. Christensen som Forsvarsminister og Neergaard som Finansminister havde man Grund til at spaa Grevens Regering et langt Liv. Men saa kom en ny Eruption fra Rigsdagskrateret. Den noget robuste Højremand, Kaptajn Madsen-Halsted angreb Grevens, fordi denne efter Kaptajnens Paastand skulde have søgt Forhandling med Højre, før han dannede sit Ministerium. Grev Holstein tilbageviste denne Paastand, og Ordduellen endte med, at Kaptajnen jog Kaarden i sit eget Bryst, idet Thinget, efter at have tumlet med Dagsordener og Ændringer til Dagsordener, som udtalte Mistillid til Ministerchefen, endte ved de Radikales Dagsorden. Den vedtoges med 49 Stemmer mod 44, et Resultat, som aabenbart overraskede Thingmændene.

Saa gik Grev Holstein sin Vej, og Banen var aaben for den første radikale Regering, Ministeriet C. Th. Zahle. Han greb Styret i Oktober 1909. Bag sig havde han en Partigruppe paa 15 Mand og støtte-

des af de 24 Socialdemokrater. Den nærliggende parlamentariske Ordning, at de to Partier delte Tabureterne mellem sig, tiltalte ikke Socialdemokratiet, ja vilde endogsaa have været i Modstrid med Partiets Kongresbeslutning af 1908.

Det havde vakt nogen Opsigt, at jeg paa et Møde i Stege havde betegnet den radikale Regering som „Ouverturen til et socialistisk Styre heri Landet“. Det lød rimeligvis den Gang ikke godt i Manges Øren, men det kan i al Fald ikke fornærme de Radikale, om deres politiske Musik har haft socialistisk Klangfarve. Sagde Hørup ikke en Gang, at naar Venstre manglede Programpunkter, kunde man laane dem hos Socialdemokraterne!

Tiden har jo da ogsaa vist, at en Koalitionsregering under visse Forhold kan være baade ønskelig og nødvendig. Det parlamentariske Liv taaler ikke Goldhed eller politisk Tovtrækkeri.

Zahles 1. Ministerium varede kun „fra Høns fløj op og til silde Middagen“. Ved Folkethingsvalgene i 1910 fik Venstrereformpartiet med moderat Tilhæng 57 Mandater, Socialdemokratiet 24, de Radikale 20 og Højre 13 Mandater. Altsaa nyt Ministerskifte med I. C. Christensen som Forgrundsfigur.

Ved de her omtalte, hyppige Valgkampe opstillede Højre som Regel ogsaa Kandidater i de store Arbejderkredse. Min fornøjeligste Modkandidat i 13. Kreds var Toldassistent, Løjtnant v. Rosen. Vi havde nogle oplivende Møder paa Enghavevej og i Salonen

„Figaro“. Rosen præsenterede sig selv for Forsamlingen med følgende Ord:

„Jeg stiller mig til Valg i denne Kreds og mener, at Vælgerne kan ligesaa godt stemme paa mig som paa min Modkandidat. Han er Idrætsmand og det er jeg ogsaa. Han har Redningsmedaljen, og det har jeg med — —“

Her blev han afbrudt af en Vælger, som raabte:

„Ja, men han er Socialist, og det er Du ikke!“

„Naa ja“, gensvarede Rosen, „men det er ogsaa den eneste Forskel, der er paa os!“

Det blev i det Hele taget en munter Omgang, og Rosen indkasserede ca. et Tusind Stemmer, som han — trods manglende politisk Viden — vandt ved sin joviale Optræden. Men hvad Rolle spillede de Tusind Stemmer i en Valgkreds som 13. med Arbejdervælgerens Titusinde!

Den gamle Rigsdag i Fredericiagades Kaserne var ubetinget interessantere end Rigsdagen paa Kristiansborg. Ikke fordi dens Niveau laa højere, vel næppe heller fordi den havde flere politiske Begavelse, men fordi der var mere udprægede Typer og et mindre Ensemble. Man havde Fornøjelse af at studere disse gæve Mænd fra Firserne og Halvfemserne og de første Aaringer efter Systemskiftet. Blandt de ældste nævner jeg Midtjyden Møllgaard-Nielsen med det sorte Kravebryst, som han bar baade Hellig og Søgn, i en af Rækkerne i Nærheden af ham den lang-

skæggede Gubbe, Sjællænderen Hansen-Menstrup, om hvem det hed, at han aldrig havde holdt en Tale i Thinget, skønt han havde siddet der i over 35 Aar. Da hans Sidemand i Anledning af Jubilæet ønskede ham til Lykke men føjede til, at han i den Tid ikke havde lukket sin Mund op i Thinget, svarede Hansen-Menstrup :

„Jo vist, jeg har gabet hver Gang, Du talte!“

En anden ejendommelig Fremtoning var fhv. Ligkistesnedker, Baptistpræst Jensen-Bælum, som navnlig udmærkede sig ved sit Avtomobilhad. Han vilde ikke op i en Bil og mente, at den Slags Køretøjer maatte foraarsage mange Ulykker paa vore Landeveje. For at forebygge dette, sagde han spøgefuldt, men med en alvorlig Mine, burde der gaa en Mand foran med en Lygte.

Med Junkerens Præg af Lige gyldighed for Folkelighed skred Jacob Scavenius op og ned i Salen og markerede sin godsejerlige Overlegenhed ved flotte Kropvridninger og Hovedkast. Fætterten, Otto Scavenius, mindede derimod om en Cirkusdirektør, en vældig Hestebetvinger med Skilning lige midt i Nakken. Klavs Berntsen i de yngre Aar forekom mig som en Kamphane, der elskede at toppes med Modstandere.

Nærmere op mod Ministertaburetterne saas Overretssagfører Alfred Christensens poliske Ansigt. Han sad ligesom paa Spring for at slaa ned paa en Modstander og underholdt i saa Fald Thinget med mangan kort Bemærkning, der gnistrede af køben-

havnsk Vid. En ligesaa munter Herre var hans Parti-fælle Kommandør Blühme, der trods sin høje Alder syntes kaad som en Yngling i Lømmelalderen. Han var Ejer af Slottet Nørlund ved Rold Skov. Jeg overnattede en Gang paa Slottet og fik anvist et Værelse, hvor det spøgede. Hver Nat Klokkeren 12 slet kom Genfærdet. Det var en ung Mand, om hvem Sagnet vidste at berette, at han i et Anfald af Skinsyge havde dræbt sin Broder. Man kunde endnu tydeligt se, hvorledes Blodet havde farvet Gulvet rødt, og just der stod Sengen, som var forbeholdt Kommandørens Gæst. —

Da Klokkeren meldte 12, ventede jeg at se Spøgelset. Men der skete intet. Næste Morgen spurgte Kommandøren, om jeg havde sovet godt, og saa slog han en munter Latter op. Den kendtes ogsaa fra Folkethinget og røbede hans noget godmodige Drilskhed. Det siges, at den Historie med Spøgelset fik enhver Gæst serveret, og det var maaske ikke Enhver, der sov godt efter den.

Blandt Socialdemokraterne var K. M. Klausen den hyppigst omtalte. „Det ærede Medlem fra Københavns Amts anden“ var sin Gruppes Ordfører i alle Sager, som berørte Finanshusholdningen, og han varetog med megen Omhu sit Hverv som Socialdemokratiets Ordfører, hvad enten Emnet var Nedsættelse af Militærudgifterne eller Forhøjelse af Vaagekonernes Løn. Sindig og støt stod han paa sin Plads, brugte ikke stærke Ord men ejede et tørt Lune, som gennede Modstandernes Angreb tilbage.

Og midt i Salen som Centrum for Systemskiftets Politik skinnede I. C. Christensens milde Aasyn. Efter 1901, da han som Venstrereformpartiets Chef gled ind i det Deuntzer'ske Ministerium, kom der et alvorligere Skær over den populære Politiker, men han var alle sine Dage en vennesæl Mand og — en durkdreven Taktiker.

Blandt den gamle Rigsdags fremtrædende Mænd var ogsaa Højres politiske Kok Lars Dinesen, der havde spillet saa stor en Rolle ved Etableringen af det politiske Forlig mellem Venstremoderater og Højre. Efter Venstres Sejr ved Valget i 1895 var Tiden løbet ham forbi. Den undte ham end ikke den Glæde at holde 50 Aars Jubilæum som Rigsdagsmand. Han blev 1913 i Hillerødkredsen besejret af Socialdemokraten Valdemar Jensen, og Nederlaget bidrog sikkert til, at han kort Tid efter døde.

Et Fredsmøde i Kiel. Internationale i København.

Trods al den Travlhed, der beherskede Rigsdagen i før omtalte Afsnit, kunde der endda blive Lejlighed til udendørs Agitation. Jeg deltog saaledes i et Fredsmøde i Kiel, arrangeret af Redaktør Adler „Schleswig Holsteinische Volkszeitung“. Der var ogsaa mødt en Repræsentant for det svenske Socialdemokrati, Redaktør Nilsson, og fra England kom Ramsay MacDonald.

Vi skulde tale ved 3 Møder, der afholdtes samtidig, saa Talernes Rækkefølge blev forskellig paa hvert Sted. Paa hver Side Taleren stod en Ordensvogter i præjsisk Uniform og med den populære Pikkelhue paa. Det var kun tilladt at tale Tysk, og MacDonald, som ikke var stiv i Tysk, maatte lade den kendte Socialøkonom, Rigsdagsmand Eduard Bernstein oversætte efter den engelske Partifælles Manuskript. Hvad mig selv angaar, havde jeg udarbejdet min Tale og slap, saa vidt jeg kunde skønne, ganske godt fra Vovestykket.

Ved Bortrejsen passeredes det store Opbud af Krigsfartøjer, som laa opankrede i Kielerhafnen, en

uhyggelig Pendant til hin Arbejdernes Fredsdemonstration, man nys havde forladt. Om disse Kolosser stævnedes ud i Krigsøjemed og Maalet var København!

Men Danmark kunde jo blot konstatere sin Neutralitet, havde I. C. Christensen sagt, og Freden maatte løftes paa Skjold af Arbejdermasserne. København havde endogsaa den Ære at være Sædet for en international Arbejderkongres i 1910. Th. Staurning var travlt beskæftiget med at træffe Foranstaltninger til Kongressens Afholdelse i Koncertpalæet, og P. Knudsen, som var syg, havde fra tidligere Besøg ved udenlandske Stævner hjemført en stor Del Arbejdersange, som han ønskede samlet i en Kantate. Den skulde indlede Kongressen og i sine Sangtekster give Udtryk for hver enkelt Nations Tilslutning til Socialdemokratiets store Fredshaab.

Kapelmester Hemme havde faaet den Opgave at arrangere Musiken, medens jeg skrev Kantatens Tekst. Og 500 Arbejdersangere under Hemmes Ledelse indstuderede det store Værk.

Dagen kom, og 1200 Mennesker fyldte Koncertpalæets Sal. Det var altsaa „Mændene uden Fædreland“ vilde man have sagt for et halvt Hundrede Aar siden. Nu vurderedes de som Avantgarden i den Fredens Armé, der gik under fælles rødt Flag, løftet højt over hvert Folks nationale Stander.

Nye Mænd grupperede sig her i Selskab med graanedede Revolutionsforkæmpere. Af de rigtig gamle Kendinge var der forholdsvis faa. Til Gengæld blev Jean Jaures Genstand for saa megen større Op-

mærksomhed. Han, Revanchetankens lidenskabelige Modstander, den fremragende Debattør, bar billedlig talt Internationales Verdensfane.

Og andre Mænd dukkede frem. Dér sad Mac Donald, det engelske Arbejderpartis store Fører, hvis Indsats i Verdenspolitikken senere hen skulde blive af saa indgribende Betydning. Og videre Fransk-mændene Vaillant og Jules Guesde, Englænderen Keir Hardie, Østrigeren Dr. Renner, Russeren Plehkanoff samt yngre Repræsentanter for det tyske Socialdemokrati. Liebknecht og Bébel var ikke mere blandt de Levendes Tal.

I „Social-Demokraten“ havde jeg hilst de Delegerede Velkommen i et Digt, i hvilket det hed:

Mødte vi er for at stemme mod Aaget,
 smede de Vaaben, som Frihed skal svinge,
 fælles i Tankesæt, samlet trods Sproget,
 enig i Tro paa, hvad Livet vil bringe,
 sikre paa Sejren, fordi vi har tolket
 Verdenshistoriens mægtige Bud:
 Friheden, Ligheden for og ved Folket,
 over os alle Retfærdigheds Gud.

Tavse og forventningsfulde sad den internationale Tilhørerkreds, da Orkester og Sangere indtog Tribunen. Kapelmester H e m m e løftede Taktstokken, og den danske Socialistmarschs Toner fyldte Rummet som et rødt Silkebaand, der sammenføjede Marschtoner fra andre Landes Arbejdsverden, snart festlige, snart med en Understrøm af Vemod eller med oprørske Trods — altsammen en Genspejling af Kampen viden om, Kampen mod Stormandsvælde, Kampen

for det daglige Brød, Kampen mod politisk og økonomisk Undertrykkelse.

Kantatens første Del sluttede med Marseillaisen. Jules Guesde rokkede paa sin Stol og syntes at vente Vejledning fra sin danske Sidemand. Marseillaisen er jo ikke nogen Socialistmarsch. Han fik den Oplysning, at danske Arbejdersange ofte er skrevet til den berømte Revolutionssangs Toner, og Sangen antydede saaledes, at Vejen til Socialismen gaar over det nationale til det internationale.

Saaledes formede Kantaten sig ogsaa. Efter Solo-partier, udførte af Operasangerinde Frk. Nørregaard-Hansen samt af Operasangerne Høeberg og Jørn Nielsen, lød „Internationales“ Toner, og den store Forsamling rejste sig, grebet af Øjeblikkets Højtidelighed, en inderlig altbeherskende Hengivelse i Troen paa Folkefred. Kun et enkelt Vers til den fattige franske Arbejder Degeyters smukke og taktfaste Melodi, et Vers, som udløste den fælles Stemning, selv om Teksten var dansk og ingen Oversættelse af den franske Tekst:

Flyv højt, vor Sang, paa stærke Vinger,
 flyv over Bondeland og By,
 flyv saa langt som Livets Klokke klinger
 og bring Budskab om Dagens Gry;
 meld om Haab, hvor Forsagte græder,
 og slaa trygt mellem Hjærter Bro,
 knyt til vor Fane Held og Hæder,
 giv dem, som tvivler, Klippetro!
 Over Bjerg, over Dale skal Du flyve i Dag,
 thi Internationale gaar til Kamp for Folkets Sag.

Der var et Øjeblik Tavshed, da Tonerne døde hen. Det var, som gik en Fredens Engel gennem Salen i denne Stund. Men saa brød Bifaldet frem, voldsomt og langvarigt og paany lød „Internationale“s Toner. Alle var bevægede, og i mangan gammel Revolutionsmands Øjne blinkede en Taare.

Det var i 1910. Knap fire Aar efter udbrød Verdenskrigen. Ansaret hviler ikke paa dem, der troede paa Freden og kæmpede for den.

Og D e g e y t e r s Internationale er Fredens Hymne, der synges i alle civiliserede Lande. I fortsat dansk Tekst til dens Toner, supplerende Afslutningen af Kantaten, hedder det:

Flyv højt, vor Sang, og kald til Møde
hvert Folk, der paa sin Fremtid tror,
faa de unge Hjærter til at gløde
ved det mægtige Verdenskor!

Det blev ikke P. Knudsen forundt at deltage i den internationale Kongres, som han havde forberedt med saa stor Omhu. Han var bundet til Sygelejet og afgik ved Døden den 28. Oktober 1910. I en Pjece „Folkets Førere“ (Gyldendals Forlag) har jeg fortalt den udmærkede Partiførers Saga. I hans Sted traadte Th. Stauning som Partiets Førstemand og førte sin Forgængers Gerning videre til Held og Hæder for det danske Arbejderparti.

I Aaret 1910 bortkaldtes ogsaa en anden betydelig Mand, som havde gjort en stor Indsats til Fremme af Arbejdernes Oplysning. Det var Direktør Julius

Schiøtt. Gennem en Række Aar virkede han i Studentersamfundets Undervisning for Arbejdere og fortsatte senere, da Zoologisk Have tog hans meste Tid, med at holde oplysende Foredrag, hvor hans Viden og rige Lune gjorde Timerne til Fest for taknemlige Tilhørere.

Vi brød i 1897 i Fællesskab Bane for Studentersamfundets Arbejderkoncerter, som har budt mindre-bemidlede Adgang til god Kunst, og som i Aarenes Løb har glædet Tusinder.

Vandrende Sangere. — »Kender Du Danmark?«

Det turde være almindelig anerkendt i vore Dage, at Arbejdspladsernes og Fabrikernes Mænd (og Kvinder) har Krav paa en Smule Sommerferie. Men den skulde da ogsaa anvendes til Friluftsliv. Her støder man dog straks paa den Vanskelighed, at Ferieliv udenfor de vante Enemærker koster flere Penge, end Arbejderen som Regel raader over.

I en Artikel i „Social-Demokraten“ slog jeg til Lyd for Vandreture for en 8 Dages Tid og tilbød selv at gaa med. Min Mening var oprindelig, at saadanne Ture lettest lod sig realisere, hvor Fagarbejdere i passende Antal besøgte Kolleger i Provinsen og gjorde Gengæld, naar Provinsen vilde til København.

Begyndelsen blev gjort med en Tylvt Korkskærere, som fik ufrivillig Ferie paa Grund af en foreløbig Arbejdsstandsning. Vi drog gennem nordsjællandske Egne, blev vel modtaget og indlogeret hos Klassefæller, men kunde kun sige Tak for udvist Venlighed. Allevegne spurgtes der om vi ikke kunde synge, og det kunde vi jo nok ligesom hver Fugl, der synger med sit Næb, men rigtig Korsang blev det ikke. —

Saa faldt det mig ind at opfordre Arbejdersangere til at drage ud, og dermed var jeg inde paa den rette Vej. Formanden for „Gørtlersangforeningen af 1880“, Charles Hansen, meldte sig, og ca. 16 Mand høj tog vi til Fyen for at vandre Øen rundt. Spiritus var banlyst paa Vandringen. Det smærtede maaske en og anden, men det blev hævdet.

En ret kraftig men god Begyndelse var Fodturen fra Nyborg til Svendborg. Trætte og solbrunede kom Trupen til Sydfyns skønne Hovedstad, berigede med Indtryk fra Færden, hvor gammel Slotsromantik og Landsbyidyl var Illustrationer i Naturens Billedbog. En hurtig Aftvætning, Bindeslips og Bæltevest i Orden, en beskeden Hotelmiddag og klar til Afmarsch med „Høje Bøge“ som Maal.

Ved hver Koncert indleledes med en versificeret Hilsen til Publikum. Dens første Vers lød saaledes:

Vi Svende kom fra Byens Bur,
 og dér er trangt at være,
 al Tid staa paa Pinde er dog for drøjt;
 saa gik vi til den fri Natur, og der kom vi i Lære,
 Værkstedsløftet hvælver sig himmelhøjt,
 til alle Verdens Hjørner kan man skue ganske frit,
 og Vejen den gaar ligefrem med raske Skridt,
 af Naturens Bog man kan
 faa en vældig god Forstand,
 det vil sige: hvis man lærer den som Vandringsmand.

De glade Svende sang gennem Byernes Gader og hilstes overalt hjærtelig Velkommen. Aftenunderholdningen (Entré 1 Kr.) gav næsten altid Dækning

for Udgiften til Forplejning, men kneb det et Sted med Balance i Regnskabet, var der Overskud et andet Sted. Det spillede navnlig en Rolle, at Sangerne fik gratis Logement, og paa det Punkt var Publikum som Regel yderst forekommende. At have saadan en glad Svend hos sig efter endt Koncert hørte med til de smaa Oplevelser, der glædede baade Værten og Gæsten.

Efter hver Koncerts „Hilsen“ indleddes Sangene med „Den moderne Troubadur“, som Dirigenten, Valdemar Poulsen havde sat i Musik. Den lød saaledes:

Den moderne Troubadur,
Landevejens gæve Ridder,
Sønnen af den fri Natur
med dens muntre Fuglekvidder,
Svenden, som mod Glædens Tinder
styrer over Landet hen,
hilser Jer, I skønne Kvinder
og I brave Borgermænd.

Vil man være Troubadur,
maa man fly fra Frygt og Flæben,
tage sig en Solskinstur
med en frejdig Sang paa Læben,
syng for den lave Hytte,
slaa imellem Hjærter Bro,
give godt Humør i Bytte
for et godt Krus Øl i Kro.

Og den glade Troubadur
 tager alle Hjærter fangen,
 gør til smukke Piger Kur,
 for de elsker alle Sangen,
 ved et enkelt Navn, kan hænde,
 sætter han et lille Kryds,
 og han gaar til Verdens Ende
 for to friske Læbers Kys.

Og hvilket Eventyr blev disse Vandreture ikke! En Stump Referat vil godtgøre det.

Førstnævnte Hold Sangere havde givet en Koncert i Horsens og stod næste Morgen klar til at drage mod Vejle. Men Vejret var ugunstigt; graa Himmel og Støvregn, som kulminerede i stærkt Regnvejr, da vi var naaet ca. $\frac{3}{4}$ Times Vej fra Horsens. I Løb søgte vi hen mod et Andelsmejeri, hvis Halvtag værnede mod Nedbøren. Velsignet være Andelsmejerierne, hvor den tørstige Vandringsmand altid fik Lejlighed til at nyde et Glas Kærnemælk!

Lige overfor Mejeriet laa Kroen, og Værten, som kendte mig fra et Besøg, han havde aflagt i Rigsdagen, bød Sangerne til Frokost paa Kroen. Det skulde kun koste 1 Krone pr. Mand. Den smukke Indbydelse blev modtaget med Tak.

Der blev spist og drukket og sunget, og Kroværten havde ved Opringning til Centralen faaet en Del Abonnenter til at lytte ved Telefonrøret. Umiddelbart efter endt Koncert, ringede en Abonnent mig op.

„De taler med Proprietær Gerdes!“ sagde han, og Stemmen lød frisk og fortrolig. „Jeg bor $\frac{1}{2}$ Times

Kørsel herfra. Nu sender jeg et Par Køretøjer og alle Gaardens Paraplyer. Resten maa Kromanden klare!“

Og væk fra Røret var han.

Del hele gik programmæssigt, baade Regnvej, Køretøjer og Paraplyer. Da vi naaede op mod Gaarden, hejstes det danske Flag, og paa hver Side af den brede Trappe stod en smuk Frk. Gerd es, som overrakte Sangerne Roser.

Den festlige Modtagelse satte Humøret op, og en Kop Kaffe med Kager varmede baade Legeme og Sjæl. Saa sang Koret, og for Variations Skyld foredrog Proprietæren og hans Hustru et Par Sange til Klaverakkompagnement. Der gled et Par hyggelige Timer. —

Saa klarede Vejret, og Sangerne stævnede mod Løsning Jernbanestation for at tage Toget til Vejle. Tiden var for knap til at naa Vejle til Fods i rette Tid. Men Dagen var reddet. Solen skinnede paa Provinsbyens Tage, og i „Skovbrynet“s Have samlede et talrigt Publikum, der modtog „Obersten“ og hans farende Svende med hjærteligt Bifald.

Det var en god Dag!

Da Sangerne forlod Vejle og var kommet 4—5 Kilometer udenfor Byen, maatte jeg beordre nogle unge Piger tilbage til deres Hjemsted. Ak, de hvide Huer har en sælsom dragende Magt, men Troubaduren har ikke Tid til at dvæle!

En anden lille Episode fortjener Omtale.

Paa Vejen fra Kolding til Fredericia passerede vi

en ældre Vagabond. Vi kom i Snak med ham og erfarede, at han hed Mathies og aldrig havde drevet det videre end til simpelt Fængsel eller deromkring. „Men en Fætter“, fortalte han, „sad p. T. i Horsens Tugthus“. Vagabonden syntes ikke utilbøjelig til at slaa Følge med Sangerne, som paa deres Vis morede sig over den gamle Landevejsridders Naivitet.

Saa greb jeg ind ved at invitere Mathies til Middag i Kryb-i-Ly-Kro, og dér satte vi ham til Højboards. Den stod paa Bøfsteg, og Mathies spiste med god Appetit. Midt under Maaltidet spurgte Formanden ham, om han var tilfreds eller maaske ønskede noget.

Han savnede en Snaps men fik den ikke. Derimod lod vi en Sangerhue gaa rundt og indsamlede et Par Kroner til Mathies, hvorefter vi dirigerede ham tilbage til Kolding.

Foruden det her nævnte Hold vandrende Sangere drog jeg med Jernbanens Haandværkersangforening „Hejmdal“, med Herrekoret „Orpheus“, som fem Gange har vandret Bornholm rundt, og med „Sporvejsfunktionærernes Sangforening“. Turene har været rige paa interessante og fornøjelige Oplevelser, og Vandringerne er foregaaet i alle Landsdele.

Kom de farende Svende til Egne, hvor en berømt Samtidig boede, gik man ikke hans Dør forbi. Første Sangerhold besøgte Johan Skjoldborg paa Dynæs og fik det mest levende Indtryk af herlig jysk Natur og jysk Gæstfrihed, Sporvejsfunktionærerne vandrede over det fede Salling, og fik de end ikke Tid til at svippe over til Jenle, sendte de i al Fald

Jeppe Aakjær en venlig Tanke; „Orpheus“ gæstede Martin Andersen Nexø i Finnedalen paa Bornholms henrivende Klippeø og Prof. Aage Friis i Stammerhalde paa Øens Østside, og paa den storslaaede Nedtur ad Bergensbanen kom Sporvejsangerne i Selskab med Johannes V. Jensen.

Sang over det Hele! Og Gavtyvestreger!

Paa den første Vandretur i 1910 præsenterede en af Sangerne, en ægte københavnsk Proletar, sig for mig med følgende Ord:

„De ka' natyrligvis ikke huske, hvor De traf mig første Gang? Joh, det var en Sommeraften, da De kom ud paa Enghavevej. Udenfor Forsamlingsbygningen stod en Flok Dreng, og en af dem spurgte: Ska' je' sla' et Kraftspring for 5 Øre? Det var maj!“

Da Fyren havde et godt Stamtræ, adlede jeg ham under Navnet Palmstjerne eller saadan noget. Det var han vældig stolt af.

De værste, men harmløse Spilopper fandt Sted, naar flere Sangere i Flok maatte bo sammen paa Hotel. Man kunde i saa Fald hitte paa de utroligste Ting. Da et Par Sangere, som broderligt vilde bo sammen, havde aflaaet deres Værelse, fandt en Himmelhund, Brandsvend i København, paa at entre langs Gesimsen i 2. Sals Højde for at komme ind ad det aabentstaaende Vindue i de to Sammensvornes Rum. Her lagde han saa forskellige Genstande under Lagnerne og dækkede godt til, saa Kammeraten, der skulde til Ro, intetanende lagde sig paa et ubekvemt Leje —

Eller man lavede en Dukke og anbragte den paa en Sangerbroders Leje.

Dristigt var det dog, da man ved Bortmarschen fra en By havde listet sig til at hæfte en Plakat paa selve Dirigentens Ryg. Der stod: Jeg vil hjem til Mor!

Sporvejsfunktionær A. C. Poulsen har skrevet en Bog, som bærer Titlen „Med Sang gennem Sønderjylland“, i hvilken han paa Grundlag af daglige Optegnelser fra Turen fortæller om Vandringens Poesi, om lystige Sangerbrødre med et 6 Mand's Hornorkester i Spidsen, og om dansk Gæstfrihed af den fejreste Art. Han aabenbarer de Følelser, som besjæler Vandringsmanden, naar han skriver:

„En mindedes sine unge Svendedage, da han vandrede paa Landevejen herhjemme eller i Tyskland. „Den skønneste Tid“ kaldte han den senere, uagtet han den Gang ofte maatte gaa sulten i Seng, ja — og Sengen havde ogsaa til Tider været „markeret“ og erstattet med Lyng eller Halmleje. Men det alene at være fri, uafhængig af Pligter, at kunne vandre fra By til By, ad den herlige Landevej, gennem grønne Skove, over Mark eller ad Sti, stadig nyt, nyt for Øjet — nu skulde han ud igen — denne Gang med Penge paa Lommen, gode Støvler paa Benene og med Musik og Sang; kunde han forlange det bedre!“

Avtomobilerne har ganske vist gjort Fodrejsen besværligere, men den faar vel sin Renæssance og fortjener det, hvad enten man vil se Sagen fra Naturbarnets eller Hygiejnikerens Standpunkt.

Kender Du Danmark? Dette Spørgsmaal burde

stilles til enhver ferierende Landsmand. Lær Danmark at kende ved at vandre, uafhængig af Bil og uafhængig af Cycle, skønt denne sidste kan være en god Sportskammerat paa Langfarter. Der findes kun fuldkommen Frihed i Vandrelivet, selv om det ikke spænder over mere end en 8 Dages Ferie.

Lyt! Om Frihed vil jeg tale,
nu, da Byen ligger bag,
Frihed i de grønne Dale,
Frihed under Skovens Tag;
ingen Lænker, ingen Tvang,
Udsyn over Mark og Vang,
Haabet vingelet sig hæver,
og mit eget Hjærte bæver
lykkeligt, berust, i Sang.

Militærmusik, Kafémusik og Fremtidsmusik.

Mine Udtalelser i Folkethinget i Februar 1911 under Behandlingen af „Forslag til Lov om Hærens Musikere“ skaffede mig baade Roes og Dadel, og begge Dele var vistnok vel fortjent, alt eftersom man vil se paa Sagen. Den drejede sig i Virkeligheden mindre om Musik end om Politik. Forsvarsministeren, Klaus Berntsen, havde foreslaaet en Bevilling paa 150,000 Kroner til Militærmusiken, som ved Forsvarslovene af 1909 var reduceret til et rent Minimum. Det syntes dog, som om Rigsdagen vilde sunde sig lidt paa Reduktionen, idet der i det vedtagne Lovforslag var indføjet Bestemmelse om, at den militære Musik skulde opretholdes indtil 31. Marts 1911 i væsentlig samme Udstrækning, som den var før Loven af 1909.

Socialdemokratiets og de Radikales Ordførere tog udelukkende finanspolitiske Hensyn under Debatten om Hærens Musikere. De fremhævede det uimodsige- lige, at de 150,000 Kroner til Musiken forøgede Militæruddgifterne med 150,000 Kroner og bekæmpede derfor Forslaget. Partistandpunkterne var i den bedste Orden.

Skønt jeg baade personligt og politisk nærrede den største Sympathi for K. M. Klausen, der var Socialdemokratiets Ordfører i den foreliggende Sag, skilte jeg mig dog fra ham i hans Modstand mod Bevillingen af de 150,000 Kr. I mit første Indlæg under de 2 Dages Debat udtalte jeg i Følge Rigsdagstidende bl. a. følgende:

„Jeg kan uden Militarisme i mit Sind vandre med Vagtparaden til Amalienborg eller fra Sølvgades Kaserne og glæde mig ved den flotte Marsch og de livlige Toner fra Orkestret, der spiller godt. Det kan være, jeg føler Begejstring, men den behøver absolut ikke at give sig Udslag i et Ønske om militære Eventyr — — —“

Min Tale, som blot fylder 3¹/₂ Spalte i Rigsdagstidende, gav Anledning til et Ordskifte mellem P. Sabroe og mig. Han gjorde følgende Bemærkninger:

„Hvis jeg en Dag ved halvtolv Tiden, naar Garden trækker op fra Nørre Boulevard, vilde stille mig op med 3 Trækvogne fulde af Sigtebrød, Margarine og varm Centrifugemælk, saa vilde de to Trediedele af dem, der følger med Vagtparaden, følge med mig og mine Trækvogne for at faa noget af den varme Mælk og Brødet, og jeg er overbevist om, at det vilde være fordelagtigere for deres Vedkommende“.

Hertil svarede jeg:

„Min ærede Partifælle, det ærede Medlem for Aarhus nordre Kreds (Sabroe), anstillede en lille Sammenligning, idet han sagde, at naar han kom med 3

Trækvogne, hvorpaa der var varm Mælk og andre gode Sager, og samtidig Vagtparaden kom, var han sikker paa, at den fattige Befolkning vilde følge hans 3 Trækvogne. Det tror jeg ogsaa, den vil; ja, jeg er ganske sikker derpaa. Men hvis min ærede Partifælle vilde komme en halv Time, før Vagtparaden kom, saa tror jeg, det vilde være nok saa heldigt, for saa kunde de, der elsker Musik, faa Messingsuppen bagefter“.

Mit noget rebelske Standpunkt vakte Opsigt baade i og udenfor Rigsdagen. Ved Hjælp af de 150,000 Kr. fik man Populariteten opfyldt. Men jeg tilsigtede ingenlunde at erhverve nogen Forgyldning. „Nationaltidende“ havde Ret, naar det skrev, at

„Det er saa sjældent at se det oprindelige i Folk bryde frem, især naar De er Politikere, at det gør godt, naar en Mand pludselig taler fra Leveren — fordi han kan ikke andet“.

Naturligvis maatte jeg staa Skoleret baade overfor Partiledelsen og overfor mine kære Vælgere i 13. Kreds' socialdemokratiske Forening. Men det forløb ret fredeligt. Jeg tog de Hug, der faldt af, og — gaar fremdeles med Vagtparaden, naar det passer mig.

Med den Del af Musiken, som sorterede under Klavs Berntsen, var man foreløbig færdig, men nu rykkede Neergaard frem. Om denne betydelige Politiker, der har spillet en saa fremtrædende Rolle i 3—4 Tiaars Historie, tør man vel i Korthed sige, at han som Finansminister har været ret opfindsom med Hensyn til Skatteobjekter. Men ikke altid

lige heldig. Som nu f. Eks. med Forlystelsesskatten (Lov af 13. Maj 1911), i hvis Paragraf 1 det hed, at der skal betales Afgift af den, der efter meddelt Tilladelse „har Koncert eller andre musikalske Præstationer (ogsaa af mekanisk Art) knyttet til Udøvelse af Beværternæring“, og i Paragraf 5 gaves saa nærmere Regler om Størrelsen af denne Afgift (50 Øre pr. Døgn for hver Musiker og 1 Kr. pr. Døgn eller 24 Kr. pr. Maaned for Orkestrion eller mekanisk Piano og 50 Øre pr. Døgn eller 12 Kr. pr. Maaned, naar det var andre Instrumenter, der anvendtes).

Musikernes Organisation protesterede selvfølgelig mod denne urimelige Skat, der vilde ramme Faget haardt, og demonstrerede i et stort Tog forbi den gamle Rigsdagsbygning i Fredericiagade. Jeg havde i Folkethinget talt mod Musikerskatten og tilraabte fra et af Bygningens Vinduer Toget et „Leve den danske Musik uden Tryk og Tvang!“ Hurraraabene dernede fra Gaden var som en sidste Afsked til Loven, der ophævedes den 1. Juni 1912. I Motiveringerne for Ophævelsen hed det i de vedføjede Bemærkninger, at den omhandlede Beskatning havde „voldt forskellige administrative Vanskeligheder og desuden synes at udøve en skadelig Virkning paa Musikernes Adgang til Erhverv.“

Min gamle Kærlighed til „Musik gennem Byen“ kom et Par Aar senere til Orde i „Politiken“, hvor Hr. Anker Kirkeby ofrede den en større Artikel. Jeg gengiver her et Stykke af hans Interview:

„København savner Musik“, siger han (A. C.) „Maaske ikke fin Musik for Kendere, maaske ikke Virtuuskonserter for dem, der har Raad til at betale. Men god folkelig Musik for Borgere og Arbejdere. Musik paa Gaden, Musik paa Pladsen, Musik paa Torve. Den skal klinge under aaben Himmel og for de Tusinde“.

„Hvad vil De med al den Musik?“

„Den skal opdrage og opildne Københavnerne. Den skal give de brede Lag Livsglæde. Den skal gøre Menneskene bedre. Har De ikke lagt Mærke til, at i de Byer, hvor der er megen Musik, er Befolkningen altid lettere i Sind, mildere, elskværdigere. Tænk bare paa Wien, hvor alle Folk smiler venligt og imødekommende, mens Orkestrene jubler gennem Gaderne.“

„Vi har jo Garden!“

„Ja, et Kvarter hver Dag, men dog længe nok til at vise Musikens Magt over Folket. Se paa de værste Gutter fra Yderkvartererne, som følger efter den. Se, hvor lykkelige de ser ud midt i deres Nød og Sult! De marscherer uvilkaarligt i Trit og med ranke Rygge. De har faaet et aandeligt Fodslag. Et andet Menneske er kommet ind i dem. De gaar hjem fra Amalienborg bedre end de kom. Ja, vi har Garden til at spille for Kongen og hundrede Arbejdsløse. Vi har ogsaa et lille 9 Mands Orkester, der forsøger at frembringe Lyde i Kastellet. De er selv de første til at anerkende deres Evneløshed. Meget værre er det blevet efter Militærmusikens Indskrækning. Der er Byer, som med deres Garnisoner har mistet al den Musik, de havde, og som nu falder tilbage i en søvrig Dvale. Selv fra et socialdemokratisk Standpunkt, som Modstander af Militæruddgifterne, maa man beklage Tabet af Militærorkestrenes oplivende Indflydelse. Musikken er en enorm moralsk Vækker. Tonerne har mægtige opdragende Egenskaber.

Derfor bør vi fylde København med Musik, tidlig og silde, ude og inde, Sommer og Vinter“.

„Hvordan?“

„Byen maa selv oprette et stort kommunalt Orkester, maaske ved Hjælp fra Staten. Man har den overalt i Tyskland. I svenske Byer har jeg truffet baade kommunalt lønnede og statsunderstøttede Orkestre. Man kunde ogsaa tænke sig et saadant Orkester oprettet i Forbindelse med Brandkorpset. Man har med Held forsøgt det i Australien. Eksemplet er maaske lidt fjærnt, men Tanken er nærliggende.

Foreløbig vil jeg henvise til, at Partifælle Marott i Odense Byraad har indbragt Forslag om et kommunalt Orkester, og Planen er fra alle Sider modtaget med Velvilje.

Ogsaa vi maa kunne faa et stort offentligt Orkester, der spiller op et Par Gange om Ugen paa Raadhuspladsen, nogle Gange paa Broerne og i Forstæderne.“

„Men om Vinteren?“

„Saa bygger vi en Kæmpehal midt i Byen paa den gamle Banegaards Terræn — — — —“

Ordene faldt vel næppe alle saadan, men Tanken er rigtig nok. Fremfor alt: Musik gennem Gaden!

Et Musikkorps sammensat dels af professionelle Musikere, dels af Amatører, 40 à 50 Mand under dygtig Ledelse. Marsch fra de ydre Distrikter, mindst et Par Gange om Ugen i den lyse Aarstid, med Byens Centrum som Maal og mellem 6 og 8 Aften, da Trafiken paa Gaderne er minimal.

I de senere Aar er der oprettet adskillige private

Musikkorps, som kan yde Materiale til det foreslaaede Byorkester. Det er saaledes Tilfælde for Politi, Sporvejsfunktionærer, Postetat, Brandvæsen og Bryggeriarbejdere m. fl.

Naturligvis maa der offentlig Støtte til, men Udgiften turde være overkommelig, Virkningerne uoverskuelige.

Det er Fremtidsmusik.

Men om jeg lytter, synes jeg den kommer nærmere!
 Eller drejede Haabet om Hjørnet?

Aaret 1933 har taget haardt paa Militærmusiken og navnlig gjort Livet fattigt i Provinsen.

Til dette Kapitel om Musiken føjer jeg endnu et Blad. I 1913 var der nordisk Musikuge i København. Den afsluttedes med en Middag i Langelinjes Pavillon, hvor den skønne Kunsts Repræsentanter og Venner var til Stede i stort Tal. Der holdtes en Række Taler, og jeg undgik ikke at komme med paa Listen, skønt — jeg tilstaar det aabent — det er mig en større Glæde at tie end at tale, specielt ved Middage. Men man kan jo blive revet med af Nuets Stemning, og det blev jeg.

Bagefter havde jeg den Fornøjelse at hilse paa nordiske Tonekunstnere som Finnen Kajanus, Nordmanden Halvorsen og vores egen Carl Nielsen, og faa Gange i mit bevægede Liv har jeg

følt mig saa lykkelig som hin Aften i Hallen paa Langelinje.

Ved Middagen holdt Indenrigsminister Rode en improviseret, fortræffelig Tale, som sammen med min blev nedskrevet efter Hukommelse og overgivet Festens fremmede Deltagere.

Fra Talerstol og Tribune. Digteraftener paa Sommerlyst. Champagnekrigen.

Digteraftener, som nu og da afholdtes „til Lyrikens Fremme“, har deres Oprindelse paa „Sommerlyst“, hvor Brødrene Variati i gamle Dage spillede til Fryd for Frederiksbergs musikelskende Publikum. Ved en af disse Digteraftener i 1911, hvor jeg optraadte, meddelte „Ekstrabladet“:

„Vi vil begynde med at røbe en Hemmelighed: Det var Ideens Fader, selve den egentlige Ophavsmand til Digteraftenerne paa „Sommerlyst“, der i Aftes optraadte herude. A. C. Meyer foreslog allerede en Gang i Vinter Direktør Kreutz at arrangere saadanne Aftener, der kunde give unge, hidtil ikke altfor kendte Digttere Lejlighed til at præsentere sig for Publikum. Forslaget blev modtaget med Velvilje — og det tilfaldt den litterært interesserede og virkelystne H. O. Bue mann at samle Digttere og aftale det fornødne.“

Jeg havde for mit Vedkommende kun Grund til at være overmaade tilfreds med Bladenes Anmeldelser, men nok saa meget har det glædet mig, at Digteraftenerne har vundet varig Sympathi og bidraget til at

give unge Lyrikere Adgang til at samle Tilhørere og vinde Paaskønnelse. Og Radioen!!

Jeg udnyttede mine deklamatoriske Evner ved enhver Lejlighed, hvor jeg kunde underholde og glæde Mødernes Publikum. „Efter Foredraget Oplæsning og Deklamation“ stod der gjerne averteret, og det bidrog ofte til at samle mange Tilhørere. Men jeg vovede ogsaa at optræde ved rigtige Koncerter, hvor Arrangement og Risiko ganske vist i Reglen paahvilede mig selv eller Triumviratet Marx Gerhard—Jens Vater—A. C. Meyer, og hvor Overskudet som oftest kun dækkede Udgiften til Annoncering og Rejse. —

Det er mig magtpaaliggende at understrege, at jeg ikke paa nogen Maade forsømte Talerstolen, fordi jeg ogsaa holdt af Tribunen. En Række Møder i Ungdomsforeninger og Idrætsklubber vidner derom, og Rigsdagen fik, hvad der tilkom den. Jeg tror saaledes at have gjort god Fyldest i Udvalgsarbejdet paa Beværterloven af 1912 og ydede gjerne mit Bidrag til den politiske Debat under Finanslovbehandlingen.

Digteraftnerne paa „Sommerlyst“ maa alligevel have bevirket, at jeg fik et „rigtigt“ Engagement, idet Direktør Frede Skaarup, som lige havde overtaget „Scala“, anbragte mig som Deklamator for de sidste fjorten Dage, der afsluttede Etablissementets Eksistens som Varieté. Jeg foredrog bl. a. Digte af Chr. Winther, Drachmann og Schandorph. En Aften, da jeg gav „Den sidste Parade“, var der en Herre i Fauteuil, som gjorde en Bemærkning om,

at „dette var da heldigvis ikke Engelske Socialister!“ Det gav mig Anledning til fra Scenen at holde en lille Tale om Digterens Ret til at vælge sit Stof efter eget Skøn. Hvad man kan forlange af ham er blot, at han virkelig har givet Stoffet digterisk Form og Indhold. Efter den lille Tale fulgte saa et Recitativ med Musikledsagelse af Valdemar Larsens Orkester. Det faldt godt i Publikums Smag.

I Anledning af min Optræden i „Scala“ bragte et engelsk Blad „The Dayly mirror“ mit Billede med Overskriften „M. P. A. Music-Hall Artist“. Jeg anmeldte for Resten selv i „Social-Demokraten“ min Optræden i lette Vendinger. De dannede sagtens Pendant til en vis Forargelse hos nogle kære Venner, der fandt det forkasteligt at staa paa en Varietéscene. Som om dansk Digtning ikke kan foredrages, hvor som helst, det være sig Theater, Scene eller Knejpe, Salon eller Kvistkammer!

Hvorledes her til Lands Bagateller kan blive pustet op til stort Stof for Møder og Presse vil fremgaa af den saakaldte „Champagnekrig“, der fandt Sted, mens min Datter Kate optraadte paa „Det ny Theater“ i Operetten „Dollarprinsessen“.

Under Pseudonymet Fr. Humlebæk havde Baron Lerche fra Vørslev i sin Tid skrevet en Pjece, som indeholdt nogle Spydigheder om socialistiske Førere, og da Baronen, efter eget Sigende, flere Gange havde set mig i Hotel „Bristol“s Restaurant sidde „ved et Bord, der bugnede af alle Livets Goder“, benyttede han ved et politisk Møde, i hvilket jeg ikke

var Deltager, dette til Angreb paa mig som Repræsentant for Arbejderne.

Da denne „Sag“ kom frem i Pressen, oplyste jeg følgende: Min Datter var efter en Theaterforestilling, som overværedes af en Stab russiske Søoffice-rer med Fyrst Obolenski i Spidsen, bleven inviteret paa et Glas Champagne, da de saa hende i „Bristol“, hvor hun sad ved et Bord i Nærheden af de galante Marinere. Da hun var sammen med sine Forældre, gjaldt Invitationen selvfølgelig ogsaa dem, men Papa nød kun en uskyldig Citron-Sodavand. Baron Lerche havde jo unægtelig set mig i et fint Selskab, hvor Bordet „bugnede af alle Livets Goder“, og ved at forhøre sig hos Etablissementets Kelnere erfarede han, at jeg ogsaa ved andre Lejligheder var set i Hotel Bristols Restaurant. Dette syntes altsaa efter Baronens Mening at være ganske utilstedeligt for en socialdemokratisk Folkethingsmand. Naa, jeg fandt, at der her var Anledning nok til en nærmere Udveksling af Tanker og „udfordrede“ Baronen til en Ordduel, som fandt Sted i Værsløv Forsamlingshus en Søndag Eftermiddag i Februar. Der var fuldt Hus og lidt til, og det blev en storartet Underholdning. Entré 25 Øre, som tilfaldt den stedlige Arbejderforening.

Naturligvis var Champagnen paa Dagsordenen, men den forekom mig dog for tynd at føre en Diskussion paa. Den konservative Baron og den socialistiske Arbejderrepræsentant bevægede sig derfor over til det yndede Emne „Fremtidsstaten“ og mere nærliggende

Ting som Skovarbejdet paa Lerchenborg, Ekspropriation af Jord og Priser paa Bristols Koteletter. Saa kom man ind paa en Omtale af Grundlovsreformen, hvorefter Baronen komplementerede Meyer og denne sagde Baronen Tak for i Dag. Paa dette Tidspunkt var der tyk Tobaksos i Salen og kvælende hedt. Men udenfor rislede og suste det med Foraarslængsler, og „Nationaltidende“s Korrespondent følte sig helt poetisk stemt, da han var sluppet ud i det Fri: „Højt tegner Værsløv Mølle sig mod en Himmel med Maaneglimt mellem jagende Skyer — —“.

Valgkamp om Valgret. Sabroes Død.

I 1913 gik man sidste Gang til Valg efter det fra Forfædrene nedarvede, d. v. s. uden Kvinder og uden Forholdstal. Et Stykke politisk Romantik — om man tør udtrykke sig saa — gik dermed ud af Sagaen og tog saa godt som Vælgermødernes Spænding og Humør med sig. 1913 bød til Afsked paa offentlig Valghandling (13. Kreds i Istedgades Skolegaard) med efterfølgende Kaaring og skriftlig Afstemning. Hvad Kvinderne angik, stod de paa Ekspectancelisten med Udsigt til hurtig Oprykning.

Højre havde i 13. Kreds opstillet fhv. Købmand Lauritz Jensen, der tog lidt mere haandfast paa Sagerne end v. Rosen men var ikke nær saa munter. Min ærede Modkandidat fremmanede et komplet Ragnarok ved Tanken om den almindelige Valgrets Gennemførelse til begge Rigsdagens Thing, hvilket efter hans Mening vilde undergrave al Orden og Ejendomsret. Han var saa forsynlig at skylle denne Paastand ned med et Glas Vand. Takket være Valgretten, kombineret med Forholdstal, slap Højremanden Lauritz Jensen i April 1918 ind i Thin-

get som Medlem af Erhvervspartiet — i Tilslutning til Venstre.

Valgkampen i 1913 stod altsaa i høj Grad om Valgrettens Udvidelse og hvad dertil hørte: Kvindernes Stemmeret, den privilegerede Valgrets Afskaffelse og Valgrets alderens Nedsættelse til 25 Aar for Folkethingsvælgere. Ved Valget den 20. Maj stemte ca. 275,000 Vælgere paa Kandidater, der stillede sig som Tilhængere af den lige og almindelige Valgret, medens kun 87,000 stemte imod. Det var ved dette Valg, at Folkethingets Aldersformand Lars Dinesen, Forligets Fødselshjælper, faldt i sin gamle Kreds, Hillerød, besejret af Socialdemokraten Valdemar Jensen. Han havde siddet i Thinget siden 5. Marts 1864 og manglede altsaa kun knapt 10 Maaneder i at kunne fejre 50 Aars Jubilæum som Rigsdagsmand. Man mener, at hans kort efter følgende Død var paaskyndet af Valgnederlaget.

Grundlovssagens Historie strakte sig fra 1905 (Socialdemokratiet i Folkethinget indbragte Forslag om Nedsættelse af en Kommission til Udarbejdelse af en Valgkredsordning i Overensstemmelse med Grundlovens § 52, som fastsatte 1 Folkethingmand for hver 16,000 Indbyggere) til 1915, da det radikale Ministerium Zahle fik Held til at gennemføre den af Venstreministeriet Bernsen oprindelig planlagte Nyordning. I de 10 Aar, denne „Grundlovsfeber“ varede, drejede Agitationen i By og paa Land sig stærkt om den almindelige Valgret. Jeg har i den Tid deltaget i Hundreder af Møder Landet over, og var selve

Valgagationen let for en Saxogaderepræsentant, Folkethingsmanden for 13. Kreds, havde han ogsaa sin Gang i de andre københavnske Kredse og derude i Provinsen, hvor der var Brug for en Agitator.

Blandt Vælgermøderne i København husker jeg særlig det af samtlige demokratiske Kandidater indvarslede Folkestævne i Rosenborg Have. Hver Kandidat maatte kun tale i 5 Minutter, og de lod sig selvfølgelig kun udnytte rent agitatorisk. Jeg sluttede min Tale med at løfte en lille Proletardreng, som stod lige ved, op i strakt Arm og raabe ud til Folket: „Her ser I Valgets Program, levendegjort i denne lille Dreng fra Fattigkvarteret! Stem for ham!“

Man kalde dette en Valgfrase eller hvad man vil. Sikkert er det i hvert Fald, at jeg i Øjeblikket var grebet af en Stemning, som fremkaldtes ved Barnets Nærhed — ogsaa dets Nærhed ved alt, hvad der er sandt Demokrati og social Lovgivning.

Naar jeg før talte om Børnene, staar Aaret 1913 med sort Rand. Den 26. Juli omkom Peter Sabroe ved Jernbaneulykken i Sydvestjylland (Bramminge), og den triste Begivenhed meddeltes Pressen i en Aftentime, hvor jeg endnu var til Stede og af Redaktør Borgbjerg fik til Opgave at skrive den afdøde Kammerats Nekrolog. Jeg brugte ikke stærke Ord, ikke højstemt Lovprisning men forsøgte en ærlig Vurdering af hans rastløse Gærning og gav ham den Plads, han fortjente som Oprører mod gammel Slen-drians Hjærteløshed og som en af Humanitetens Fakkelbærere.

Efter hans Død afholdt bl. a. Københavns Arbejdere et stort Friluftsmøde, ved hvilket Journalist I. P. Brochmann og jeg talte. Man kunde ikke undgaa at lægge Mærke til den Vemod, som prægede Tilhørernes Ansigter, naar den afdøde Agitators Virke fremstilledes i det sidste Skær af Livssolens Aftenrøde. Og det var, som havde de ondt ved at forstaa, at han, den rastløse, nu var stedet til evig Hvile. Jeg havde udtrykt de samme Følelser i min Afskeds-hilsen, af hvilken jeg citerer første Vers:

Endnu en Hilsen! Sidste Gang
 Du samler os til Folkemøde,
 en Tale, et Farvel i Sang,
 en Dag paa Hæld mod Aftenrøde;
 saa falder Mørket tyst og tæt,
 og Natten aabner trygt sin Favn
 og trøster alle, som har grædt
 i Mindet om et elsket Navn.

**Verdenskrig, Grundlovskamp, Fredsmøder og
Kvindevalgret. — Rejsegilde paa Kristiansborg.
En Tak til Georg Brandes.**

Da Verdenskrigen i 1914 indlededes med de tyske Hæres Marsch mod Nordvest, havde jeg mit fredelige Nordvest under et Ferieophold i Nykøbing Mors. Krigens Udbrud gav den stedlige Arbejderorganisation Anledning til at indvarsle et offentligt Friluftsmøde, hvor jeg talte for en mægtig Forsamling og søgte at redegøre for de Aarsager, der drev Folkene i blodig Fejde. Det vil ikke undre, at jeg ligesom alle andre gik ud fra den Forudsætning, at Krigen vilde blive kortvarig paa Grund af de frygtelige Mordvaaben, den moderne Teknik kunde bringe i Anvendelse. Nogen Skuffelse ved det tyske Socialdemokratis Holdning følte jeg ikke. Hvor national Selvopholdelse og nationalt Selvbedrag klæder sig i Rustning, og Vaabnene larmer, dér overdøves Fornuftens og Fredens Stemme.

Verdenskrigen bød en Agitator Stof nok til Foredrag. Jeg talte først ved en Række Møder i Vestjylland og fortsatte senere rundt om i Landet med

„Krigen og Folkene“ som Emne. Disse Møder forhindrede ikke visse Variationer i Foredragsrækkerne, f. Eks. Konference i Athletklubben og andre Idrætsorganisationer, Udture med „De vandrende Sangere“, Taler ved Afholdsstævner og — fremfor alt — Deltagelse i det politiske Arbejde, som efter Pligt og Tilbøjelighed besørgeres af en Rigsdagsmand. I den Henseende var Aaret 1915 særlig interessant, fordi Grundlovskampen her fandt sin Afslutning. Folkethinget vedtog den 5. Juni 1915 den ny Forfatning med 111 Stemmer mod 1. Denne ene var Højremanden Julius Wulff, Toldbeskyttelsens Talsmand og Stenografernes Rædsel, en iøvrigt kundskabsrig og velsindet Kollega. Hans politiske Antipode paa Toldspørgsmaalets Omraade var Slagelsekredsens Repræsentant, Grosserer Pescke-Køedt, som sad i Thinget fra 1895—1901.

Det vil næppe blive modsagt, at den ubetinget vigtigste Forandring af den gamle Grundlov var Valgrettens Udvidelse til ogsaa at omfatte Kvinderne. Men skønt Kravet altid havde staaet paa Socialdemokratiets Program, var der adskillige Partifæller, som frygtede Kvindernes Deltagelse i det politiske Liv. Vilde det ikke blive Konservatismen, som drog Fordel af Kvindevalgrettens Udøvelse?

Der var imidlertid ikke noget at stille op. Forlængst var der dannet en politisk Kvindeforening, hvis Leder, Præstefruen Line Luplau, om sig havde skaret en Kreds af Venner, der svor til Kvindevalgrettens Fane og er forevigt paa et stort

Maleri, udført af Fruens Datter. Det blev senere skænket Rigsdagen og er ophængt paa en af de daglige Passager fra Udvalgsværelserne til Folkethingsalen. I Billedets Forgrund staar den myndige Frue, og nærmest hende sidder den senere Nobelpristager, Fredsvennen Frederik Bajer og hans Hustru Mathilde Bajer samt en anden i hin Tid kendt Kvindesagsforkæmper, Fru Johanne Meyer, der i en Periode agiterede for sine Ideer gennem Bladet „Hvad vi vil“, hvad der gav Københavnerhumøret Anledning til at kalde Kvindesagsforkæmperne for „Hvad vi vil-Kvinder“.

Fru Johanne Meyer, som var en halv Snes Aar ældre end jeg, blev af nogle anset for at være min Kone, hvilket kunne føre til morsomme Resultater af Fejltagelsen. Jeg meddeler et Par.

En Dag henvendte Fru Johanne Meyer sig til Redaktør Wiinblad angaaende Støtte til et filantropisk Foretagende, et Børnehjem i Nordsjælland. Redaktøren mente, at om der skete en Henvendelse til Etatsraad, Bankdirektør Heide, der var kendt for sin Gavmildhed, vilde den ønskede Hjælp — 500 Kr. — kunne opnaas, og da jeg kendte Heide fra hans Dage som Birkefuldmægtig paa Frederiksberg, blev jeg dirigeret op i Privatbanken. Den lille, mørke Mand med det forskende Blik og nervøse Lader, som bl. a. ytrede sig i en Art Stammen, tog meget venligt mod mig og erklærede sig straks villig til at yde sit Bidrag. Han tog endogsaa fejl af Summens Størrelse, idet han troede, at jeg bad om femten Hundrede Kro-

ner i Stedet for fem Hundrede. Jeg gjorde straks opmærksom paa Fejltagelsen. De 500 Kr. til Fru Meyer var sikkert nok.

„Og vil De saa hilse Deres Kone“, sagde han, „og ønske hende Held med Foretagendet.“

Jeg takkede, men gjorde opmærksom paa, at Fru Johanne Meyer ikke var min Kone.

„Da var det sandelig paa den Konto, at De fik Pengene!“ udbrød han noget overrasket.

Pengene fik jeg Lov at beholde.

Den anden lille Historie er henlagt til Vesterbrogade, som jeg i Halvfemserne passerede hver Dag paa Vej fra Frederiksberg til Redaktionen i Brolæggerstræde. Der stod fire arbejdsklædte Mænd i en Port, og de lagde Mærke til mig, da jeg gik forbi. Kort efter hørte jeg raske Skridt bag mig og blev antastet af en af Mændene, som spurgte:

„Undskyld at jeg tiltaler Dem, men er De ikke saa venlig at sige mig, om Fru Meyer er Deres Kone — altsaa?“

„Selvfølgelig er Fru Meyer min Kone“, svarede jeg, „men det kommer an paa, hvad det er for en Fru Meyer, De mener!“

„Jo, altsaa — — det er denne her Fru Meyer, der rejser rundt og holder Foredrag om Kvindesagen.“

„Nej, det er ikke min Kone.“

„Det var kedeligt“, sagde han noget nedtrykt. „Saa har jeg sagomele mig tabt fire Bajere!“

Mens der kæmpedes om Grundlovssagen, byggedes Thorvald Jørgensens nye Kristiansborg. I Oktober 1915 var der Rejsegilde med Taler af Kongen og Fest i Riddersalen. Der blev sunget et Par Sange, den ene af Sophus Michaëlis, den anden af mig. Bladet „København“ aftrykte min Sang, hvis sidste Vers lød saaledes:

Nu har vi bygget Danmarks Hus,
 kun inden Dørs det rester,
 men Borgen stod af Grundens Grus,
 og Arbejdsfolket fester;
 i Skæret af en Verdensbrand
 vi love trofast alle Mand
 at bygge op vort Fædreland
 til Pris for Livets Mester.

Man forstaar, skrev „København“, at Professor Ellinger, som senere havde Ordet, henvendt til A. C. Meyer, deklamerede: „Kom, Broder, og ræk mig din barkedede Haand!“

Da Georg Brandes blev 75, og da han var vred.

Den 21. Oktober 1922 fyldte Georg Brandes 75 Aar, og i den Anledning havde „Fyns Venstreblad“ en Enquête, i hvilken jeg var repræsenteret med følgende Udtalelse:

„Det literære Gennembrud fandt Sted i Halvfjerdserne og kom samtidig med de stærke sociale Rørelser. Det var ingen Tilfældighed. Den første Bomuldsspindemaskine og Oplysningsfilosoferne i det attende Aarhundrede indledede begge den store franske Revolution, selv om de tilsyneladende virkede uafhængigt af hinanden. Det literære Gennembrud følger det sociale.

Der var to „Aandens Mænd“ i Midten af Halvfjerdserne, som øvede stærk Indflydelse paa de unge Arbejdere. Det var Georg Brandes og Holger Drachmann. — Jeg læste „Hovedstrømninger“, „Digte“ og „Dæmpede Melodier“ med en Lykkefølelse, som vanskeligt lader sig beskrive.

Jeg sendte som 17aarig et anonymt Brev til Brandes — vistnok det eneste anonyme Brev, jeg nogen Sinde har skrevet — og udtrykte min Tak for det mægtige Indblik, han havde givet mig i Verdenslitteraturen. Brevet var forsynet med en Mængde Citater af „Hovedstrømninger“, gennem hvilke jeg søgte at for-

klare min egen Opfattelse af Kampen for Frihed og Fremskridt. Og skønt jeg ved enkelte Lejligheder har været B r a n d e s nær, har jeg i Kraft af en beskedentrodsig Tilbageholdenhed ikke fortalt ham om mit Brev.

Jeg har holdt af denne fremragende Danske, først og fremmest fordi han gav os Udsyn og fordi han var som den stejle Klippe i oprørt Sø. Men jeg er ingen Avtoritetsdyrker, og B r a n d e s' Opfattelse af adskillige Livsspørgsmaal kan jeg ikke dele. Mod Overmennesketheorien kan jeg fristes til at sige: „Den Største blandt Eder skal være de andres Tjener“. Og er det skrevet, at B r a n d e s' Idéer har sejret efter en Ørkenvandring paa 40 Aar, fristes jeg til at sige, at der er ingen Ideer, som sejrer helt, intet Aandens Skud, som rammer det attraaede Centrum. Men trods dette ærer jeg G e o r g B r a n d e s, Kosmopoliten og Nationalitetsforkæmperen, Literaturhistorikeren og Kritikerens, Gennembrudsmanden og — Professoren, ærer ham i taknemlig Erindring om lykkelige Timer, da jeg som fattig Arbejder sad og læste „Hovedstrømninger“.

En Gang senere hen fik jeg Anledning til at skrive om — og mod B r a n d e s. Professoren havde sendt „Arbejdernes Læseselskab“, hvor han var en ofte Foredragsholder, et længere Brev, i hvilket han beklagede sig over de daarlige økonomiske Vilkaar, der var forbeholdt Skribenterne i Sammenligning med Arbejderne. Det oplystes i Brevet, at han selv arbejdede „16 til 18 Timer i Døgnet, Arbejderne 8, næppe det, sjældent det“, og hertil føjede han adskillig Kritik af baade dansk Haandværksarbejde og dansk Journalistik. Skrivelsen sluttede med følgende bitre Ord:

„Naar vort Samfunds hele Økonomi er ved at gaa ad Helvede til, har naturligvis pengegridske Borgere og Bønder en Hovedpart af Skylden. Men Arbejderne har deres rundelige Part. Jeg havde en Gang troet, at der var noget at haabe af dem; jeg tror det ikke mere.

Ærbødigst

Georg Brandes.

(De maa vise dette Brev til hvem De vil.)

Selskabets Bestyrelse viste mig Brevet og bad mig som mangeaarigt Medlem og i min Egenskab af Arbejderrepræsentant at svare Brandes. Jeg skrev i Medlemsbladet og værgede den danske Haandværker mod enhver Beskyldning for at mangle Dygtighed, paaviste, at Skribenterne ligesom Arbejderne maatte søge deres Kaar forbedrede ved Hjælp af Organisation og føjede hertil følgende:

„— — det maa blive Arbejderne, som revolutionerer Verden. Hvem ellers? Og saa har jeg det Haab, at — trods alt — Tiden vil opdrage dem til Forstaaelse af saavel Pligt som Ret.“

Foran dem straalder Kundskabens evige Ledefyr. Blandt de Menneskehedens Fyrmestre, som passede det ophøjede Kald, kendte den danske Arbejder ingen større Dansk end Georg Brandes.“

Med dette ærbødige Buk endte vort lille Mellemværende.

Naar man bliver 60. Den røde Fane i Hamborg. Thalia-Theatret.

Den 11. Juni 1918 havde jeg den Ære at blive 60 Aar. At Dagen skulde forløbe i Ro og Fred ventede jeg ikke, men anstillede forud nogle Betragtninger over, hvorfor man egentlig biograferer og fejrer den 60-aarige. Det maa vel ligge deri, at saa meget faa slipper til de 70, „Støvets Aar.“

Jeg tog Lykønskningerne fra Morgenstunden i Musik af et Korps fra mit Barn „De Unges Idræt“ og i Sang af „De vandrede Sangere“ fra Sporvejsfunktionærernes Sangforening. Resten af Lykønskningen har kun privat Interesse. Derimod turde Pressens Omtale være værd at nævne, fordi den kaster Lys over Personen og Sagen, som han viede sine Kræfter. Jeg citerer nogle Linjer fra forskellige Blade.

„Politiken“ portrætterede:

Man har det bestemte Indtryk af A. C. Meyer, at han ikke fortaber sig i Paragraffen, og at Kulisseforhandlingerne mildest talt ikke interesserer ham stort. Nej, Livet selv og Naturen! Pil ikke ved Naturen! I samme Nu, De prøver paa det, staar A. C. Meyer

paa Talerstolen, stryger sig med Haanden gennem Haaret og taler det fri Naturlivs, det glade og sunde Sportslivs Sag i Ord, der i sin Tid lød altfor poetiske i Fredericiagade, men som nu paa Kristiansborg vil kunne svinge sig op mod Himlen. Paa den Maade er A. C. Meyer en god Ordfører for Naturfredningsloven, og det er i det Hele denne Blanding af en Romantiker, et Friluftsmenneske, Poet og Athlet, der gør A. C. Meyer til saa mærkelig en Skikkelse. Lad os i Dag, da han fylder de 60 Aar, vise ham den Retfærdighed at indrømme, at han ikke som saa mange andre Digtere har drømt Aarene bort, tværtimod. Skal de Mænd nævnes, der har bidraget til Arbejdet for den danske Ungdoms Sundhed og Kraft, paa dens fysiske og moralske Højnelse, saa glemmer vi mellem disse Mænd ikke A. C. Meyer.

„København“ skrev bl. a.:

„— hvad der glæder Arbejderdigteren A. C. Meyer mest er vel Bevidstheden om, at en anden Muse har inspireret ham til nogle Strofer, som de danske Arbejdere vedkender sig, og som vil blive sungne, naar han er færdig med at holde Fødselsdage.“

Stærkest lød naturligvis Lovordene dog i „Social-Demokraten“ og den socialdemokratiske Provinspresse. I Hovedorganet skrev Marius Kristensen en Artikel, som rørte mig dybt. Det hed i den:

„A. C. Meyers Historie skal ikke skrives i Dag. Han har simpelthen ingen Historie. Kan man skrive Solstraalernes Historie? Er A. C. Meyers Livsbane ikke et eneste Bundt Solstraaler af vort Partis lykkelige Vækst.“

I Provinspressen sparede man ikke heller paa velvillige Ord, selv om Partifarven var en anden end Jubilarens. „Østsjællands Folkeblad“ skrev bl. a.:

„— — gid han med sit smittende Lune maa have opdraget en Stab af smaa Livsglædens Apostle, som kan gaa ud og vække Sansen for Skønheden i Naturen og Glæden ved Livet i det store arbejdende Folk. Saa har han udrettet en lykkelig Mission i sit Folk.“

Under alt dette, der falder af ved Entreen til en modnere Alder, var jeg Theaterdirektør. Herom følgende:

I Allégade paa Frederiksberg, Side om Side med Lorry Feilbergs „Drachmann-Kro“, laa en gammel Varieté ved Navn „Billigheden“. Jeg kendte begge Forlystelsessteders Direktører. Hos Lorry havde jeg jo staaet som Taler sammen med Professor Otto Borchsenius, da man en Midsommerdag afslørede Drachmannsstatuen i Miniaturudgave, og i „Riddersalens“ Startperiode optraadte jeg som Deklamator af Digterens populæreste Lyrik. „Billigheden“s Direktør var Jens Kjærgaard (den ældre), som oprindeligt var Murer, senere Restauratør, og som under en farlig Ildløs i Falkoneralléen havde udvist stor Hjælpsomhed overfor de Brandlidte. Da „Billigheden“ stod ledig, rykkede Jens ind som Direktør, hvad jeg i nogen Grad hjalp ham til. Vi var Ungdomsbekendte, og jeg satte Pris paa ham, saavel paa Grund af hans djærve, men faamælte Væsen, som paa Grund af hans store legemlige Styrke. Efter hans og

Hustruens Død foreslog Sønnen J e n s K j æ r g a a r d mig et Kompagniskab paa Basis af „Billigheden“s Forsvinden og et paa det gamle Sted rejst Theater. Jeg slog til paa Betingelse af, at med „Billigheden“ forsvandt ogsaa de uartige Viser og Repliker, som havde udgjort en saa væsentlig Del af Etablissemmentets Underholdning.

Takket være Departementschef S c h r ø d e r s Velvilje fik vi Bevilling, og som Theaterdirektør beroligede jeg Birkedommer G a d med, at Kursen nok skulde blive honnet. Og i de ca. halvandet Aar jeg holdt Justits i Theatret, kaldet „Thalia“, søgte jeg da ogsaa at erhverve saavel Pressens som Publikums Sympathi. I Prologen paa Aabningsdagen havde jeg formuleret Programmet i Ordene:

— — paa følgende vi al Tid lægger Vind:
den glade Sang, den sprudlende Musik,
den muntre Vits, den Latter, som er sund, —
saaledes er Thalias Politik.

Navnlig i Frøken Bruhn-Bertelsen, som jeg „fandt“ paa en Jernbanerejse, havde Teatret faaet en Skuespillerinde med netop det Lune, som favnede baade den glade Sang og den sunde Latter. I det Hele taget gjorde Personalet sig fordelagtigt gældende, og de Revyer, der spilledes, var rensset for Uartigheder. Men jeg maatte jo en Gang imellem bruge stiv Børste til Sorg for Visedigteren V a l d e m a r H a n s e n.

I Causerier og Karrikaturer havde Pressen selvfølgelig hilst mig Velkommen som Theaterdirektør. Men hvor længe var Adam i Paradis? Theatret var for lille til at huse to Direktører eller det blev uoverkommeligt at forene Hensynet til Buffetens Tarv med „Thalias Politik“. Nok om det — efter ca. halvandet Aars Forløb opgav jeg Stillingen, og atter præsenteredes jeg i Karrikatur. „Ærb.“ skrev sit Dagens Vers til en Tegning, hvor jeg med Posen paa Nakken og Knortekæp i Haand forlod „Thalia“. Min Eftermand i Embedet, Forfatteren Alfred Kjerrulf maatte jo rigtignok betale for Overtagelsen. Jeg forlangte en Sodavand og en Cigar.

En Mand i min Bekendtskabskreds, Grosserer Ammentorp, som havde store Handelsforbindelser i Hamborg og var gift med en Dame fra Hansestaden, gjorde sit til, at jeg opgav Thalia. Der var i denne Periode meget ofte store Vanskeligheder for den fri Vareombytning (Loven af 7. August 1914 om Regulering af Priser paa Levnedsmidler og Varer), og Vanskelighederne berørte ogsaa i høj Grad Handelsforbindelsen mellem Landene. I denne Situation kunde en Rigsdagsmand undertiden i nogen Grad tjene en Medborger til Gavn for baade ham og Landet, og jeg var saaledes Grosserer Ammentorp behjælpelig under Henvendelse til baade danske, svenske og norske Myndigheder, henholdsvis til Departementschef Schrøder, Danmarks mægtigste Mand i hin Tid, til mine gamle Kendinge og Venner

i Norden, Hjalmar Branting, Sverrig, og Magnus Nielsen, Norge.

Vore Udfærder begyndte dog ikke med at faa Varer frigjort, men var rettet paa at faa Grosserer Ammentorps Svigermoder ført fra det urolige Tyskland til vort fredelige Omraade. Vi kom til Hamborg netop tidsnok til at se den røde Fane blive stukket ud af et Vindue paa Raadhuset. Arbejderne havde taget Magten, de gamle Avtoriteter var afsatte. Under disse Forhold var det meget svært at finde det Kontor, der vilde give Svigermoderen Udrejsetilladelse. Men bort maatte hun fra sit Bosted Altona, hvor Savnet af hendes to Sønner og en Svigersøn, der faldt i Krigen, knugede med Ensomhedens tunge Vægt.

Vi endte vor Rundgang hos Revolutionens nye Myndighed, Arbejder- og Soldaterraadet, hvis Chef var en fhv. Fuglehandler. Da han var gjort bekendt med vor Mission, udbrød han i en næsten vred Tone:

„Sie können überhaupt gar nicht wegreisen!“

Vi søgte at gøre ham begribeligt, at vi som Udlændinge i hvert Fald maatte bestemme selv, om vi vilde blive i Tyskland eller ikke, og at den gamle Dames Forbliven i Landet syntes os lidet magtpaaliggende. Men han blev ved sit. Saa sagde jeg.

„Sie wünschen vielleicht Krieg mit Dänemark!?“

Der gled et let Smil henover Fuglehandlerens barske Ansigt, og vi fik Udrejsetilladelse — ogsaa for Svigermoder.

Livet i Hamborg—Altona var præget af Begiven-

hederne. Af og til rullede en Lastbil med maskingeværbevæbnede Matroser gennem Gaderne, og Stemningen i den jævne Befolkning var stærkt kejserfjendtlig. Man kunde ikke glemme, at Wilhelm den anden var flygtet fra Land og Folk.

Det var som laa der en død Haand paa den store By, hvis travle Virksomhed den Fremmede ellers havde haft Lejlighed til at beundre. Krigens Udfald og dens Eftervirkninger lagde Støv over Livet, og Efteraarsdagens Graa forstærkede Tristheden.

Hjem igen til Dagværket, til Rigsdagen og alt det andet! Hjem til et lille parlamentarisk Resultat: „Lov om Forbud mod Videresalg af Billetter til offentlige Forlystelser“ (Billetsjoveri), hvor jeg var Ordfører og havde Udenrigsminister Kejs er Nielsen med i alle Henseender — det kgl. Teaters Billetgrosserere undtagne.

Da Nordslesvig vendte tilbage.

Om Aftenen den 16. Februar 1920 kom Redaktør H. P. Hanssen Nørremølle til København. Nordslesvigs Genforening med Moderlandet var fuldbyrdet, og H. P. Hanssen skulde nu indtræde i det Zahle'ske Ministerium som øverste Repræsentant for de særlig sønderjydske Anliggender.

København var forberedt paa Modtagelsen, og det blev en uforglemmelig Aften, præget af en smuk og ægte national Stemning.

Da Toget 9¹⁷ rullede ind paa Hovedbanegaarden var der samlet en udvalgt Kreds af københavnske Borgere, som vilde hilse H. P. Hanssen Velkommen, og en Sang bruste ham i Møde. Folk stormede til, alle vilde se Manden, der vendte hjem med Nordslesvig, det gamle danske Land. Saa løftede stærke Hænder ham op over Mængden og bar ham i Guld-stol, mens Hurraraabene lød i den store Hal og unge Kvinder rakte ham Blomster i røde og hvide Farver.

Udenfor Ankomststationen ventede en titusindtallig Menneskemængde og — en Bil, i hvilken Ministeren og hans Datter skulde køres til Paladstheatret. Kun med det største Besvær lykkedes det at trænge gen-

nem Menneskemassen ud til Bilen, som i Sneglefart bevægede sig frem, medens Folket fulgte i voksende Tal, isprængt hvidhuede Sangere med rød-hvide Kuglelygter, som lavede op i Aftenbilledet.

Fra Paladstheatrets Taarn vajede Dannebrogøverst oppe, straalende i Projektørers Lysvæld, og paa Loggiaen tændtes alle Blus, da Toget nærmede sig. Forsamlingen dernede paa den store aabne Plads ansloges til ca. 40,000, og da H. P. Hanssen viste sig, brød et vældigt Bifald løs.

Det var overdraget mig at byde H. P. Hanssen Velkommen. Jeg havde helst overladt Opgaven til den gamle liberale Politiker, fhv. Bagermester og Borgmester M a r s t r a n d, som var ledende i den Komité, der havde arrangeret Modtagelsen af Ministeren, men han ønskede, at jeg skulde tale.

Min Hilsen til Sønderjydernes tapre Fører blev kort, men var baaret af Lykkefølelse ved den historiske Retfærdighed, der skete Fyldest i Genforeningen. „Politiken“ skrev følgende:

„Det blev den graanede, socialdemokratiske Fører, der bød H. P. Hanssen Velkommen i København, og han gjorde det med en Kraft, som rev den mægtige Menneskemasse med sig. Her er sammentrængt hans Tale, som Ord for Ord blev slynget ud over den store Plads og gav Genlyd mod de høje Bygninger:

„En Høvding er vendt hjem med Sejr, og Folket hilser ham.

Sejren er vundet ikke ved Krudtet, men ved Stemmesedlen. Dens Maal var at ophæve en gammel Uret

uden at etablere en ny. Som Devise bærer den frit at tænke, tro og tale. I sin hele Udfoldelse er Maalet Samfundslykke. Og Selvbestemmelsesretten er Nationernes Individualisme. Den løfter sin Fane Verden over ved Siden af Fanen for social Retfærdighed.

Der ligger et halv Hundred Aars Kampe bag Sejren i 1. Zone. Og den Mand, som nu hædres, har fortsat Banebrydernes Virke i den sønderjyske Befolknings Aand. Han var national i Ordets bedste Forstand, det store Hjærte, den kloge Overvejelse.

Hostrup sang: Det, som lysner over Vangen —

Da jeg var lille Dreng, gik Solen ned over Danmarks Nederlag. Nu staar jeg selv i Livets Aftensol og ser den historiske Retfærdighed fuldbyrdet. Hvad dansk er, saa vidt Grænsen kan drages, gaar tilbage til Moderlandet. Og vi bringer Høvdingen vor Tak, Tak for den Tid, han som tysk Rigsdagsmand værgede Retten, Tak for disse Dage, hvor han som dansk Minister kan modtage Sønderjyderne.

Men mere, endnu mere skal vor Glæde give sig Udtryk, om den endelige Afgørelse, der træffes Nationer imellem, maa føre til Forstaaelse mellem Folkene og sætte Venskabet i Tvedragtens Sted. Sand og sund Forsoning mellem dansk og tysk er Garantien for en rolig Fremtid.

Er det andet, vi vil? Er det andet, der var H. P. Hanssens Politik? Drømme om fordums „Storhed“, vundet og tabt paa Slagmarkerne, maa vige for Fredskravet og den gensidige Respekt for, hvad hvert Folk udretter i Kulturens Tjeneste. I den Aand hilser vi H. P. Hanssen Velkommen og raaber et Leve for Sønderjylland!“

Hurraraabene drøner hen over Pladsen og gentages med samme Styrke, da H. P. Hanssen træder frem og tager Ordet.

Det var en uforglemmelig Aften, og det er sikkert rigtigt, som „Politiken“ skrev, at „aldrig har nogen dansk Mand holdt sit Indtog — thi det blev et Indtog — under skønnere Former.“

Og havde jeg baade talt og skrevet om dem Syd for Kongeaaen, var det dog altid med Ærbødighed ogsaa for hin tyske Moder, som vuggede Barnet i Søvn, mens hun nynnede Sangen i sit Sprog:

— — om tysk eller dansk, begge Sprog har jo Ret,
de er som to Mødre, der stille har grædt,
hvem Døden har røvet, hvad Livet dem gav, —
de mødes i Haandtryk ved Sønnernes Grav.

Af Emil Marotts Saga og under Statskup. Paa Dybbøl Banker.

Nordslesvig (1. Zone) havde stemt sig tilbage til Moderlandet med 75,000 danske Stemmer mod 25,000 tyske. Den sydligere Del (2. Zone) afgav derimod 48,000 tyske Stemmer mod 13,000 danske, og hermed burde der have været sat Punktum for Grænsedebatten. Men en Kreds af danske Nationalister forlangte paa Trods af den foretagne Afstemning Flensborg inddraget under dansk Omraade.

Blandt „Flensborgmændene“ var Socialdemokraten Emil Marott, min gamle Ven fra Firsernes bevægede Kampaar, da vi — for at tale i Drachmann'sk Stil „slog løs paa Guldkalvs-Tyrepanden“. Marott havde dog altid været betegnet som „moderat Socialist“, hvilket formentlig bl. a. laa i, at han aldrig frigjorde sig helt for „den Gang jeg drog af Sted“-Patriotismen, tilegnet paa den militære Bane. Han var den Gang en rask Sergent, som paa politisk Felt, som Redaktør og Rigsdagsmand kunde have drevet det til Forsvarsminister i en socialdemokratisk Regering.

Emil Marott nedstammede fra en adelig fransk Antirevolutionær, som i Tide slap bort fra sit Hjem-

land og valgte det fredelige Danmark til Opholdssted. Emil ejede en hel Del gallisk Aand, som ved Omplantning paa dansk Grund tilpassedes Forholdene. Han var en munter Mand, en Smule Morgengnavenhed fraregnet, en forsigtig Politiker, som dog drev det til nogle Maaneders Fængsel ved at skrive nedsættende om den russiske Czar, en dygtig Agitator, hvis Betydning ganske ophørte, da han foretrak Flensborg-standpunktet for Partiprogrammet.

Hvilke Motiver Marott alt i alt har haft til stædigt at fastholde sin Opfattelse er det kun ham selv muligt at forklare. For mig syntes det i hvert Fald utænkeligt, at han havde ventet en national Bølge, der vilde løfte ham selv op til en høj offentlig Stilling og gøre ham til en national Helt. Saa naiv har han vel næppe været. Man faar saa antage, at han handlede ganske ud fra uselviske Grunde, fuldt og fast troede paa vor nationale Rets Udvidelse udover Stemmeafgivningen og maaske egentlig helst havde gjort „Dannevirke“ til Grænse mellem dansk og tysk Landsomraade. „En god dansk Mand, vil nogle maaske sige. „En naiv Politiker“ burde det snarere hedde. Og dog falder denne Betegnelse daarligt i Traad med Marotts tidligere offentlige Virksomhed. Han var saa langt fra en naiv Mand, at han baade som Redaktør og Rigsdagsmand, som Folketaler og Ordstyrer maatte henregnes til de „kloge Politikere“. Flensborg maa altsaa have taget Pippet fra ham. Internationalismen hos ham overskyggedes

ganske af Nationalismen i dennes urovækkende og retsstridige Form.

I Kraft af gammelt Venskab og i Mindet om gode, glade Dage fra Marotts Redaktørtid i Aarhus, Horsens og Odense, forsøgte jeg at faa ham til at slippe Flensborgpolitiken. Men trods indtrængende Forestillinger og Advarsler fastholdt han sit Standpunkt og spændte derved sig selv ud af Partiet. Det gjorde mig oprigtigt ondt, men Udgangen maatte blive saaledes, og Marott vidste det, ønskede det maaske ogsaa. Og Helteglorien fik han ikke, selv om man vil kunne sige, at han kendte og tog Konsekvenserne af sit Brud med Partiet. At han bagefter i tidligere Modstanderes Foreninger angreb dette med bitre Bebrejdelser og haarde Ord kan ikke godt tilgives ham. Personlig har jeg bevaret alt det af gammelt Venskab, som ikke berøres af Partipolitik.

Mens de politiske Begivenheder i 1920 med Statskup og Generalstrejke for en Dag fandt Sted, laa jeg paa Rigshospitalet som Offer for en haardnakket Influenza med efterfølgende Lungebetændelse. Jeg har altsaa ingen anden Erindring om det forefaldne end det fredelige, jeg læste om i Bladene. Havde der endda været en lille, rask Barrikadekamp, kunde man have ligget og ærgret sig! Tilgiv Spøgen, ærede Læser! Jeg har tidt nok fortalt mine Tilhørere, at Barrikadekampenes Æra er forbi, og at Strejken saa vel som Lock-out'en er blevet mindre og mindre brugbare, efterhaanden som baade Arbejdernes og Arbejdsgivernes Organisationer har vokset sig saa

store, at en Konflikt kan lamme hele Samfundsvirkomheden. Deraf kan man ganske vist ikke drage den Slutning, at de gamle Kampformer ikke i visse Tilfælde vil blive bragt i Anvendelse, men den offentlige Mening er som tredje Part den stærkeste, baade hvor det drejer sig om Forebyggelse og Ophør af sociale Sammenstød.

Fremskridtets store Kampplads er dér, hvor Valgslaget staar, og Politik er Arbejderklassens fornemste Vaaben. Derfor satte den ogsaa med saa stor Kraft ind i Begivenhedernes Gang, da Kongen den 29. Marts 1920 afskedigede Ministeriet Z a h l e. Det var en Forvildelse fra Hs. Majestæts Side, nu bortskyllet af Tidens Strøm, men den Gang Aarsag til, at Statskup'et af Arbejdernes Repræsentanter besvaredes med Opfordring til Generalstrejke, dersom Kongen ikke genindsatte Ministeriet i dets forfatningsmæssige Stilling og lod Rigsdagen sammenkalde til Færdigbehandling af det ny Valglovsforslag. Kravet fyldestgjordes som bekendt ikke. Kongen fik sig et Ministerium L i e b e, som udskrev Valg til den 22. April 1920. Saa fulgte Borgerrepræsentanternes Tog til Amalienborg med et mægtigt Opbud af Københavns Befolkning bag sig og Generalstrejken som en Uvejrs-sky paa den politiske Himmel.

Efter halvfjerde Døgn Besiddelse af Magten gled Minister L i e b e og Kolleger ud af Sagaen og det betroedes Overformynder Friis at danne et nyt (Overgangs)-Ministerium, i hvilket Socialdemokraterne Borgmester J. J e n s e n og Borgerrepræsen-

tant P. J. Pedersen fik Sæde henholdsvis som Finans- og Undervisningminister.

Den gærende Uro var dog først forbi, da Kongen i klar Erkendelse af en almindelig Fredsslutnings Nødvendighed fik Arbejdsgivernes Formand, Hr. Langkjær, til at blæse af for General-Lockout og med den fjærnedes samtidig Faren for Generalstrejke.

Jeg kom tidsnok fra Hospitalet til at se Skyerne drage bort og til at deltage i det efter Valget den 26. April følgende Rigsdagsarbejde. Valget gav vel Socialdemokratiet en Fremgang fra 39 til 42 Mandater, men de Radikale sank fra 33 til 17, og det blev et Venstreministerium med N. Neergaard som Førstemand, der overtog Landets Styre. H. P. Hanssen optoges ikke i det ny Ministerium. Han hørte ikke til Flensborgpolitikens Fløj og faldt som Offer for sin Modstand mod den falske Nationalisme. Marott blev Ridder af Dannebrog.

Et smukt Minde om Genforeningen var Festen paa Dybbøl Banker, hvor en særlig Plads var forbeholdt Veteranerne, de sidste af hine Mænd, som kæmpede for Danmark i 1864. De var nu kun faa i Tal. Mindets Magt og Glædens Øjeblik prægede de gamles Ansigter, og Taarer duggede manges Øjne. Endt var de mørke Dage, da national Ret traadtes under Fod, en ny Tid oprandt! Dér stod den danske Konge paa et historisk Sted og talte i Modersmaalet, og den danske Folkerepræsentations Mænd var kommen hid for at fejre Dagen i det genvundne Land.

Ogsaa den sidste Aften, før Rigsdagens Hjemrejse,

har sikkert fæstnet sig dybt i alle Deltageres Erin-
dring. Det flagsmykkede Sønderborg, Illuminationen,
Festfyrværkeriet og de Unges Dans om Bord var
altsammen de ydre Tegn paa en Stemning, som løfter
og forædler uden at krænke nogen Mors Sjæl.

Straks paa Rigsdagsmændenes Hjemtur blev der
holdt en Del Taler. Jeg turnerede min ved at for-
tælle om en lille Dreng, som oppe paa Kajen havde
givet mig en Blomst af den Fru Floras Rigdom, der
ofredes paa os. Jeg lovede at bevare Blomsten som
Minde om en lykkelig Stund og varierede dette Thema
paa min Maade.

Sommeren gik, og paa dens sidste Almanakdag, den
21. September, afholdtes det første Valg, i hvilket
Sønderjyderne deltog. Valget foregik efter Forholds-
tal, og endnu en Gang hævdede Venstre Stillingen
som Folkethingets største Parti. Venstre fik 52 Man-
dater, Socialdemokratiet 48, Højre 27, de Radikale
18 og Erhvervspartiet 3.

Om Sønderjyllands Forhold kredsede megen Lov-
givning, som trods haarde Tider og Skuffelser har
bidraget sit til at knytte Folk af samme Sprog tættere
sammen uden at krænke Folk af andet Sprog.

Povl Geleffs Hjemkomst. Louis Pios Datter Sylvia.

Den 20. Juli ankom Povl Geleff til København med „Frederik den VIII“. Fyrretyve Aar var gaaet siden han forlod Danmark som Flygtning og sammen med sin Kampfælle Louis Pio satte Foden paa amerikansk Grund, hvorfra Pio aldrig vendte tilbage. —

I 1. Del af mine „En Agitators Erindringer“ har jeg fortalt om de to Arbejderførere, som jeg i 1876 havde hørt tale ved en Folkefest efter deres Løsladelse fra Vridsløselille Fængsel. Jeg modtog den Gang Indtryk af, at Geleff var en rap Agitator, som kunde anslaa baade alvorlige og muntre Strænge. Hans Munterhed forekom end ikke forceret, naar han i de fra Fængslet udsnuglede Breve og under Mærket „Didrik Troppeskærer“ fortalte „Social-Demokraten“s Læsere om Livet og Forholdene bag de spærrende Mure. Og trods Indespærringen, der stjal Louis Pios Sundhed, beholdt den lille, sejge Sønderjyde Povl Geleff sit gode Huld og sit uopslidelige Humør.

Jeg havde vekslet et Par Breve med ham, mens han opholdt sig i Amerika og mødte nu sammen med Redaktør Wiinblad for at byde Geleff Velkommen. Vi saa ham staa deroppe paa øverste Dæk, og sammen med Pressens Repræsentanter entrede vi Damperen, hilsende den gamle Stridsmand. Karrikaturtegnere har fremstillet Modtagelsen som festlig i Modsætning til Bortrejsen i 1877. Men der var kun det festlige, som laa i Socialdemokratiets Vækst siden da, den hjemvendtes Bevidsthed om, at vi var et stort, stærkt Parti med afgørende Indflydelse paa dansk Politik. Den Buket Blomster, som en fager Kvinde overrakte ham, var kun Tegnet paa vort Velkommens Hjærtelighed. Og den 78-aarige, der ellers ikke havde saa let ved at glide ud af Sindsligevægt, var bevæget.

Fra Kajen gik Turen direkte til Fru Sylvia Poulsens Bopæl paa Kastelsvej, hvor en lille Kreds af Partivenner samledes for at fejre Gensynet med den gamle Agitator. Den ældste i Kredsen næst efter Povl Geleff var den 75-aarige A. P. Berg, som havde deltaget i den socialistiske Bevægelse lige fra dens Begyndelse, og som i Tidens Løb havde haft flere Tillidsposter indenfor Arbejderpartiet, bl. a. som Formand for Bygningssnedkernes Fagforening, hvor Mindet om Pio, Brix og Geleff holdtes højt i Ære af de gamle Svende. A. P. Berg repræsenterede i sine yngre Aar netop en Radikalisme, der knyttede sig til de tre Føreres Navne og deres Kamp mod Avtoriteterne. Der var jo Romantik i alt dette,

og A. P. Bergs letbevægelige Sind sattes da i stærk Svingning ved Gensynet med Povl Geleff. Det var da ogsaa — som jeg sagde i en lille Velkomsttale — et Virkelighedens Eventyr, som aabenbarede sig her og lod Mindets Glans glide henover Arbejderbevægelsens Banebrydere.

At Fru Sylvia Poulsen, Pios Datter, var Værtinde ved den lille Sammenkomst og aabnede sit Hjem for Povl Geleff, talte saa meget mere til Ære for hende, eftersom de to Førere fra den Dag, de satte deres Fødder paa amerikansk Grund, skiltes i Uvenskab. Nu veg Skyggen, Fortidens Strid fortonede sig langt borte. Hvad de to Mænd havde udrettet paa Hjemlandets Grund blev Begyndelsen til Arbejderklassens Rejsning mod gammel Slendrian og Uret, først og sidst Bevidstheden om, at Arbejderklassens Frigørelse maa være Arbejdernes eget Værk.

Fru Sylvia havde meget tilfælles med sin Fader. I Pjecen „Fra Redaktionskontoret og Fængslet“ karakteriserer han sig selv saaledes:

„Med Hensyn til min Fødsel har jeg kun en enkelt Ting at bemærke, nemlig at jeg paa fædrene Side stammer fra Frankrig og paa mødrene fra Vendsyssel. Jeg tror oprigtig talt ikke, at denne „Komposition“ af Franskmand og Vendelboere er synderlig egnet til at frembringe „loyale“ Statsborgere.“

Pio var Romantiker, den forgudede Fører, som ejede alle de Egenskaber, der fængsler, men som ikke havde let ved at finde sig hverken i paatrængende

Venskab eller nærgaaende Kritik. Han var en Diktatornatur, en eksklusiv Mand, en vennesæl Mand, baade Aristokrat og Demokrat, Reformist og Revolutionær, mest vel det sidste, hvilket passede daarligt sammen med danske Forhold. Hos hans stolte Datter findes nogle af disse Træk i kvindelig Tilpasning. Fru Sylvia har Faderens tiltrækkende Væsen og sværmer for radikale Metoder, specielt russisk Socialisme, men hendes gode Hjærte er aabent for Hjælp-somheden, der mildner Nuets Nød, hvad hun baade viste som Grevinde paa Knuthenborg og senere hen, naar hun opholdt sig i København.

P o v l G e l e f f var Realisten, hvor P i o var Roman-tikeren. Han mente selv at være bedre egnet til Agi-tation end sin Kampfælle men indrømmede, at P i o var en mere fremragende Journalist. Da jeg selv har hørt P o v l G e l e f f tale i Halvfjerdserne, kan jeg bekræfte, at han havde „Taget“ paa baade at belære og navnlig muntre en Forsamling. Det barokke til-talte Arbejderne, og G e l e f f var ofte barok.

„Social-Demokratens“ Redaktør, O s c a r J ø r g e n - s e n, overlod mig den Opgave at slaa Følge med G e l e f f under hans Besøg paa kendte Steder. Vi begyndte med en Afstikker til „den slesvigske Sten“ i Dyrehaven, hvor jeg havde hørt ham som Taler ved Festen den 5. Juni 1876. Nogle Dage efter rejste vi til Ribe, hvor han i 1867 havde redigeret det folke-lige Blad „Hejmdal“. Under Opholdet i den gamle romantiske By kom G e l e f f ind paa Omtale af For- hold og Personer fra gamle Dage, og saa blev han,

den ellers saa flegmatiske, helt mundrap. Derimod var det umuligt at faa ham til at tage Ordet ved et offentligt Møde, hvor jeg var Taler. Han lod sig overhovedet ikke bevæge til at „optræde“ for Forsamlinger men var des villigere til at skrive om amerikanske Tilstande.

„Jeg kan godt lide Dig!“ sagde han en Gang til mig. „Men Du har den væmmelige Fejl at være Afholdsmand!“

Afholdsmand var P o v l G e l e f f ikke.

Det var en Lørdag, vi var i Ribe. Om Søndagen skulde jeg til et Møde i Vestjylland og bad G e l e f f oppebie min Tilbagekomst, saa vi kunde følges ad Mandag til Sønderjylland. Han skulde til sin Fødeby Bredebro, jeg til Tønder. Men da jeg kom tilbage til Ribe fra mit Søndagsmøde, flyede Værten paa vort Hotel mig et Brev fra G e l e f f. Det lød som følger:

Ribe, 10. Avgust.

Kære Meyer!

Jeg rejser nu til Tønder, rejser derfra i Eftermiddag og vil være at træffe i Bredebro Kro i Morgen tidlig til Eftermiddagen. Gør derfra en Sviptur til Løgumkloster og tiltræder saa Hjemrejsen.

Hvis Du ikke bryder Dig om at gaa derved, saa rejs kun tilbage til København eller ad Helvede til!

Din hengivne

P o v l G e l e f f.

Jeg besluttede at hævne mig og opdagede Mandag Middag, da jeg kom fra Tønder til Bredebro, den

Undvegne blandt de Rejsende, som skulde med Toget nordpaa. Jeg listede mig hen og slog bagfra en Klo i Kalorius, idet jeg udbrød:

„Naa, er Du dér, din gamle Forbryder! Saa Du vilde stikke af!“

Den Tone morede ham, og saa fulgtes vi Resten af Vejen tilbage til København, hvor han boede i Sylvia Poulsens Hjem, indtil han havnede i Nyborg. Her havde Partiledelsen og Folkethingsmand Bjerring skaffet ham et venligt Ly. Geleffs stærke Konstitution bar ham endnu en Gang over en tilbagevendende Lungebetændelse, men det danske Klima tiltalte ham ikke. Under et Rekreationsophold i Italien i 1929 indhentede Døden ham. Han blev 87 Aar.

Arbejdersangen. — Partijubilæum. »Fremtidsstaten«.

En Folkebevægelse kan ikke undvære Sang, og Socialdemokratiet fik straks ved sin Fremkomst her i Landet en Slagsang i gamle U. P. Overbyes „Socialisternes Marsch“, Musikken af Organist Joseph Rasmussen. Utallige Gange har denne Sang lydt ved Demonstrationer, Møder og Fester og lyder endnu, skønt Tidens Tand har gnavet Kanterne af de fleste Vers. Uanfægtet er dog de to første og Afslutningen med de flammende Ord:

Det knager i Samfundets Fuger og Baand
lad falde hvad ikke kan staa!
men ræk mig, o Broder, din barkedede Haand,
før i Løgn og af Sult vi forgaa!
en Bygning vi rejser til Skærm i vor Nød,
til Arbejdet! Liv eller Død!

Sangen om 8 Timersdagen, som jeg skrev saa sent som i 1890, har heller ikke fuld Gyldighed for vore Dage, ikke blot fordi Maksimalarbejdsdagen er gennemført i mange Fag og i adskillige Lande, men fordi visse stærke Udtryk ikke passer mere. Og det

gælder om adskillige af de socialistiske Sange fra gammel Tid, at deres Tekster er forældede.

Men ved „Arbejdersang“ maa der nødvendigvis forstaaes noget mere end blot Sange, hvis Tekster passede den moderne Arbejderbevægelse. Korsangen, som fra tidligste Tid plejedes af Haandværkerlaug og Fagforeninger, kunde ikke nøjes med Revolutionens knyttede Næve. Den maatte ogsaa have et Repertoire af Skønsange.

Men det gik jo lidt smaat til fra Begyndelsen. Sangen gik for Lud og koldt Vand. Men selv saadanne Arbejderforeninger fra Halvfjerdserne som „Lanternen“ og „Den røde Stjerne“ søgte at kvæde med efter andet end Partisangbogen. Man gik forsigtigt uden om Krigssange eller satte socialistisk Tekst til dem. Selv „Den Gang jeg drog afsted“ har maattet lægge sine Toner til Klassekampens Arbejder-tekster.

I Tidens Løb undgik man dog ikke den egentlige Fædrelandssang. Den i 1926 udkomne Arbejdersangbog („Fremad“s Forlag) indeholder adskillige saadanne Hymner til Landets Pris, og der er jo da heller ingen socialistisk Risiko ved at synge f. Eks. „Der er et yndigt Land“ eller „I Danmark er jeg født.“

Af stor Betydning for de enkelte Foreninger har det selvfølgelig været at stræbe efter Samarbejde og at finde den fornødne Ledelse af Sangen. I den Henseende har Tiden hidført en glædelig Forandring. Jyderne har lagt for her. Flere Gange i de senere Aar har jeg været Gæst ved Arbejder-Sangstævner i

jyske Byer, hvor Stævnerne blev en Fest og Fryd. Under den fortræffelige Overdirigent *Marquards* Ledelse hørtes 6—7 Hundrede Arbejderses Sangpræstationer, der vidnede om stor Ihærdighed hos Sangerne. Mere end en Snes Gange er de mødt frem paa Halvøens Provinsbyer, har sunget i Fællesskab og konkurreret enkeltvis om Sejrens Palmer. Det er et godt Eksempel, de jyske Arbejdersangere har givet deres Kammerater i det øvrige Land, og Københavnerne satte da ogsaa Farten op. De har i Kantor *Louis Clausen* en Dirigent, som i væsentlig Grad har bidraget til at højne Niveauet, og det Samvirke mellem Jyder og Københavnerne, som nu er etableret, bør i al Almindelighed føre til en nærmere Forbindelse mellem Sangforeningerne i det ganske Land.

Sangen er nu traadt frem fra sin tidligere fattige *Per Erik-Tilværelse* og bidrager til at forskønne de store Folkestævner, ja er simpelthen uundværlig. Den lyder fra Demonstrationstoget, som drager gennem Byen, løfter sig mod de høje Huse og bringer Bud fra en Hær med røde Faner, hvis Spyd og gyldne Deviser funkler i Sommersolen.

Da Socialdemokratiet i 1921 fejrede sit 50 Aars Jubilæum, indledtes den store Fest i Fælledparken af 500 Arbejdersangere med *Louis Clausen* som Dirigent og *Peter Cornelius* som Solist. Det var en gribende Stund at være med her, mest vel for dem, som havde gjort hele Feltoget med lige fra 1871. I den afsungne Kantate havde jeg navnlig søgt

at give dette et Udtryk i Slutningsangen „Græd ikke, lille Mor“, hvor Sønnen trøster:

Du graanes, lille Mor, men Solen sender
sin Hilsen med den sidste, gyldne Glød,
din Søn er hos Dig, og paa stærke Hænder
han bærer Dig igennem Nag og Nød,
og Du er tryk, thi Modet er hans Væрге,
han ejer Troen, som kan flytte Bjerge.

Kunde der ikke med Rette synges saaledes her, hvor man saa 50 Aar tilbage og mindedes en Tid, da lille Mor græd ved Barnets Leje, fordi Livet syntes hende trist og tungt! Denne jubilerende Arbejderbevægelse, der havde hidkaldt Repræsentanter for fremmede Lande, gav Samfundets Fortrykte og Fatige Mod til at kæmpe for en bedre Tilværelse, til at højne Fædrelandets Ære og til at arbejde med paa det store „Fred paa Jord.“

End ikke den argeste Modstander af Arbejderbevægelsen vilde kunne nægte den en saadan Anerkendelse.

•

I Tilknytning til dette Tilbageblik staar Spørgsmaalet om, hvad der skal komme. Bladet „Hver 8. Dag“ stillede mig i 1921 et saadant Spørgsmaal: „Hvorledes tænker De Dem Fremtidsstaten?“ og Svaret indeholdt følgende:

„Der er vel egentlig ikke nogen Fremtidsstat, der-
som man derved forstaar en ideel Samfundstilstand
tilskaaren efter de bedste Mønstre. Fortid, Nutid og
Fremtid gaar over i hinanden — i blidere eller bru-
talere Form. Historien selv er Revolutionen, den evige
Omforandring.

Tænker man sig Fremtidsstaten som en nærmere
liggende, til Dels overskuelig Tid, kan man derimod
nok drage visse Slutninger. Og her synes ét mig klart:
En ny Tid med Nationers fredelige Samvirke og Op-
hævelse af Klassemodsætninger maa fremgaa af vor
egen Tid. Det vil gaa skridtvis. Verden omdannes ikke
ved Programmer og Doktriner, men gennem samfunds-
nyttig Gæring. Forsøgene paa at løbe foran og fra
Udviklingen fører bogstavelig talt til en Saltomortale.
Revolutionen skydes ikke ind i Verden ved Maskin-
geværer, og Massernes Oplysning foregaar ikke ved
Eksekutioner pr. Lygtepæl.

Verden trænger til Fred for at kunne arbejde. Ver-
den trænger til et „Hjærternes Internationale“.

Der staar en lille Vinstok paa min Havelod. En
Stund syntes det, som vilde den gaa ud. Jeg kom til at
tænke paa „Folkenes Forbund“. Det er en svag Spire,
men for den, der ikke er Pessimist og venter den
hvide Races Nedtrampning, vil Folkenes Forbund,
præget af Folkenes Vilje, kunne blive Løftestangen for
en ny og højere Kultur.

Det er forstaaeligt, at man under Talen om Frem-
tidsstaten kommer til at beskæftige sig med Parlamen-
tarismen. Man har fra visse Hold søgt at bringe den
i Miskredit. Nuvel — Parlamentarismen har sine
Svagheder, men det gennemførte Folkestyre er den
eneste tænkelige Form for et sundt politisk Liv. Der-
som Fysiologi og Teknik efterhaanden giver Menne-
skene Mulighed for personlig Uafhængighed — Enhver

sine Ernæringstabletter og sin Flyvemaskine — er det overflødigt at bekende sig til Socialismen. Saa proklamerer vi Anarkismen, Individets Frihed.

Den Tid, der nu er inde, og som forgrener sig ud til „Fremtidsstaten“, vil faa mest at bestille med det tidligere saakaldte „sociale Spørgsmaal“, der ikke mere er noget Spørgsmaal. Klasse modsætningerne er under Debat, Socialiseringstanken presser paa og vil Handling. Fremtidens Politik maa forkorte Afstanden mellem Aagerdividender og Fattigmandsløn. Fra politisk Demokrati vil man naa frem til industrielt Demokrati. Jævnside hermed vil følge voksende Fremgang for de kooperative Foretagender, internationale Fagsammenslutninger og international Arbejderlovgivning, vigtige Led i Bestræbelserne for at hæmme den kapitalistiske Verdensproduktions Planløshed.

Alt dette og mere til turde gaa for sig efter ret forskellige Vilkaar, eftersom Landene har det. Dels staar de ikke alle paa lige Kulturtrin, og dels er de nationale Uoverensstemmelser efter Verdenskrigens Ophør endnu alt for fremherskende. Men Historien pløjer en Gang hele Marken op. Den har endda Motorplov til sin Raadighed. Det kunde være Moro at leve endnu en Menneskealder for at se, hvorledes Arbejdet tog Fart.

— — —

Til alle Tider har den materielle Interesse været den stærkeste Drivfjeder i Menneskenes Væsen. Aldrig dog i saa høj Grad som under Kampen om Verdensmarkedet, i Overflodens Tid. Jeg stirrer mod et Fremtidssamfund, hvor denne Kamp er stilnet, og hvor den økonomiske Sikkerhed tillader Menneskeheden at leve i Skønhed.

Det er, som hører jeg Toner klinge langt ud over Nuet, Toner, der løfter sig mod Himlen. Raabet om Brød er forstummet.

Nogen Kulsviertro paa et Fremtidssamfund, der udelukker Kamp, Konkurrence og Ulykker, har Socialdemokratiet aldrig haft, selv om „Social-Demokraten“ en Gang i Halvfjerdserne i Omtalen af en jysk Vogterdrengs Død ved Drukning i en Mergelgrav skrev, at „sligt kunde ikke have passeret i den socialistiske Stat.“ Denne næsten gemytlig Naivitet rummer jo i hvert Fald den Sandhed, at der maaske ingen Mergelgrave behøves i det socialistiske Samfund.

I Bladet „Vore Herrer“, der havde ønsket en lille Opsats om „Aandens og Haandens Arbejdere“, henviste jeg til det voksende Samarbejde mellem disse Faktorer. Et stort Parti som Socialdemokratiet og en Idé som Socialismen har Plads nok for Aandsarbejdere — og Raad til at betale!

Men Partiet maa fremfor alt ikke miste sin Karakter af Arbejderbevægelse.

Forsvar eller Afrustning. — Arbejdsløshedens Problem.

Intet politisk Spørgsmaal har været saa omdebatteret og omstridt som Forsvarssagen.

Efter Krigen i 1864 har den Gang paa Gang staaet paa Danmarks politiske Dagsorden. At vi mistede Sønderjylland blev ved at være et Saar, som aldrig havde Udsigt til at blive lægt. Man trøstede sig blot med Haabet om en Oprejsningens Dag. I de brede Lag ventede man noget mystisk, et Udslag af guddommelig Retfærdighed, som fjernede Nederlagets Sorg, Holger Danskes Opvaagnen til Daad ventedes. Hvad denne Sagnhelt angaar husker jeg en Talemaade fra den Tid, jeg var Dreng: „Naar Tyrken vander sine Heste i Viborg Sø, kommer Holger Danske“. Den maa have sine Rødder dybt nede i Historien, siden Frygten for Tyrken er naaet saa langt mod Nord, og at end ikke Johan Sobieskys Sejr over Barbarerne udenfor Wiens Mure i 1683 kunde virke beroligende for senere Aarhundreder.

Men havde Tyrken ikke vandet sine Heste i Viborg Sø, var Muligheden i hvert Fald til Stede for Tysken

i 1864, og Holger Danske burde være vaagnet. Men den mægtige militære Kraftudfoldelse i Tyskland fjernede efterhaanden den gamle Tro paa Revanche. Saa knyttede den sig til europæiske Konstellationer, som efter 1870—71 isolerede det sejrende Tyskland, men hertil knyttedes fra konservativ Side Kravet om et kraftigt dansk Forsvar, og Forsvarssagen blev Livssag og Fane. Herom vidner de politiske Begivenheder i Firserne, Kampen om Forfatningen og de provisoriske B a h n s o n'ske Fæstningsværker. Men selv efter Parlamentarismens Sejr i 1901 har Forsvarssagen holdt sig som en splittende Magt i det politiske Liv.

Løsningen kom hverken i 1909 eller 1922.

I det militære Spørgsmaal har alle Partier haft Vanskeligheder med at finde deres Ben. De Konervative har ikke turdet knæsætte Sagskundskabens Forlangender af Hensyn til Landets Økonomi, og deres Politik er derved kun blevet Fane men intet Forsvar — hvis et Forsvar overhovedet lod sig tænke. For Venstre har Vanskelighederne været ikke mindre. Der var afgjort antimilitaristiske Stemninger men ogsaa Opportunitetshensyn, som foreskrev, at der maa gøres noget for at konstatere Nevtraliteten, eventuelt ved at slaa fra sig.

Sagen har været mindre indviklet for Socialdemokratiet, men Partiprogrammet er undergaaet Forandringer til Klaring af Stillingen overfor Militærvæsenet. I det tyske Socialdemokratis Program af 1875, som dannede Forbillede for det danske Parti-

program, krævedes „almindelig Værnepligt, Folkevæbning i Stedet for den staaende Hær“. Dette uddybes i det tyske Program 1891, hvori det hedder:

„Opdragelse til almindelig Værnepligt. Folkevæbning i Stedet for den staaende Hær. Afgørelse af Krig og Fred ved Folkerepræsentationen. Internationale Stridigheders Bilæggelse ved Voldgift.“

Da Folkevæbningen gled ud af det danske Program erstattedes det af følgende Krav:

„Afskaffelse af den staaende Hær. Internationale Stridigheder afgøres ved Voldgift. Obligatorisk fysisk Opdragelse af Ungdommen gennem Gymnastik, Vaabenbrug og anden Legemsøvelse“.

Dette var en Indrømmelse til Idrætten og af vidtrækkende Betydning, men det var et uklart og angribeligt Programpunkt, som da ogsaa fjærnedes i næste Omgang. Kongressen i 1923 udtaler sig kort og godt for Afrustning og internationale Stridigheders Afgørelse ved Voldgift. I Kongressens Valg- og Arbejdsprogram uddybes dette i følgende:

„Militærlovene revideres. Udgifterne formindskes ved militær Afrustning. Til Opfyldelse af de internationale Forpligtelser organiseres fornødent Grænse- og Søpoliti. Statens Repræsentanter i Folkenes Forbund skal arbejde for international Afrustning.“

Desværre er den „obligatorisk fysiske Opdragelse af Ungdommen“ gledet ud af Partiprogrammet. Det kunde have været nok at stryge „Vaabenbrug“, som jo kunde indeholde Brug af baade Kanoner, Maskingeværer m. m. Men som Programpunktet nu er affattet og afpasset i Tilslutning til de Radikales politiske Krav, bygger det danske Socialdemokrati paa Arbejderklassens Fredsvilje og Afrustningen.

Man har her Lov til at spørge om, hvorfor „Proletariatets Diktatur“ i Rusland har et Militærberedskab, som vel endog er stærkere end Czartidens. Kan Socialismen ogsaa andet Steds være tvungen til at stive sin politiske Magtstilling og sit Flertal af med Militær? Statskupmænd og Revolutionære bryder sig Pokker om Parlamentarisme.

Heldigvis er Danmark fattigt paa baade Fascister og Bolcheviker. Vi klarer os vel i værste Fald med et Par Snese Politibetjente!

Saa megen politisk Interesse der end har knyttet sig til Militærvæsen og Militærudgifter, overskygges dette dog ganske af Arbejdsløshedsspørgsmaalet. For nogle Aartier siden var Socialdemokratiet temmelig ene om at stille Samfundet for Øje, at den kapitalistiske Kultur førte til Fattigdommens Vækst midt i Overfloden. Denne grusomme Modsigelse lader sig ikke fjærne ved sociale Hjælpemidler eller Arbejdernes Delagtiggørelse i Bedriftsledelse og Bedriftsudbytte. Det uhyre Opbud af mekaniske Kræfter, som har givet vor Tid Navnet „Maskinalderen“, gør mere og mere al menneskelig Arbejdskraft overflødig. Na-

tionaløkonomien trøstede sig i sin Tid med, at hvor Maskinerne tog Arbejdet fra det gamle Haandværk, vilde der fremstaa helt nye Virksomheder, hvilket er uimodsigeligt, men desværre ikke har ophævet førnævnte Modsigelse.

Nu har den nationaløkonomiske Videnskab sat Arbejdsløshedsproblemet foran paa Programmet. Det burde vel til Dels have sin Aarsag deri, at det ikke blot er Arbejderne i Virksomhed, som maa afse betydelige Midler til de arbejdsløse Kammeraters Underhold, men at det hele Skatteborgersamfund maa op med Mønten. Sligt vækker Uro over hele Linjen.

For nogle Aartier siden, da Helvedesstraffene var under Diskussion, udtalte jeg, at vel var dette et brændende Spørgsmaal, men endnu mere brændende var Arbejdsløsheden. Og i Sandhed — Lediggang er for det virksomme, sunde Menneske en Helvedesstraf, der nager baade Legeme og Sjæl!

Hvad er der da at stille op mod denne Ulykke?

Ved et Møde i Foraaret 1930, hvor Professor Lauritz Birch talte, erklærede denne udmærkede og aandrige Nationaløkonom Arbejdsløsheden for en uløselig Opgave. Havde Professoren Ret, vilde Socialismen være at indrangere mellem de politiske Utopier, den selv havde taget Livet af, og Demokratiet vilde komme til at spille Hovedrollen i det store Sørgedrama, der hedder Historien.

Arbejderklassen lader sig ikke indfange af Haabløsheden. Dens Agitatorer maa have til Opgave at give den Tro paa sin Mission og henpege paa Kends-

gerninger, som viser, hvorledes international Politik, fremdrevet af Nødvendighed (og Idealitet), søger de økonomiske Spørgsmaal løst. Dette faar saa være Slægtleds Gerning. Imens maa Statens Politik gaa ud paa at mildne Arbejdsløsheden — saa vidt Loven rækker. —

Den vigtigste internationale Foranstaltning bliver ikke det forstærkede Arbejdstempo, men den forkortede Arbejdsdag. Den maa nedsættes i Forhold til Maskinernes øgede Kraftudfoldelse. Ned med den 8 Timers Arbejdsdag! 6 Timer eller endnu mindre i Storindustrien! Produktionsanarkiet afløst af økonomisk Orden, Jagets Afskaffelse til Fordel for flittig Gerning, den voksende Samfundsrigdom forvandlet fra Forbandelse til Velsignelse! Og dermed en ny Form for Ejendomsret etableret.

Et splittet Virke og splittede Betragtninger.

»Syng dig glad!«

40 Aar Journalist.

Ved Paabegyndelsen af dette Kapitel følte jeg i forstærket Grad Vanskeligheden ved at nedskrive Erindringer, fordi jeg selv har været under Omtale og Kritik af andre, saa Ens Virke stadig skyder sig frem i Forgrunden. Det har dog kun været mig magtpaaliggende at fortælle, hvad der stiller Personen i Belysning af den Sag, han tjener.

Et Stykke Selvkritik turde være paa Plads her. Den bygger til Dels ogsaa paa andres Dom og giver jeg mig den helt i Vold, føler jeg stærkt det splittede i min Stræben og skjuler mig i Mismodets Halvmørke.

Min Kærlighed til det, der bevæger Tiden, har været „polygam“. Mine Kærester hed Politik, Journalistik, Idræt, Ædruelighedsarbejde, Musik, Digtning og Sang m. m. Jeg holdt oprigtigt af dem alle, men har aldrig sluttet mig til en alene og derfor ikke ydet hver enkelt, hvad de havde Krav paa. Men Utroskab var det ikke, kun et Vidnesbyrd om, at en Natur, der ikke har Ro paa sig, aldrig driver det til

noget stort i denne Verden. Livet har været som en Ørkenvandring — med mange Oaser heldigvis, og ofte har jeg citeret Steen Steensen Blichers Vers:

Stille og mørkladen er vel min Hede,
 dog under Lyngtoppen Blomsterne staar,
 Lærken bag Gravhøje bygger sin Rede
 og sine Triller i Ørkenen slaar.

Herefter vil det ikke undre, at man selv op mod Støvets Aar følte sig tiltrukket den store Steppe, det frie Udsyn, Ensomheden og Sangen. I en broget Samling af politiske Møder, Jubilæumsfester, Mindedage, Koncerter og Idrætsstævner, endvidere under Arbejdet som Bestyrelsesmedlem i Naturfredningsforeningen, Turistforeningen, Friluftsteatret m. m. dukkede Troubaduren frem, og i Selskab med den farende Komponist Saxtorph Mikkelsen hjemsøgte Provinsen. Devisen var „Syng Dig glad!“ Han sang, jeg talte om „Kunsten og Folket“ og deklamerede Drachmann, og det gik et lille Stykke Tid, i hvilken Saxtorph just ikke fik Lejlighed til at synge sin Tegnebog glad. Saa skiltes vi i bedste Forstaaelse. „Den parlamentariske Landsknægt“ („Ekstra-bladet“s Betegnelse) fortsatte sin Ørkenvandring, medens Saxtorph Mikkelsen fandt paa at synge Jeppe Aakjær og Harald Bergstedt gratis pr. Bil og med Salg af Noder og Tekstprogrammer, som gav mere Bonus.

Der var forøvrigt dygtigt med Sang i Luften i den Periode. Først kom Striden om „Kong Christian stod ved højen Mast“, som Undervisningsministeren, Fru Nina Bang havde skubbet ud af det nationale Repertoire. Skønt jeg var ganske uskyldig heri, blev jeg inddraget i Striden, mødte efter Indbydelse hos Studenterne i Klubben „Forum“, hvor Forfatteren Hans Ahlmann lagde for med et Forsvar for „Kong Christian“, medens jeg hævdede, at det var en Kongesang og Søkrigssang langt mere end en Nationalsang. I den efterfølgende Diskussion erklærede en ung svensk Student ved Navn Falkmann, at han og hans Folk ingenlunde følte sig fornærmet over, at „Gothens Hjælm og Hjerne brast“. Tværtimod var han stolt af at være udsprunget af samme Kæmpe-stamme, som det Folk, der havde svunget Sværdet saa bravt. En anden Taler søgte en Paavisning af, at jeg ikke havde talt i Tilslutning til Fru Nina Bang. Hertil kunde jeg kun svare, at jeg ikke var ansat som Barnepige i Socialdemokratiet. Men jeg udtalte iøvrigt at ville rejse mig, naar „Kong Christian“ blev spillet eller sunget, fordi jeg derved viser Landets Øverste den Høflighed, han har Krav paa. Det kan man da gøre med en rolig Samvittighed, saalænge Landet ikke er Republik.

Et interessant Besøg med Korsang præsenteredes denne Sommer 1924 af den dansk-amerikanske Sangforening „Harmonium“, som indledede sine Koncerter i Tivoli og derefter drog til Provinsen. Jeg fulgte med paa en Del af Turen og tilbragte fornøje-

lige Timer i de glade Sangeres Selskab. Rejsens Maal for dem var naturligvis Ræbild, som hver Sommer er bleven et verdsligt Valfartssted for Landsmænd hinsides „den store Dam“. En udmærket Rejsefælle havde Sangerne i Johannes Fønss, som kan gaa dybt i Sang og højt i Tale. Det kastede Glans over Samværet, ikke mindst ved nogle gode Middage.

At der var Sang over Aaret var mig særlig kærkomment, fordi det var en Slags Jubilæumsaar for mig. I September 1924 var det 40 Aar siden, jeg ansattes som Medarbejder ved „Social-Demokraten“ og som Partiets Agitator. Jeg fejrede selv Begivenheden ved at udsende et større Uddrag af mine digteriske Forsøg gennem Aarene. Samlingen hed „I Fred og Fejde“. Den er endnu ikke udsolgt og bliver det saamænd aldrig. Stort Underskud!

Journalist gennem 40 Aar! Hvor meget? Gennem denne lange Periode beskæftiget med en Bladmands brogede Virke, saaledes som det formede sig ved „Social-Demokraten“. Specielt interesseret i sociale og humane Opgaver og i al Almindelighed kun en beskeden, men lykkelig Arbejder i Journalistikens Vinggaard. Tænker jeg tilbage til disse Aar, da rummer de for Veteranen alt det skønne, Livet former for en Familiefader, for en Byesborger og Samfundsreformatør. Uvilkaarlig rinder mig i Hu de Linjer, der staar som Motto til Ivan Turgenjeffs Roman „Føraarsbølger“:

Lyse Dage, lykkelige Aar;
som Føraarsbølger bruste de bort.

**Dansk Ungdom: sund, stærk, oplyst, glad
og god.**

I Jubilæernes Solnedgang.

Det er af og til hændt mig at citere nogle Linjer af Hostrups Sang „Jeg rutter med Glædens og Haabets Ord“:

Til Raad er Gubben en herlig Gæst,
men unge Øjne de ser dog bedst.

Men Aarene gaar, og den, der levede paa sin Ungdom, bliver selv Gubbe. I hvert Fald hvad Alder angaar. Men som ved en sidste Opblussen af Flammen stævner han til Møde med de Unge. Jeg ser i min Scrapbog, at man i Referater af Møder, hvor jeg var Taler, betegnes som „den evigunge“. Lad mig i denne Anledning som „Gubbe“ give de yngre et godt Raad. Det peger tilbage paa, hvad jeg allerede har omtalt i mine Erindrings 1. Bind, og kan sammenfattes i et eneste Ord: **G a a !** Det er intet Universal middel til Ungdoms Bevarelse at færdes i det Fri, men det er et værdifuldt Middel til Bevarelse af fysisk og aandeligt Velbefindende, vort eget Indskud i den Sundhedens

Sparekasse, i hvilken nogle allerede fra Fødslen af er Ejere af stor Formue, mens andre saa at sige staa paa bar Bund. I en Række Bladartikler med Fællestitlen „Hvorledes man holder sig ung“, har jeg søgt nærmere at begrunde Vandringens Betydning og vover her at sige, at det før omtalte „evigunge“ for en Del er støttet stærkt af Kærlighed til og Vandringer i den fri Natur.

Scrapbogen fortæller mig bl. a. om „Dansk-svensk Ungdomsstævne“, som fandt Sted i Brønshøj for godt et Par Aar siden, og hvor jeg var Taler „I Ungdommens Bevidsthed som en af dens egne“, stod der i Referatet.

Ak ja — men saa kommer Jubilæernes Tid, som fortæller, at nu kan Agitatoren godt træde af! Skulde det hedde: „Halvfjerds Aar og faldet for Aldersgrænsen?“ Nej — hvorfor dog det? Man blev jo stadig kaldt „den evigunge“. Ganske let glider jeg henover de 70 Aar med Lykønskninger og Tilbageblik. Citerer blot i al Beskedenhed et Par Linjer af en Omtale i Venstreorganet „Horsens Folkeblad“, hvori det hed:

„— trods det spredte i hans Virken, trods det manglende Speciale, maa det dog siges, at overmaade meget i A. C. Meyers Stræben midtsamler sig og bliver sideløbende med andre gode Mænds og Kvinders almenmenneskelige og almenfolkelige Bestræbelser for at gøre dansk Ungdom sund og stærk, oplyst, glad og fro“.

Saa megen Anerkendelse tør man vel tage sig til Indtægt uden at blive betegnet som selvglad. Det har ganske vist i høj Grad glædet mig at kunne være med i Arbejdet paa dansk Ungdoms Højnelse, men ingenlunde fordi jeg derved ønskede personlig Udmærkelse. I Kraft af min Sympathi for den opvoksende Slægt har jeg startet „D. U. I.“, ledet „Børnenes Kontor“, voget at skrive Eventyr for Børn og hver Sommer taget dem med paa Dyrehavsbakken, som ikke har faaet Ferieophold paa Landet. Var det nødvendigt, vilde jeg køre med paa Karussel. At gaa i Gyngen maa De ikke forlange af mig. Jeg har aldrig kunnet lide den Fornøjelse.

Ogsaa med Folkebørnehaven har jeg haft nogen Forbindelse fra den Tid, da Frøbelforkæmperne, Ægteparret B a g g e r, med Bistand af 13. Kreds' socialdemokratiske Forening fik oprettet den første Folkebørnehave. Det var en privat Institution, men den vakte hurtigt Opmærksomhed i pædagogiske Kredse og fik Støtte af baade Stat og Kommune. Tiderne førte jo med sig, at Arbejdernes Hustruer maatte gaa paa Arbejde udenfor Hjemmet og overlade Børnene til sig selv. For de Smaa, som ikke gik i Skole, var Børnehaven da et kærligt Ly, hvor der lærtes passende Sysselsættelse. I 1926, da Forstander B a g g e r kunde skue tilbage paa 25 Aars Arbejde, var der 10 Folkebørnehaver i København og mange ude i Provinsen.

Mange af hine Børn, som man har rakt Haand til Hjælp eller i Leg, er forlængst Voksne, mens andre

endnu kun er naaet til den Ungdomsbevægelse, hvor Idræt og Politik tager Interessen fangen. Skønt Veteran er det faldet i min Lod at tale i adskillige Ungdomsforeninger, ogsaa i „Venstres Ungdom“, hvor man ønskede en Redegørelse for den socialistiske Idé.

Men man mindes rigtignok ofte om, at man er Veteran, navnlig naar Jubilæerne kommer. Her er f. Eks. Københavns Gymnastikforenings 50 Aars Jubilæum i April 1927 med Kongebesøg og Prolog, hvilken sidste traadte i Stedet for den ellers traditionelle Agitations-tale. De 50 Aar havde man passeret som en Slags Gymnastikens Outsider men fuldt anerkendende dens grundlæggende Betydning for al Legemskultur.

Et ganske særligt Jubilæum, som rakte tilbage til længst hensvundne Tider og hensmuldrede Rester af fordums Romantik, var Vejle By's 600 Aars Mindefest i 1927, der formede sig paa den skønneste Maade i Sommerdagsstemning med Musik, Flagdekorationer og Folkefest. Jeg havde faaet det ærefulde Hverv at holde Festtalen og var saa begejstret for Opgaven, som gjorde jeg en Friers Knæfald for den under-skønne Tilbedte.

Den 12. Februar 1928 holdt det københavnske Socialdemokrati Mindefest i Rømersgade 22 i Anledning af, at Partiet den Dag for 50 Aar siden nyorganiseredes med „Socialdemokratisk Forbund“ som politisk Forening. I dette Felttog gennem et halvt Aarhundrede havde man været aktiv Deltager og maatte da i høj Grad blive mindet om sin Plads som Veteran. Sammen med mig mødte to andre veltjente og

endnu ældre Partifæller, som var med i 1878, C. C. Andersen, Partiets Ældste, og E. Wiinblad, „Social-Demokraten“s Redaktør fra 1882 til 1906.

Svundne Dage, Kamptider! Blikket vendt mod de Faldnes Grave. Derom sang vi:

En Mindets Sang for hvad de gav,
for hver lille Sejr, de vandt,
vi lægger Blomster paa den Grav,
hvor Stridsmanden Fristed fandt,
og kendes ikke Navnet,
vi véd, han bøded Savnet,
og Retfærd var ham Maalet,
Ideen hans Vandringsstav.

Saa naar man de 70, „Støvets Aar“ og opdager — efter at have modtaget og takket for Blomster og Telegrammer —, at man virkelig er som en Slags Reservesoldat, der er ved at blive hjemsendt. Der kommer nu sjældnere Bud efter Agitatoren. De tror vel derude, at han kan ikke hverken begejstre eller forarge, navnlig ikke det sidste, hvad han for Resten ogsaa har været mindst skikket til gennem de forløbne halvt Hundrede Aar.

Og naar man begynder at skrive „Erindringer“, er det vel uomtvisteligt, at Bakkens Top er passeret, og Nedturen begyndt. Endda at det ikke gaar saa ilsomt. Man lader Minderne sole sig og har Tid til at gøre en lille Afstikker eller slaa sig ned for en Stund i et Hus ved Vejen. Hist modtages Veteranen med Sang. Ungsocialisten Mikkel Christensen, som

nu er Borgerrepræsentant, kvad paa den jubilerende „Karl Marx“ Vegne (Juli 1928) om Klubbens „lille Far“, der fik Taarer i sine Øjne ved at modtage Ungdoms Hyldest, og ikke mindre glædede Samværet med Athleter, som fejrede 40 Aars Fest og bad „den gamle Idrætsforkæmper“ sige et Par Ord i Dagens Anledning.

Et ejendommeligt Moment fra de senere Aar meddeler jeg her, fordi det baade genkalder et Minde og samtidig fortæller om, hvorledes Højhed og Glans kan forsænkes i moderne Spekulation.

Den russiske Enkekejsers store Villa „Hvidøre“ blev efter den fornemme Dames Død solgt til et Konsortium, som fra første Færd agtede at udnytte Villæen til en Art Hotel. Blandt indbudte Besøgende, der besaa Stedet, var ogsaa jeg, og efter en improviseret Frokost drak Selskabet Kaffe paa Verandaen ud mod Sundet. Der blev holdt Taler, og fra Kejsersindens tidligere saa fredelige Hi lød nu et animeret Selskabs lystige Latter.

Jeg mindedes Kejsersinden fra den Dag, da det nye kgl. Bibliotek fik sin Indvielse. Blandt de kongelige Gæster var Kejsersinde Dagmar, blandt de skrivende Journalister var jeg. Gang paa Gang under de officielle Taler gled hendes Blik over mod den sorthaarede Journalist med det markerede Ansigt, „Social-Demokraten“'s Udsending. Hun frygtede sandsynligvis, at det var en Nihilist, som havde sneget sig ind i Selskabet og blev først beroliget, da det endelig gik op

for hende, at den formentlige Attentatmand var en „fredelig Revolutionær“.

Nu stod jeg indenfor den bortflygtede Kejsrerindes Omraade, og Mændene ved Kaffeboardet med Cognac'er og Cigarer lod deres djærve Hurraraab klinge udover Strandvejen til Forbavselse for de Vejfarende.

1930.

De Henfarne. Socialisme og Religion.

I Socialdemokratiets Gruppeværelse paa Kristiansborg er anbragt Vægbilleder af de til evig Hvile bortgangne Partifæller, som har haft Sæde i Rigsdagen. Hver Gang en af vore dør, suppleres Rækken med et nyt Billede. Hvem bliver den næste?

Jeg tænker paa de nu Henfarne, hvem jeg, alle uden Undtagelse, har staaet Side om Side med i den politiske og sociale Kamp. Og jeg mindes en sen Aften, jeg en Gang tilbragte sammen med Venner i lystigt Lag. Lystigheden forekom mig pludselig i Modstrid med et Sinds dybe Alvor, fostret ved Tanken paa de Døde. Upaaagtet gik jeg ud i den stjerneklare Nat med Blikket fæstet paa de fjerne Kloder. Dér bragte jeg Hilsen

hver Ven, som døde,
hver Sjæl, som veg
fra Mørkets Øde
til Lysets Leg.

Hvem har ikke syslet med det evigt debatterede Spørgsmaal om et Liv efter Døden? Præsten skulde

vel være nærmest til at svare ogsaa den socialistiske Agitator, men hvorledes har de To haft det med hinanden i den hensvundne Tid?

Ved Socialismens Fremkomst her i Landet saa de fleste Præster kun Gudløshed i den nye Fremtoning og bekæmpede den. De socialistiske Arbejders Opfattelse af Præsterne var til Gengæld præget af Bitterhed. Det klinger igennem „Socialisternes Marsch“, hvori det hedder:

Rigmændene fodres ved Arbejderslid,
og Præsterne fører os frem
til Pøle af Svovl paa den yderste Tid,
hvis ikke vi ofre til dem.

Det var en frygtelig Anklage mod Kristi Tjenere, hvis Herre og Mester jo netop dømte de Rige haardt og selv tog Plads mellem de Fattige som Ven og Værge. Proletaren Lazarus kom i Himlen, mens den rige Mand forvistes til Helvede. Under den ubegrænsede Kapitalismes Styre dømte Præsten som oftest stik modsat. Proletaren, „Samfundsomvæltteren“, Lazarus endte i Helvede, Kapitalisten, Samfundsstøtten Hr. Rig kom i Himlen. Onde Tunger vilde paastaa, at den sidstnævnte Slags Afgørelser skete i Henhold til Honorar; og at der saaledes ogsaa var reservede Stolestader hinsides.

Men som Tiden gik, kom Kirken og Socialdemokratiet i nærmere Kontakt med hinanden. Det var saa at sige uundgaaeligt. Arbejderne satte Pris paa at kende

Præsternes Stilling til det sociale Spørgsmaal, om ikke for andet, saa for at faa Lejlighed til at ironisere over eller angribe Præsternes verdensfjerne Livssyn. Kirkens Tjenere fandt sig som oftest fromt i dette og lod sig paavirke af Tidens Tanker. I Halvfjerdsaaarene kunde en nidkær Fanatiker dømme Lazarus fra socialdemokratisk Forening til Helvedesstraf, før hans stakkels forslidte Krop stedtes til Hvile i Jordens Skød, men allerede i Firserne nøjedes Præsten med at forvise den røde Fane fra Kirkegaarden, og i vore Dage holder han en velsindet Tale over den hensovede Organisationsmand som Kammerat og Samfundsborger.

Det var Præsterne. Men nu Arbejderne, Socialdemokraterne!

Mindre end nogen Sinde før beskæftiger Parti og Presse sig med Forholdet mellem Religion og Socialisme. Var der overhovedet noget at beskæftige sig med her? Religionen en Privatsag — det kan forstås af Præsten! Kirkens Adskillelse fra Staten — det har sin Rod ogsaa i kirkelige Kredse! Men man vilde tage højligt fejl, hvis man troede, at Kristendommens Forkynder kunde lade sig nøje hermed. Deres Maal er at vinde Indpas hos Masserne, knytte aandelig Frigørelse til social Frigørelse. Og ubilligt vilde det være, om man benægtede de kristne Menigheders store Offervillighed ikke blot til Opførelse af Kirkebygninger men til vidtstrakt Understøttelse af Fattige og Syge m. fl. Den barmhjertige Samaritan virker blandt os. Han er en social Fremtoning, i Pagt

med socialdemokratisk Humanisme. Hvad den ønsker fra kirkelig Side er egentlig blot, at Socialdemokratiet forandrer sin noget mistænksomme Nevtralitet til velvillig Nevtralitet.

Her har man imidlertid stadig foretaget en Marsch paa Stedet. Kirken kan næppe undslippe den Tanke, at Socialismen er jordbunden og kættersk. Den er *materialistisk*. Ganske vist — men af denne (økonomiske) Materialisme fremstod en Verdensbevægelse, som har frelst Titusinder Mennesker fra Forlis og proklameret sit „gaa ud og lærer alle Folk — —“ som et Broderskab, der vil afskaffe Kulturens værste Onder: Fattigdommen og Krigen. Man kan kalde dette Broderskab for Socialismens Religion. Det tilsvarende Navn indenfor Kristenheden er Kærlighed.

I min gennem henved 50 Aar fortsatte socialistiske Agitation har jeg meget ofte diskuteret med Præster, naar disse var indbudte til Møde eller uopfordret kom til Stede for at belyse Socialismens Væsen. Jeg mindes navnlig et Møde i Svendborg 1885, hvor to Præster, samt en Fabrikant og en Skolelærer gik løs paa mig arme Indleder og hver for sig, men i skøn Enighed, søgte at paavise Socialismens Fordærvelighed. Den ene af disse Præster traf jeg en Del Aar efter i Nykøbing Mors, hvor vi havde en vældig Holmgang. Præsten kom til Mødet med et helt Bibliotek under Armen. Det var socialistiske Skrifter, af hvilke han anførte Citater, som skulde godtgøre Socialismens kristendomsfjendtlige Væsen.

Ekspastor Henning Jensen, som i hin Tid var Bidragyder til „Social-Demokraten“, foranstaltede en hel Række Møder, ved hvilke han talte om Kristendommens Stilling til det sociale Spørgsmaal. „Kætterpræsten“, som Henning Jensen kaldtes i kirkelige Kredse, mødte ofte stærk Modstand, men opnaaede i hvert Fald at skaffe Folk til Huse. Senere optog Præster i København disse Stævner, hvor det sorte og det røde Internationale mødtes. Provst Heiberg paa Vesterbro fik mig til at dirigere saadanne fire Præstemøder i „Folkets Hus“ paa Enghavevej. Det var en svær Opgave, der stilledes mig. Dels var Emnerne „sat theologisk op“ og lod sig vanskeligt diskutere af Lægfolk, og dels var det meget talrigt fremmødte Publikum sammensat af højst forskellige Elementer, saavel alvorligt tænkende Mennesker som Eksistenser, for hvilke „Sjov i Gaden“ var Dagsorden.

Præstemøderne var populære i lang Tid. Blusemanden og Sortkjolen maatte af og til mødes paa Arenaen, for at lette Hjærtet. Nu er disse Møder mindre paa-gaaende, fordi mange Præster selv er blevet social-istisk sindede, og efter at Socialdemokratiets Internationalisme langsomt har vundet fremragende Kirkehyrders Sympathi i Protest mod Krigen. Men hvorfor tøvede Kirken saa længe?

Socialdemokratiet har naturligvis ogsaa lært af Tiden. Man finder ingen Anledning til at sysle med religiøse Spørgsmaal, dersom de da ikke lægger sig paa tværs af Arbejdernes Krav om Oplysning og bedre Kaar.

Men tilbage staar det for Kirken vigtigste: at vinde Sjæle til Guds Rige. Det er Præstens Arbejdsmark.

Jeg sidder i Løndom i stille Syslen med Problemet, som rækker ud over Død og Grav. Har Præsten Ret? Mødes man igen med Kammeraterne, hvis Billeder smykker Værelsets Væg? Mødes man i Haandtryk med dem, man gjorde Uret og i Omarmelse med den, man elskede højest? Skønne Tro — Du mildner fattigt Liv og tunge Timer, Du er Livets store, gyldne Drøm, som selv vil være Livet, evigt Liv!

Jeg ved intet, jeg drømmer blot. Og frem af Livets store Drøm træder min Moders Billede.

Scenen er min Barndoms Steppe, Fælledens store grønne Flade, ved hvis Front Skt. Johannes Kirke løfter sit Spir. Steppen endte først bag de Høje, hvor Struense og Brandt blev henrettede. Hestekøretøjer rullede ud ad Lyngbyvej forbi „Vandfaldet“ ved Lundehussøen. Barnets Tanker fulgte med, indtil Fjælevognens Larm helt forsvandt langt borte. Og Vandfaldets enstonige Musik gjorde ham vemodig.

Men Steppen laa i Solskin, og det vaargrønne Tæppe var broderet med Bellis og Mælkebøtter.

„Nu fletter jeg Dig en Krans“, sagde en lille Lege-søster. —

Og med sine smaa, smidige Fingre føjede hun Mælkebøtte til Mælkebøtte og garnerede Kransen med de hvide Tusindfryd, Bellis, „Belsjer“ som vi kaldte dem. Det saa helt pynteligt ud. Hvidt og Gult klædte hinanden, og de grønne Bellisstilke vævede sig smukt ind i den simple Dekoration.

„Sæt den paa dit Hoved!“ sagde den lille Pige.
 „Saa ligner Du en Konge med Krone paa!“

„Nej! Det vil jeg ikke!“ lød Svaret. „Men den er saa pæn! Derfor skal min lille Mor have dem!“

Og lille Mor blev glad for Kransen. Men det var, som blev hendes Øjne blanke af Taarer. Mindedes hun mon om den Krans, hun for Aar tilbage havde lagt paa sin Mands Grav?

•

Tredsindstyve Aar senere og ved Løvfaldstide.

Den svundne Tid har taget stærkt paa Fællederne. Blegdamsnospitalet fik sin Part, og Tagensvej førtes igennem, helt over mod Blegdamsvej. „Holger Danskes Briller“, de to smaa Søer lige ved Nørre Allé, forsvandt, Rigshospitalet opførtes, Fælledparken forandrede den største Del af Fælleden fra Steppe til Anlæg, og over mod Strandvejen føjede Idrætsparken sig ind i Billedet. Praktiske Hensyn og moderne Krav gjorde Ende paa den gamle Idyl — endda det nye er smukt og værdifuldt! Men væk er Rekruter og Borgervæbning, for ikke at tale om græssende Lam, Køer og Heste.

Og hvor er de Vaarens Tusindfryd, som trivedes paa den gamle Fælled?

Det store, herligt beliggende Rigshospital optager en stor Del af Fælledens vestligste Grund, hvor min Barndoms Leg fandt Sted, og hvor den lille Lege-søster flettede mig en Kongekrone af Mælkebøtter og Bellis.

Tavs og nedbøjet traadte jeg en Dag ind i Hospitalets Kapel, hvor min Hustru hvilede paa Baare. Jeg havde ingen Krans af Markens Blomster at lægge paa Kisten, men vilde Øjeblikket minde mig om, at her, hvor Fælledens Grønsvær en Gang strakte sig, løb jeg i glad Leg og skulde krones til Konge. Og nu — staaende i Ligkapellet til det sidste Skue af den, jeg elskede saa højt.

I den Mindekrans, jeg i Tanken flettede min Dronning, var den hvide Blomst Symbolet paa hendes lyse Livssyn og Tusindfyrd ved at leve Livet. Og den gule Blomst fortalte om et Hjerte af Guld.

En socialistisk Præst talte ved hendes Baare.

*

Jeg hørte den Lignelse fremsat, at Menneskeheden er som en Hær paa Vandring mod et fjært Maal, der aldrig naaes. Kun Døden er hver Enkelt vis. Her faldt En, hist en Anden men blot videre frem! Man lader Ambulancen tage sig af de Faldne, sænker sit Hoved i Sorg eller Sympathi og — marcherer videre.

Et fjært Maal, der aldrig naaes.

Men uden Maal ingen Higen, intet Fremskridt! Viggo Stuckenberg har Ret, naar han skriver:

Der er Tusind Krav at løfte,
Tusind Maal at naa,
Tusind nye Ting at drøfte,
Tusind Slag at slaa.

Jeg vinker ad Præsten og spørger om han vil med i den Hær, der — siger Stuckenberg — „kan hugge gennem Skranker Vej til nye Maal.“

Tilbageblik og Fremblik. — En Undsigelse.

Agitatoren ser tilbage paa et halvt Aarhundredes Deltagelse i Arbejdet paa forbedrede Samfundskaar.

Hvad er der saa vundet?

Ved en flygtig Betragtning ser det ud, som om Kampen for Tilværelsen er blevet voldsommere. Verden er ved at drukne i Velstand, men Arbejdsløsheden følger med som en ofte blodig Skygge, hængende fast ved Rigdommens Hæle. Alle Statsmænd erklærer sig for Tilhængere af økonomisk Samvirke, men gaar i Praksis med til at omgærde deres Lande med Toldskranker. Alle Stater slutter sig i Princippet til Tanken om Verdensfred, men i Stilhed fortsættes Rustningerne.

Hvor er vor udskregne Kultur, naar Diktaturet rækker ud over den store Revolutions engang altbesejrende Program; Frihed, Ejendom, Sikkerhed og Modstand mod Undertrykkelse.

Begynd forfra, Herr Agitator! — eller vil du opgive Haabet? Verden vil sin egen Tilintetgørelse, vi stævner mod Ragnarok!

Men efter Ragnarok kom dog ny Himmel og en ny Jord. Vær saa med, I yngre Elementer, med til at

forberede Fremtiden. Begynd bare nationalt, hvert Land er sig selv nærmest. En virkelig national Socialisme er Indledningen til Folkenes Forbund. Udnyt dine egne Hjælpekilder. Isolerthed skaber Opfindsomhed, men bliv ikke saa optaget af din egen lille Hassan med de skæve Ben, at du glemmer Hensynet til Naboens Familiekreds. Det farligste af alt er Selvhævdelsens Desparation.

Tro blot ikke, at Vold kan omkalfatre Tilværelsen. Revolution er ikke blot af politisk, men af økonomisk, moralsk og religiøs Art. Den materialistiske Verdensanskuelse tager først Sigte paa Brødspørgsmaalet.

For 50 Aar siden troede en Del Socialister paa Omvæltningen som eneste Middel til Etablering af social Retfærdighed. I dansk Historie optræder efter Pios Tid Baronesse Liljenkrantz med Bladet „Den Radikale“. Senere kom Harald Brix med „Herolden“, Gerson Trier og Nic. Petersen med „Arbejderen“, dernæst saa „Syndikalisten“ og „Klassekampen“ Lyset, og nu har vi Kommunismens „Arbejderbladet“. Men Kampen der er, vil ikke udløses i Nævernes Sejr over Hjerternes.

Endda vil Kampen stille Demokrati og Diktatur overfor hinanden som uforenelige Modsætninger.

Man oplever jo næppe Afgørelsen, naar man selv er 75, men et nyt Slægtled faar føre Kampen videre.

I min Stue leger to Smaadrenge, og deres kære Moders Smil lyser over Legen. Det er mig som et Symbol paa Fremtidens Danmark.

G u d s f r e d !

En langvarig Nerverlidelse, der tyngede mit Sind med Melankoli, førte en Præst til mit Sygeleje. Han kom ikke for at omvende mig. Jeg var og er klar nok til selv at finde Vejen, og i mit Digt „Pilgrimsgang“ (Noget oprørske Digte og andre —, 1933) gav jeg dette Udtryk.

Alligevel har Digtet bidraget til, at jeg fra en Forretningsmand i Provinsen modtog en „Undsigelse“ paa Vers, hvori det hedder:

„Et Valdhorns Toner i min Ungdom lød — med Kraft
og indtryksfuldt som Domsbasuner.
forkyndende en hadfyldt Verdens Død: En Folkefører
risted' Gravens Runer;
Nu frem af Mulmet kaldte A. C. Meyer, til mægtig
Fryd for mig og tusind' andre,
et herligt Haab om Socialismens Sejr — og viste os,
hvor Vejen var at vandre.

Men nu, nu skilles vore Veje, vemodigt dugger Øjet
i min Sorg,
Du knæled' for en Krist at maatte eje ved Porten
ind til Kirkelærens Borg.
Her standser Foden min, min Hu sig vender fra
Førerskabet bort og bort jeg gaar
mod Livets Lys igen, men dog jeg kender i dybe
Gem et Hjertes Ulivssaar.
Skal det da hænde mig i Livets Aften, Fornuftens
ranke Søjler styrte ned?

Naar Aarene har røvet Levekraften, skal jeg da
 knæle ned i Aftenfred?
 Nej, var jeg Vidne til Pompejas Kvide, opleved jeg
 end Romas store Brand,
 og saa jeg Satan lure ved min Side, Canossa mig
 dog ikke kue kan.

Hvad er der at sige hertil? At jeg er den samme
 som før? Eller at jeg har sveget Fornuften?

Kære Ven i Provinsen — Du fortjente et Gensvar
 paa Vers, men maa nøjes med jævn Prosa. Har det
 nogen som helst Interesse for Dig eller andre udpræ-
 gede Fornuftsvæsener, om jeg gaar i Løndom og paa-
 kalder min Gud? Her er al Adgang for Uvedkommende
 forbudt. Iøvrigt med Haandslag og Hilsen.

Din

A. C. Meyer.

